

Тиждень

український www.ut.net.ua

БАНДЕРА - РОДИЧ
МУССОЛІНІ
Й БАСКЕТ-
БОЛІСТ
СТОР. 60

№ 1-2 (62-63) 9 - 15 СІЧНЯ 2009 р.

ХОЛОДНА ВІЙНА

ЩО РОБИТИ З ГРИШМИ

Витратити
чи накопичувати?
Стор. 36

СМІХ КРИЗЬ ГАЗИ

Анекдоти про кризу
і «Газпром».
Стор. 42

ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД

Тема Тижня - від Гомера
до Чака Палагнюка.
Стор. 44

**У газовому протистоянні Кремль
готовий знищити й саму Росію.
Стор. 8**

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

ПЕРШИЙ.УКРАЇНСЬКИЙ.ІНФОРМАЦІЙНИЙ

ПЕРШИЙ
УКРАЇНСЬКИЙ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ

www.5.ua

Ліцензія НР з питань телебачення та радіомовлення НР №1292 від 01.12.2003 р.

УВЕСЬ СПЕКТР НОВИН

Сусідів не вибирають. Принаймні сусідів по планеті. Треба вчитися з ними жити, доки це можливо.

залишатимуться можновладці, для яких Україна – так само об'єкт. Амбіції, влади, прибутків... Малюнок Петра Сігути

Навіть якщо вони грають м'язами й демонструють зневагу до твоєї країни. З одним важко миттєвись: коли Батьківщина

з суб'єкта міжнародної економіки та політики стає об'єктом. А інакше не буде ніколи, доки всередині

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Роман Кульчинський
Заступники головного редактора
 Павло Солодько, Наталія Васютин
Редактори Анатолій Бондаренко,
 Дмитро Губенко, Роман Кабачий,
 Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
 Катерина Ліпа, Сергій Лук'яничук,
 Вікторія Поліненко
Спеціальний кореспондент
 Марія Старожицька
Журналісти Анна Бабинець, Богдан Буткевич,
 Василь Васютин, Сергій Гузь, Інна Загородня,
 Антон Зікора, Вероніка Кіфчак, Олександра Киричук,
 Наталія Петринська, Олена Чекан, Валентина Кузик
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
 Лариса Мінченко
Контент-редактор сайта Таня Овчар

Генеральний директор Микола Шейко
Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Віталій Столига
Дизайнери Ганна Єрмакова,
 Тимофій Молодчиков, Юрій Довбах
Художники Андрій Ермоленко, Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чеменьов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкогляр
Коректори Марина Петрова, Світлана Стовпова
Директор з реклами Олена Карпенко,
 (050) 353 9060, e-mail: karpenko@ut.net.ua
Відділ ПРОМО та PR Наталія Сап'ян
Відділ розповсюдження Наталія Астаф'єва
Відділ маркетингу Ганна Кашейда

Свідцтво про державну реєстрацію
 КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Друк ЗД «Бліц-ПРИНТ»,
 Київ, вул. Довженка, 3
 № зам. 61303
Наклад 30 700
Адреса для листування
 03040, Київ,
 вул. Васильківська, 2А
E-mail: office@ut.net.ua
Телефон (044) 503 3740
 Виходить щоп'ятниці
 Розповсюджується
 в роздільній торгівлі
 та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

Жити хочеться

ЮРІЙ МАКАРОВ
шеф-редактор

Мені так само ніяково. Кожній нормальній людині має стати ніяково, коли вона бачить батька, що несе до шпиталю свою поранену під час бомбардування литину. Ворогові не побажеш. Цей кадр із Сектору Газа крутять на різних каналах. Чим завинила дитина й чим завинив її батько? Діти завжди страждають за гріхи дорослих, а от батько... Тут складніше.

Чим завинили мирні німці навесні 1945-го, коли на їхні оселі падали бомби та снаряди союзників? Справді, не всі ж вони були в СС, не всі навіть співчували режимові... Відповідати, на жаль, довелося всім, навіть тому, хто свого Гітлера щиро й послідовно ненавидів. Так ми повертаємося до старої заявленої проблеми колективної відповідальності.

Здавалося б, ХХ сторіччя однозначно поставило це поняття поза законом з огляду на його аморальність. І все ж я наважуся на геть неполітикоректні міркування. Колективна відповідальність таки існує. Хай не як юридична категорія, а тільки як неблаганний, фатальний закон світобудови. Тобі подобається, коли терористи мало не з вікна твоєї спальні стріляють по «невірних» саморобними ракетами? Зрозуміло, ти не можеш сперечатися з озброєними недоумками, в яких башта тримається на шмарклях. Але хто тебе змусив проголосувати за них на виборах? А ти голосував... Ну, вибач. Якщо так, будь готовий до того, що одного дня снаряд із того боку прилетить саме до твоєї спальні.

Я насправді хотів говорити не про ізраїльсько-палестинський конфлікт – йому в цьому числі **Тижня** присвячено окремих матеріал. І хай не звинувачують мене в нечутливості мої друзі-євреї (тим більше палестинці), але в ці січневі дні мене все ж більше турбує те, що діється вдома. А останні події навівають певні узагальнення. Я був у Ізраїлі двічі – недовго, але достатньо, щоби відчуті логіку життя цієї країни. Я колись спілкувався з тими, кого називають бійцями за визволення Палестини (в нашому університеті їх не бракувало, а я вивчав арабську) – недовго, але так само достатньо, щоби відчуті їхню логіку.

Перша логіка, можливо, не так вражає: вирощувати в пустелі апельсини та банани, будувати житло, виробляти мікросхеми, утримувати симфонічні оркестри поряд із регулярним військом. Друга значно ефектніша: битися до останньої краплі крові – своєї й чужої, не йти на жодні компроміси, а тих, хто вважає інакше, таврувати як зрадників та агентів світового сіонізму. І пуляти в бік ворога саморобними ракетами. Якщо чесно, перша мені набагато більше до душі, це логіка життя, яка чомусь вважається буржуазною, міщанською. Друга – логіка ефектної смерті, яка абстрактно нам нібито зрозуміла, бо на ній ґрунтується значна частина не лише ісламської, а й західної культури – від лицарського кодексу середньовіччя до європейських романтиків ХІХ сторіччя та «нових лівих» ХХ. Так-от, одна річ захоплюватися Байроном чи Лермонто-

вим, інша – колисати маленьку дочку, щоби вона нарешті заснула. Зовсім інший емоційний досвід.

Якщо хочеш жити довго й гідно, ти прагнутимеш побудувати життя на зрозумілих і передбачуваних засадах. Якщо ж ти перебуваєш у полоні не вчинку, а жесту, якщо дбаєш не про підвалини, а про задоволення примітивних бажань, азарту, пихи, почуття помсти, це означає, що підсвідомо в тобі панує те, що доктор Фройд називав «Танатос» – потяг до смерті, комплекс самогубці.

На гроші, що потрапляють до Сектору Газа від спонсорів із Саудівської Аравії, Сирії, Ірану, на цій смужці Середземноморського узбережжя завдовжки заледве 40 кілометрів можна було давно збудувати філію райського саду – чи то міжнародний курорт, чи офшорну зону, чи багатий транзитний порт... Збудували територію ненависті. Наочне втілення екзистенційного безладу, хаосу, ентропії.

З нашим багатством і геополітичним становищем Україна давно мала б стати оазою процвітання, якби не очевидне безглуздя владної еліти та очевидна байдужість решти українців, котрі від них залежать. Це коли за п'ять хвилин до втрати країною суверенітету (бо саме так називається захоплення сусідом газотранспортної системи) вони знову чубляться з однією лише метою: перехопити владу, заробити очки. Я не знаю, хто небезпечніший: самогубець із ракетою чи самогубець із депутатським значком. А хочеться жити.

32 БЮДЖЕТ І ТОБІ ДАСТЬ
КОШТІВ НЕМАЄ, АЛЕ НА ВИТРЕБЕНЬКІ Є

44 НАТХНЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ
ДРАГОМАНИ ДЛЯ МУРАКАМІ

64 ОРЕАНДА ПО КОВТКУ
ТЕПЛО ЗИМОВОГО КРИМУ

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Петра Сігути

ОСОБИСТА ДУМКА

2 ЖИТИ ХОЧЕТЬСЯ
АВТОРСЬКА КОЛОНКА ЮРІЯ МАКАРОВА

НА ЧАСІ

- 4 ФОТО ТИЖНЯ.**
Зимове щастя
- 6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.**
Фінт вухами
- 8 ХОЛОДНА ВІЙНА**
Відповіді на газові питання
- 11 РЕКОМЕНДАЦІЇ**
План оборони
- 12 ЗА ЦІНОЮ НЕ ПОСТОЯТЬ**
Голий Газпром
- 14 ПОЛЕ ГАЗОВОЇ БИТВИ**
Як Росія перекривала трубу
- 16 СУБ'ЄКТИВ** Теплий сніг Чернігова

ВПРИТУА

- 18 МОЙСЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ**
Мирослав Скорик про академічне мистецтво та композиторську працю
- 22 АЛЬТЕРНАТИВА «БЛАКИТНОМУ»**
Без газу можна обійтися — рецепти **Тижня**
- 24 ХІЧКОК БИ ПЛАКАВ**
Фільми жаків — покликання наших політиків
- 28 КАРПАТСЬКА РІЗНЯ БЕНЗОПИЛКОЮ**
Ліси рубають, бабло тече
- 32 ПРАЙС-2009**
Бюджет, у якому не вистачає на все
- 36 ЗАОЩАДЖУВАТИ VS ВИТРАЧАТИ**
Навіть у **Тижні** одні економлять гроші, інші їх тринькають
- 38 СУТЬ ВІЙНИ**
Експерти Центру близькосхідних досліджень про цілі Сектору Газа

40 ЛИТИЙ СВИНЕЦЬ
Ізраїль воює з ХАМАСом

42 ЧОРНИЙ ГУМОР, СИНЄ ПОЛУМ'Я
СМІХ КРИЗЬ КРИЗУ

ТЕМА ТИЖНЯ

44 ПЕРЕКЛАДЕНО УКРАЇНСЬКОЮ
Професія перекладача, чарівна й унікальна

МИ

- 54 ФОНТАНИ ДОБРОБУТУ**
Фантазмагоричний маєток чи не найбагатшого мешканця Київщини
- 59 СВІТ НЕ РОЗКЛАСТИ ПО СКРИНЬКАХ**
Усі концепції геополіту розвиваються об Україну
- 60 ЛЮДИНА-ПРАПОР**
Сторіччя Стелана Бандери — факти відомі й невідомі
- 63 СОЛДАТИКИ ТИЖНЯ**
Вояк УНРА, червень — липень 1941 року

НАВІГАТОР

- 64 ЦАРСЬКА ОРЕАНДА**
Вино з голцинських підвалів зігріває навіть у січні
- 70 ШИК ІНДПОШИВУ**
Час шити плаття
- 72 ЗОРЯНИЙ СЕЛЮК**
Кріштіану Роналду без золотого с'яйва м'яча
- 74 АБСУРД БОЧКАМИ**
Арсен Савадов шокує світ
- 75 МОЯ БІБЛІОТЕКА**
Здрастуй чи прощай Оксани Пахльовської
- 76 ВІДГУКИ.**
Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи
- 78 АНОНСИ.**
Коротко про культурні події

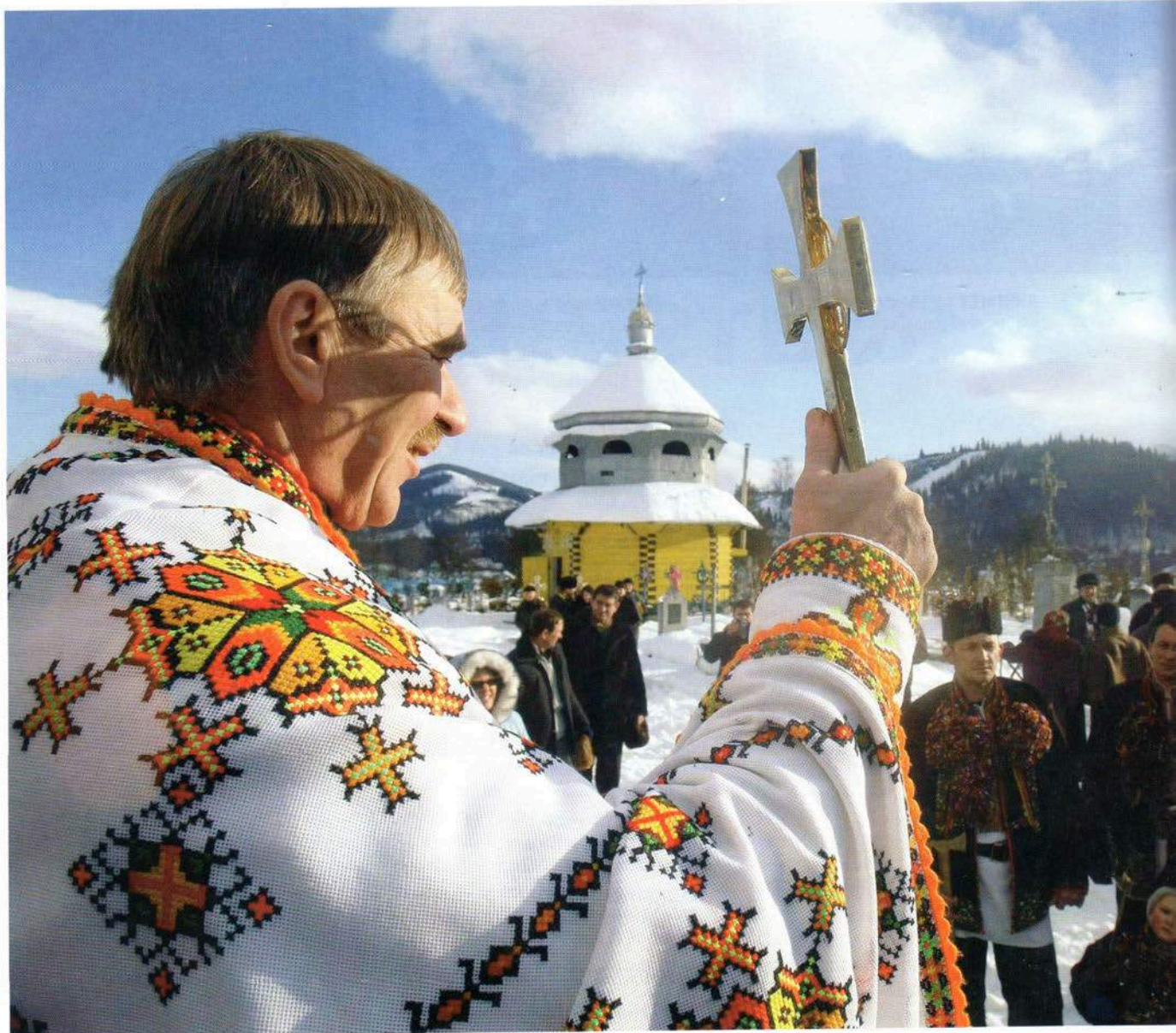
НАШ ТИЖДЕНЬ

80 Кілька слів від журналістів **Тижня**

72 НАЙКРАЩИЙ ГРАВЕЦЬ СВІТУ
Гра Роналду з тренерами

Закарпаття.
Румунське прикордоння

Львівщина.
Сколівський район

Зимове щастя

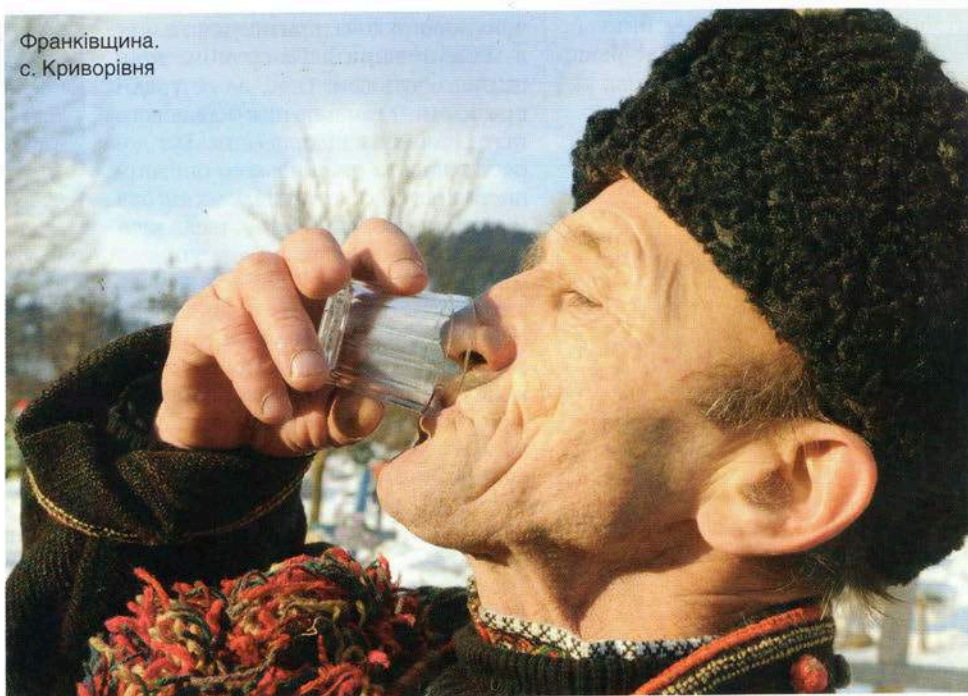
Франківщина.
Снятинський район

Сонце і сніг, пісня і сміх – впродовж цілого місяця, починаючи з дня Святого Миколая аж до Водохрещі, гуляють Карпати і місцевий люд, і захоплені гості сіл під горами. Тут усе справжнє: і ялинки під снігом, і чисте-чисте гірське повітря, ледь просякнуте димком, і справжні-найсправжніснінькі різдвяні дива. Тому з таким натхненням тут блукають стежками колядники-щедрувальники, щоб привітати з Різдом кожного перехожого.

І всюди звучить музика, і просто не розумієш, чи це такі вигадливі церковні дзвони у численних маленьких церквах і храмах, чи так

голосно чути самодіяльні оркестрики з їхнім мало не одвічним бубном та напівзабутою гармонікою, чи просто щось співає у тебе всередині, тому що ти все ж таки зміг вирватися з полону повсякденних клопотів у чарівний край Черемоша й Прута... Якщо сьогодні дослідники розпочнуть пошук того джерела чистої енергії, яке справді житиме Україну у важкі часи кризи, можемо їм підказати: шукати його треба в горах, у січні, разом з усіма охочими. Точніше, тими, хто вже побажав і ще побажає вам щастя у році, що розпочався. А раптом всі побажання справдяться!

Франківщина.
с. Криворівня

Львівщина.
Поблизу Славська

ПЕРСОНАЛЬНЕ

Від України обирати нового патріарха Російської православної церкви буде делегація з 191 особи. Окрім священників, до неї увійшли миряни – найбільші жертводавці та спонсори:

ВІКТОР НУСЕНКІС
власник концерну
«Енерго»

Бізнесмен є найбільшим меценатом Донецької та Маріупольської єпархії. Подейкують, що Нусенкіс і Віктор Янукович мають спільного духовного отця – старця Зосима.

АНДРІЙ ДЕРКАЧ
депутат від ПР

Його благодійний фонд «Наше майбутнє» фінансує виробництво і вихід в ефір релігійних телепрограм. Протягом кількох років Фонд допомагає у придбанні вугілля для опалення приміщень гошпо.

ІГОР МАРКОВ
депутат Одеської
міськради

Засновник компанії з нерухомості «Слов'янський альянс», телекомпанії «АТВ» і підприємства «Союз» нещодавно супроводжував до Риги мощі святого Апостола Андрія Первозваного.

ВОЛОДИМИР ПАСЕЧНИК
бізнесмен з Бердянська

Його ВАТ «Бердянський агротехсервіс» – підприємство з найсуворішою системою безпеки. За даними бердянських ЗМІ, робітника, який розповів пресі про умови праці на ньому, вигнали з роботи, а його кімнату в гуртожитку відібрали. Хлопець повісився, а неподалік цього місця зараз зводять храм за гроші Пасечника.

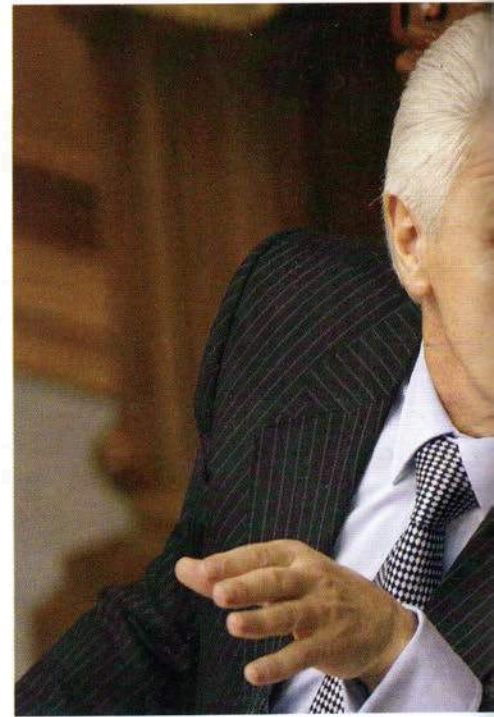
ОЛЕКСАНДР ПАНЧЕНКО
Верховний отаман
Запорозького козацтва

1999 року був засуджений на 4 роки ув'язнення за хабарництво. Але отаман пробув у в'язниці не весь строк – вийшов на волю за амністією. В 2005-му Панченко оголошували в міжнародний розшук за підозрою в привласненні майна особливо великих розмірів.

Фінт вухами

Спікер Литвин замість того, щоб підтримати прем'єра у газовій війні, починає її критикувати

Газовий конфлікт із Росією змінює політичну конфігурацію в Україні. Президент тепер не критикує прем'єра і навіть натякнув, що відставка Тимошенко, якої вимагали комуністи і регіонали, зараз недоречна. А недавні союзники Ющенка з Партії регіонів почали говорити про імпічмент президента. Незмінною залишилася проросійська позиція регіоналів. Нічого нового, хоча, критикуючи владу в момент війни з Газпромом, вони підставляють самі себе, адже уряд і президент домагаються дешевого газу і для їхніх підприємств. Тут доречно згадати грузинського опозиціонера Іраклія Окруашвілі, який був міністром оборони Грузії і після конфлікту із Саакашвілі втік за кордон, але під час вторгнення Росії заявив, що готовий повернутися на батьківщину солдатом і йти воювати. Хоча під час свят опозиція зберігала мовчанку, в перший післяноворічний день роботи парламенту вона проявила себе у повній красі. Теоретично депутати мали б сформулювати пози-

цію українського парламенту і донести її до росіян та міжнародної спільноти, щоб таким чином продемонструвати внутрішню єдність країни. Це, власне, і планувалося. Навіть було зареєстровано кілька тематичних постанов. Проте режим нападок вкотре виявився звичнішим для комуністів і регіоналів. Піклуючись про зручність

ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА
ВЕЛИКИЙ ВИБУХ

ДРАЙВЕР ПРИВІЗ СПОСТЕРІГАЧІВ
З ЄВРОПИ ТА РОСІЇ

ВИСОКІ СТОРОНИ ПОСПЕРЕЧАЛИСЯ
ПРО НАПРЯМОК РУХУ ГАЗУ

викладу страшилок, за ініціативою Партії регіонів було створено тимчасову слідчу комісію. Цікаво, що до цієї ініціативи опозиції долучилися литвинівці. А ось ухвалити якогось спільного рішення депутати не змогли. Нашоукраїнець В'ячеслав Кириленко подав постанову з оцінкою ситуації. У ній,

зокрема, йшлося про те, що українська газотранспортна система не продається і не приватизується. Також, за словами автора, цей документ підтримує президента і прем'єра у газових перемовинах. Проте для ухвалення постанови забракло кількох голосів: хоча фракції НУ-НС та БЮТ голосували майже у повному складі, жодного голосу не дали новоспечені коаліціанти з Блоку Литвина. Литвинівці наполягали на зверненні до Держдуми РФ, у якому українські парламентарії закликали колег до «налагодження цивілізованого міждержавного діалогу». Загалом тональність цього проекту нагадувала мультяшне: «Давайте жити дружно». Його теж не ухвалили — тепер не голосували нашоукраїнці й частина БЮТ. Але голова ВР все-таки не втримався, щоб кинути ще один камінь у бік влади: «Ми переживаємо другу українсько-російську газову війну, яка ще не закінчилася. Проте висновок очевидний: Україна програла, точніше залишилася наодинці», — зазначив Володимир Литвин. Спікер почав грати дивну гру: замість того щоб підставити плече прем'єрові від коаліції, до якої входить, він починає критикувати, підриваючи її позиції у переговорах.

Анна Бабінець

ВАЖЛИВО

Каса спорожніла

Пенсіонери, які працюють, отримуватимуть пенсію останніми

3 1 січня в Україні пенсію і грошову допомогу виплачують за новими правилами. Відтепер для кожного одержувача встановлено фіксовану дату отримання грошей. В останню чергу пенсії виплачуватимуть пенсіонерам, які працюють. Тим часом у Пенсійному фонді вже утворився значний дефіцит. Як заявив міністр фінансів Віктор Пинзеник, загалом для забезпечення пенсійних виплат у січні потрібно приблизно 8 млрд грн, із них 5,5 млрд доведеться спрямувати до Пенсійного фонду з держбюджету як позику.

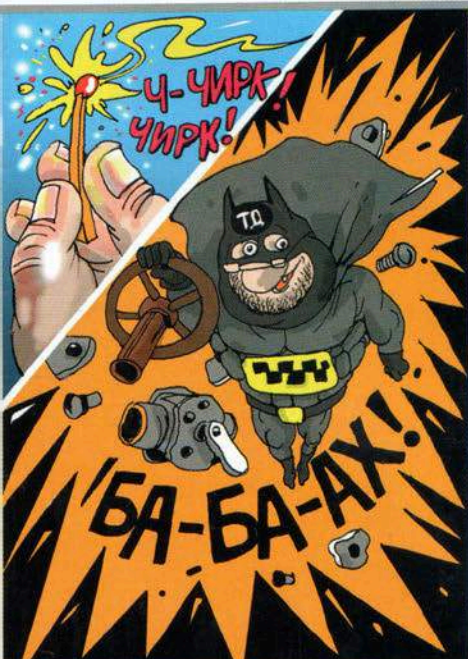
Ющенко мало не загинув

Принаймні так стверджує іноземна преса

Віктор Ющенко міг згоріти в орендованому приватному будинку у Швейцарії. Таку інформацію оприлюднили іноземні газети, зокрема британська Independent, швейцарські Le matin та Blick.

Пожежа сталася вночі на 29 грудня у селі Калберхоні. Рятувальникам не вдалося вчасно загасити полум'я, і будинок згорів. За словами очевидців, з-поміж восьми осіб, яким вдалося врятуватися, був і Ющенко. Вранці дипломатичні авто забрали його.

У свою чергу, прес-секретар президента Ірина Ванникова заявила, що Ющенко з 27 грудня по 14 січня цього року не перетинав кордону України.

**ВЕЛИКИЙ ВИБУХ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ВСЕСВІТУ**

ТЕОДОР ПРИМИРИВ СХІД І ЗАХІД

УСЕ, ЩО ВАРТО ЗНАТИ ПРО ГАЗ

Холодна війна

1 січня ВАТ «Газпром», виконуючи вказівки президента Росії Дмитрія Медведєва та прем'єра Владіміра Путіна, припинив постачати природний газ споживачам України. 7 січня ця нібито російсько-українська проблема стала загальноєвропейською: Росія повністю зупинила експорт газу через нашу територію. Європа почала замерзати. Наразі неможливо остаточно визначити, заради чого Росія пішла на колосальні репутаційні та фінансові збитки, чого вона хотіла добитися і від кого саме. Але на низку критично важливих «газових» запитань **Тижень** знає відповідь.

Чи можна українським споживачам узагалі обійтися без імпортного газу?

Ні, але можна говорити не про відмову, а про суттєве скорочення споживання різними галузями, зокрема в металургії. Так, цього року Азовсталь цілковито відмовилася використовувати газ при доменній виплавці чавуну. Значний потенціал економії мають компанії комунальної теплоенергетики. 10–12 млрд м³ газу, які щороку йдуть на потреби ТКЕ, — дуже значні обсяги, які можна скоротити мінімум на третину. Натомість хімкомбінатам, для яких природний газ є не паливом, а сировиною, суттєво зменшити його споживання неможливо.

Яку кількість газу закачали у сховища до кінця 2008 року?

Насправді сховища не наповнюються до кінця року: з початком опалювального сезону газ уже не закачують до сховищ, а відкачують із них. Одночасно закачувати й відбирати газ неможливо. Втім, цього року через теплі погодні умови та скорочене споживання газу промисловістю сезон наповнення тривав довше, ніж звичайно: не до 15 жовтня, а до середини листопада. Це дало змогу накопичити рекордні обсяги газу — понад 30 млрд м³ (загальна місткість українських сховищ — 32 млрд м³). НАК «Нафтогаз України» належать 16,2 млрд м³ з цих обсягів, решта — власність РосУкр Енерго та незалежних видобувних компаній.

Чи могла Україна завчасно укласти угоди по газу?

2 жовтня між Україною та Росією був підписаний «газовий меморандум» про трирічний перехідний період до європейських цін на газ для України та запровадження прямих відносин між Газпромом і Нафтогазом. Це давало підстави сподіватися на швидке підписання відповідних контрактів. Проте сталося інакше — процес спочатку сповільнився, а потім загострився до прямого антагонізму сторін. Формальною причиною стала затримка оплати за газ, отриманий від РосУкрЕнерго. Наполегливість, з якою російська сторона трактувала відносини між Нафтогазом та швейцарською РУЕ як «борги перед Росією», створює враження, що росіяни мали намір залишити посередника у схемі. Втім, за інформацією **Тижня**, ще 31 грудня керівництво Нафтогазу було переконане, що угоду схвалить.

НА ЧАСІ

Хто має постачати технологічний газ для забезпечення транзиту?

Технологічний газ — це газ, який використовують для роботи компресорних станцій на магістральних газогонах. За щоденного обсягу транзиту близько 300 млн м³ (саме такими були показники січня 2009 року) необхідно використати 21 млн м³ технологічного газу. Європейська енергохартія передбачає, що ресурс для забезпечення транзиту має надати власник ресурсу газу. Тому твердження Росії, що Україна краде газ, не відповідає дійсності — цей газ був використаний для забезпечення транзиту. Однак залишається відкритою ціна технологічного газу — як правило, вона дорівнює ціні імпортованого газу і покривається за рахунок транзитної ставки. Якщо ціна на газ зростає, а транзитна ставка ні, транзит може стати збитковим.

Чим загрожує українській промисловості газ, дорожчий ніж \$250?

Насправді в 2008 році українська промисловість платила за газ 1382,4 грн за 1000 м³. З урахуванням 12% цільової надбавки, тарифів на транспортування та постачання ця ціна перевищувала \$300. Проте в умовах падіння попиту на продукцію металургії та хімії додаткові витрати на газ матимуть негати́вні наслідки, ніж у нормальній економічній ситуації. Однак українська промисловість має дві переваги: по-перше, за будь-яких умов ціни на газ для України будуть нижчі від європейських (за рахунок менших транзитних витрат), а по-друге, уряд має змогу скоротити надбавки та податки, що наразі нараховують на газ для компаній.

Наскільки професійними є дії України?

У першу декаду січня українська влада загалом діяла ефективно та злагоджено. Чи не найбільшим здобутком стала узгоджена позиція президента Ющенка та прем'єрки Тимошенко, які знайшли в собі достатньо здорового глузду, щоб відмовитися від взаємного поборювання в умовах зовнішньої енергетичної загрози. Слід відзначити активну роз'яснювальну роботу на «європейському напрямку»: фактично Газпром мусив озвучувати свою думку по слідах українських газових вояжів. Проте остаточно оцінити ефективність дій можна лише на основі підписаного Україною тристороннього меморандуму, який допускає «зовнішніх» контролерів на об'єкти нашої газотранспортної системи. Наразі деталі меморандуму невідомі. Однак якщо він не врегулював проблеми постачання технологічного газу для забезпечення транзиту, то це, по суті, означатиме визнання Європою російської версії про те, що відбір цього газу Україною — крадіжка.

НОВИЙ СЕМИМІСНИЙ NISSAN QASHQAI+2 БІЛЬШЕ МІСЦЯ ДЛЯ ВЕЛИКОГО МІСТА

від 205 500 грн*

Складані сидіння. Рухомий 2-й ряд сидінь і складані сидіння 3-го ряду: керуйте внутрішнім простором так, щоб Вам було зручно

CD-аудіосистема MP3 і система безпроводного зв'язку Bluetooth® для мобільного телефону з управлінням на кермі. Слушайте свою улюблену музику і спілкуйтесь з друзями, не відволікаючись від дороги.

6 подушок безпеки. Передні, бокові подушки і шторки безпеки забезпечують надійний захист всіх пасажирів.

До 1520 л багажного відділення. Дивовижно містке багажне відділення з ящиком під підлогою.

NISSAN FINANCE**

NISSAN ASSISTANCE***

АВТОМОБІЛЬНИЙ ЦЕНТР ГОЛОСІЇВСЬКИЙ

Офіційний дилер Ніссан в Україні Київ, вул. Героїв Оборони, 4, тел. (044) 277-7077, 277-7070 www.goloseevsky.com

SHIFT expectations

Гарантія складає 3 роки або 100 000 км пробігу. Гарантія від наскрізної корозії — 12 років незалежно від пробігу. NISSAN Фінанс. NISSAN Асистанс.
 * Ціна не обов'язково включає всі вищевказані опції. Кількість автомобілів обмежена. Ціна станом на 12.01.09.
 ** Кредитування за програмою Nissan Finance здійснюється Акціонерним товариством «ІНДЕКС-БАНК». Ліцензія НБУ № 99 від 16.01.2003 р.
 *** Nissan Асистанс.

ПЕРЕВЕРШУЮЧИ_сподівання

Чи реально транзитувати російський газ в обхід України?

Ні. Наразі є один обхідний маршрут до Європи — газогін «Ямал—Європа», що проходить через територію Білорусі та Польщі. Його максимальна потужність — близько 30 млрд м³ щороку, що значно менше не лише від теоретичної (178,5 млрд м³), а й від фактичної (більше ніж 116,9 млрд м³ у 2008 році) потужності українських магістральних газогонів. Що ж до пропонуваного Росією морських трубопроводів «Північний потік» та «Південний потік», то шанси на фактичну реалізацію цих надзвичайно дорогих у спорудженні та експлуатації проектів наразі дорівнюють нулю. І не лише з комерційних міркувань: після цьогорічного газового демаршу Росії Європа навряд чи погодиться посилювати свою залежність від російського газу.

Що робитиме РосУкрЕнерго в 2009 році?

Меморандум між Газпромом та Нафтогазом передбачав перехід до прямих відносин із 2009 року. Відповідно РосУкрЕнерго як постачальник газу до України мала припинити свою діяльність. Однак заступник голови Нафтогазу Олександр Медведєв уже заявив, що меморандум наразі не має чинності. Понад те, якщо взяти до уваги фразу голови Нафтогазу Олега Дубини про те, що він не погодиться на відновлення схем із посередником, пропозиції про повернення до схеми з РосУкрЕнерго українській стороні вже були озвучені. В будь-якому разі компанія продовжить свою діяльність як газовий трейдер: за словами співвласника РосУкрЕнерго Дмитра Фірташа, вона контролює 75% об'ємів газів України.

Чи насправді Україна нічим не завинила перед Росією і Європою?

Це так. Усі речі, які Росія ставить Україні в провину, вона або сама застосовувала щодо неї (наприклад, у 2006 році відмовилася виконувати підписану в 2004-му угоду, за якою ціна газу до 2011 року мала становити \$50, а транзитна ставка — \$1,09), або ж однобічно трактує на свою користь. Так, без використання частини обсягів газу для роботи компресорних станцій транзит російського газу був би просто неможливим. Проте Росія наполегливо тиражувала тезу про те, що цей газ Україна вкрала, і зрештою скоротила обсяг транзиту на сумарну величину спожитого технологічного газу. Зранку 7 січня це призвело до повного перекриття постачання з російського боку, втім, протягом півдобы російська влада заявляла, що транзит зупинила Україна.

Газові формули

Одне з центральних питань газового конфлікту — нібито небажання України платити «європейську» ціну. Насправді таку ціну Україна не може заплатити, тому що її просто немає в природі.

Наразі можна говорити про три принципи ціноутворення на газ.

Перша ціна — політична. Її характерний приклад: Україна непогоджується на \$250 за 1000 м³, і Росія у відповідь заявляє: добре, тоді буде \$418. Або \$450. Або більше ніж \$500. При цьому

Білорусь платить за газ \$130 із перспективою зниження у 2,5–3 рази в 2009 році, про що недавно заявив Олександр Лукашенко.

Друга ціна — та, за якою можна купити газ при ринковому ціноутворенні. Наразі вона значно нижча тієї, яку Росія вимагає від України. За даними директора East European Gas Analysis Міхаїла Корчемкіна, в Німеччині на біржі E.ON Gas Trading 7 січня газ коштував \$336, а на біржі Netherlands Title Transfer Facility — \$332. Корчем-

кін підрахував, що в другому півріччі ціни на газ знизяться до \$170–180. Ця ситуація, до речі, повністю корелює з американськими цінами на терміналі Henry Hub. На 7 січня вони становлять \$5,872 за мільйон британських термальних одиниць (MMBtu). 1 MMBtu = 28,264 м³, і неважко підрахувати, що ринкова ціна на газ у США в розпал холодного сезону — \$207,75 за 1000 м³.

Третя ціна обраховується за формулою ціни і прив'язана до ціни на альтернативний газу енергоносії — нафту (як правило, із затримкою в часі щодо поточних цін на нафту в 6–9 місяців). Для кожного контрагента Газпрому діє своя формула, і вона є комерційною таємницею. Відповідно назвати цю ціну неможливо. Однак є загальна формула **Див. малюнок**, згідно з якою на сьогодні 1000 м³ газу коштує \$485. Схоже, саме обраховану за цим принципом ціну Газпром вважає «європейською». Але росіяни мовчать про те, що вже в II кварталі 2009 року при збереженні поточного рівня вартості нафти формульна ціна для Європи становитиме близько \$250. Відповідно за мінусом «європейської» транзитної складової ціна на газ для України буде в межах \$220.

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЦІНА

$$\text{Ціна 1 MMBtu} = 0,714 + 0,046 \times Y + 0,0975 \times Z$$

де MMBtu — мільйон британських термальних одиниць, 1 MMBtu = 28.264 м³;

Y — поточна ціна одного барелю нафти, Z — ціна одного бареля нафти 9 місяців тому

Якщо

у січні 2009 р.

Y = \$45

Z = \$112

виходить > 1000 м³ = \$485

Тоді

у 2 кварталі 2009 р.

Y = \$45

Z = \$45

виходить > 1000 м³ = \$253

Зла Європа

Навіть пересічні європейці думають над тим, як позбутися залежності від російського газу

Поки очільники європейських держав перебувають у шоківому стані від закриття Росією газового крана, їхнє населення реагує на це по-різному. Так, серби демонстративно палять триколон свого традиційно найулюбленішого брата-слов'янина, а італійцям увесь цей конфлікт абсолютно нецікавий.

Сербія, Белград.

Светолік Лаліч, дизайнер:

Третина населення Сербії не отримує газу. Батареї ледве теплі, вже тиждень немає гарячої води. Обігрівемося «буржуйкою». <...> Дрова зараз можна купити в центрі Белграда — їх привозять машинами у пластикових пакетах. Пакет у 25 кг коштує \$7–10. ЗМІ інформують, які ще підприємства закрилися.

Італія, Артегна.

Маріо Корті, політолог, історик:

Як реагують на все італійці, описати просто: ніяк. Газ у країні подається нормально, ціни не підвищуються. Але люди починають розуміти, що потрібно звільнитися не тільки від політичної залежності від країн, які володіють корисними копалинами, а й від самої необхідності в цих ресурсах. Неприпустимо залежати від крана.

Велика Британія, Лондон.

Світлана Пиркало, письменниця:

Хоча Британія і острів, але таке враження, що російський ведмідь перегриз газову трубу особисто кожному Джону Буллу. <...> Редакційні статті про газ у ЗМІ починають із Росії. Критикують і Україну, але переважно наголошують на тому, що змерзлі через Газпром болгарські бабусі — це загроза безпеці Євросоюзу.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

План оборони

Власний видобуток та обмеження споживання – найкращий засіб вирішення газових проблем

Газову проблему неможливо вирішити, якщо щороку намагатися домовитися з росіянами в останню мить. Для її вирішення необхідно втілити в життя довготерміновий план.

Перше, що необхідно, — це наявність політичної волі вищого керівництва країни. Потрібно змусити їх розглянути ГТС як національний інтерес, а не спосіб персонального збагачення. Проблема в тому, що труба зараз належить політикам при владі, а не їх виборцям. Без тиску з боку громадян тут не обійтися — добровільно відмовитися від подібних можливостей українським політикам не під силу.

Друге — необхідно зменшити споживання і збільшити видобуток вуглеводів. Згідно з рейтингом ВВП від 2007 року, українська економіка посідає 33 місце у світі. Однак за споживанням газу — ми на почесному шостому місці. Треба привести споживання у відповідність до загального економічного рівня. Для цього потрібно здійснити успішну реформу ЖКГ. За п'ять-сім років цілком реально скоротити споживання газу на чверть. Водночас, за наявності належних капіталовкладень, через десять років можна збільшити видобуток власного газу в півтора рази.

Третє — це прозорі й зрозумілі відносини у нафтогазовій галузі. А саме: ліквідація посередників. Також постійна, а не лише авральна, робота фахівців енергетичних компаній із публічних відносин. Вони мають пояснювати людям, що відбувається в галузі. Це відкрита фінансова звітність. Сюди ж входить і реформування компанії «Нафтогаз» у напрямі ефективного комерційного підприємства. Це також залучення інвестицій від європейських країн-імпортерів газу на покращення газотранспортної системи, як пропонують американські фахівці з енергетичної безпеки Едвард Чоу та Джонатан Елкінд у своїй недавній публікації у The Washington Quarterly.

Четверте — це поступовий перехід до ринкових цін для всіх споживачів. Тобто таких цін, що покриватимуть усі витрати компанії «Нафтогаз». Це призведе до того, що місцевий видобуток та збереження газу стануть економічно набагато привабливішими, ніж зараз. Різниця в цінах також накопичує борги Нафтогазу, збільшує ризик його банкрутства та втрату Україною своєї газотранспортної системи. Консервація подібного стану — лише спроба ненадовго відтягнути такий фінал.

П'яте — це переговорний процес із Росією про довготермінові газові контракти. Позиція України одразу покращиться, коли наша сторона в переговорному процесі ставитиме на перше місце не тільки свої персональні інтереси.

Анатолій Бондаренко

За ціною не постоять

АВТОР: Анатолій Бондаренко

Щодня без транзиту Росія втрачає грубі гроші. Навіщо?

На Різдво Христове 2009 року Газпром, головне джерело наповнення російського бюджету, припинив транспортувати газ через Україну. Цього разу Володимир Путін та Дмитрій Медведєв до звичних заяв про крадіжки російського газу почали додавати звинувачення в нашій ненадійності як країни-транзитера.

Хоча 13 січня Газпром формально оголосив про відновлення постачання газу, стало очевидним, що його замалі обсяги та незвичний напрямок транспортування (*детально читайте на стор. 14*), запропонованій російською компанією, все одно не дають можливості здійснити транзит, принаймні, без значних проблем для газопостачання східних областей України.

Отже, постійно декларуючи своє бажання безперервно постачати газ у Європу, Газпром робить усе можливе, щоб цього не робити. Водночас, за словами Путіна, головна російська компанія лише за перших чотирьох днів відключення газу зазнала близько \$600 млн збитків і закрила 100 скважин. За оцінками експертів, втрати Газпрому становлять близько \$150 млн на день.

ГОЛИЙ ГАЗПРОМ

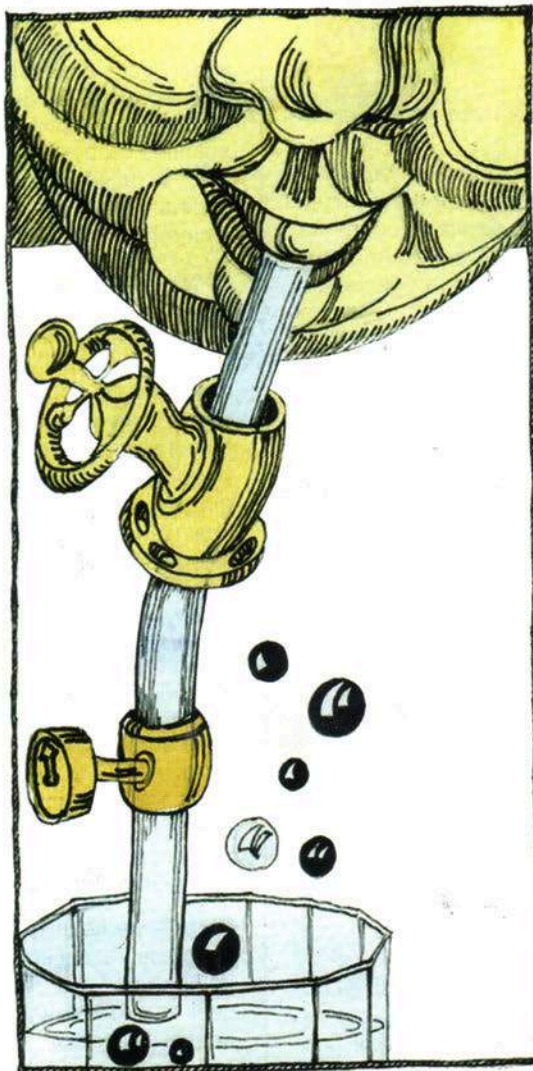
Тиждень запитав у відомого експерта в енергетичній галузі, керівника програм центру «Номос» Михайла Гончара, чи є логіка у діях Газпрому та російського керівництва. «Вона не лежить на поверхні. Росіяни шукають будь-які зачіпки для того, щоб не відновлювати постачання газу. В них просто немає його

в такій кількості, щоб одночасно задовольнити потреби експорту та забезпечити внутрішніх споживачів». За оцінками Гончара, Газпром зараз просто не здатен утримувати тиск одразу на трьох головних експортних напрямках — «Ямал-Європа», «Південний потік» та газ, що експортують через територію України. Враховуючи відносини

між країнами, не варто дивуватися, що слабкою ланкою обрали Україну. «Вони просто не можуть публічно визнати, що в них не вистає газу, — стверджує Гончар. — Це означає автоматичний дефолт по експортних контрактах, які вони повинні виконувати». До речі, висловлювання Путіна про закриття більше 100 свердловин означає, що приблизно стільки було закрито малодобетних точок видобутку палива. Не через дії України, а тому, що в них недостатньо газу. «Зауважте, газові війни й перекриття труби вже вдруге відбуваються у найхолоднішу погоду, коли внутрішнє російське споживання стрімко зростає і дефіцит палива найбільший», — закінчує свою думку Михайло Гончар.

У 2007 році власний видобуток газу у РФ зменшився на 7,5 млрд м³. Є підстави вважати, що в 2008 році падіння буде ще гіршим. Останні два роки про подібну загрозу неодноразово згадували навіть російські політики, наприклад, Анатолій Чубайс та Борис Немцов. Колишній заступник міністра енергетики РФ Володимир Мілов відверто заявляє: «Не виключено, що зупинка подачі газу Україні була необхідна Газпрому, щоб запобігти масштабним зривам поставок, які б сталися наприкінці січня — в лютому просто через фізичний брак газу». Отже, розпочавши цьогорічну «газову війну», керівництво російського монополіста намагається перекласти відповідальність за зрив поставок палива до Європи на «ненадійну» Україну.

Тож із газом — труба. Принаймні з газом дешевим. Частини-

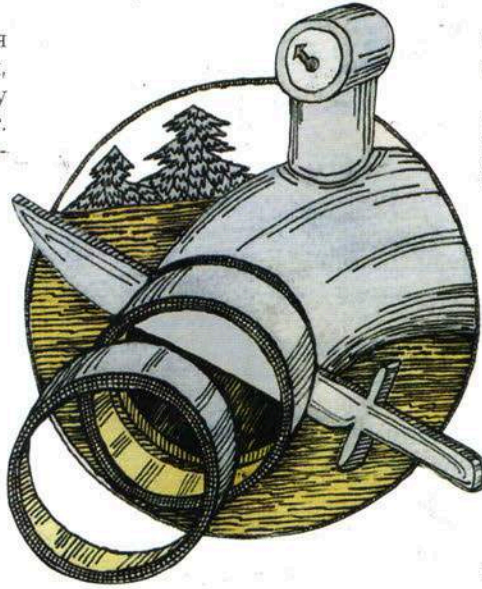

ною такого варіанта є також ситуація з узбецьким та туркменським газом, який раніше допомагав Газпрому верстати свій газовий бюджет. Контракти на цей рік росіяни підписали свого часу за ціною \$300 (не враховуючи відкатів керівництву цих країн). Зараз, із урахуванням вартості транспортування, така ціна надвисока навіть для європейських споживачів, які платять менше. Тому є версія, що насправді, зриваючи поставки, Газпром навіть заощадує, не продаючи газ дешевше, ніж придбав сам.

ГРОШОВА КОРОВА ЧИ БОЙОВИЙ СЛОН?

Друга версія нелогічної поведінки Росії — зазнати втрат зараз, для того, щоб за рік — у цей термін входять і наші президентські вибори — отримати значно більші дивіденди. Тут напрашується аналогія з війною проти Грузії. Суть подій та сама — перетворити нашу країну на суцільну руїну, щоправда, використовуючи не танки й ракети, а газову трубу. План — банкрутити Україну економічно, застосувавши Газпром як зброю. Здійснювати політичний тиск за допомогою ціни на газ. Змусити Україну погодитися на умови, що будуть диктувати з Кремля. Торгуватися по газу з кандидатами в президенти, більше того, узгоджувати цих кандидатів. Останнім часом про такий сценарій нерідко говорять найвищі керівники як Росії, так і України: Путін чи не уперше за історію українсько-російських газових відносин прямим текстом оголошує плани приватизації української ГТС, а Ющенко відповідає, що дії Росії — це спроба відібрати нашу незалежність і суверенітет. Для Європи транслюється свій месидж: «Без незалежної України, газ піде краще!».

Після цієї газової війни Європа у будь-якому випадку буде шукати запасні варіанти та зменшувати залежність від російського газу. Так, посилюється тенденція будувати вугільні блоки електростанцій замість наявних газових.

Участь Газпрому в політичній війні, однак, може сильно вдарити і по ньому самому. В компанії достатньо власних проблем, щоб використовувати його не лише як дійну корову, але й як бойового слона. За оцінками російських експертів, 2009 року через падіння експортних цін на газ (у випадку можливих низьких цін на нафту), на Газпром чекає або катастрофічне скорочення бюджету, або банкрутство. Викручування рук судинним країнам за допомогою газової

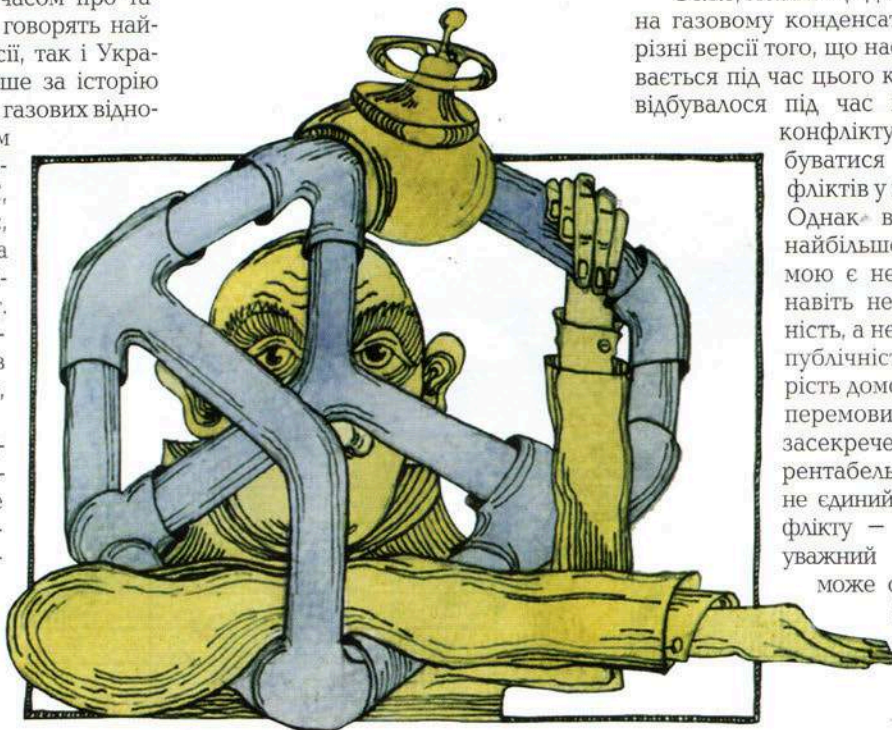
труби тільки наближає фінансовий крах компанії.

Тим більше, що проблеми є і на рівні інфраструктури. 13 січня вибухнув магістральний газогін «Ямал — Єлсц» на ділянці в Свердловській області. На відзнятому очевидцями відео помітно, що полум'я здійнялося на кілька сотень метрів. Смолоскип було видно на відстані 25-30 км.

КОЖЕН РІК МИ З ДРУЗЬМИ ...

Поки товстий схудне, худому — смерть: Нафтогазу все ж таки важче, ніж Газпрому. Навіть наявність там професіоналів — а що вони поки є, стало зрозуміло з дій компанії по управлінню та підтримці діяльності української ГТС у ці кризові дні — не замінить браку політичної волі зробити відносини в енергетиці прозорими й підзвітними. Всі найвищі керівники незалежної України, включно з президентом Ющенком і прем'єром Тимошенко, розглядали «трубу» як свій персональний фінансовий бонус за те, що вони перебувають при владі. Так само як і їх політичні бізнес-партнери з російського боку, які постачають у трубу газ. Хоча варто визнати, що в нинішній ситуації Тимошенко і Ющенко діяли адекватно й навіть вбудували спільну лінію поведінки. (Рекомендації, як вирішити газову проблему, читайте на стор. 11).

Отже, можна ще довго ворожити на газовому конденсаті й будувати різні версії того, що насправді відбувається під час цього конфлікту, що відбувалося під час попереднього конфлікту і що буде відбуватися під час конфліктів у майбутньому. Однак виходить, що найбільшою проблемою є не ціна на газ, навіть не його відсутність, а невідомість, неопублічність, непрозорість домовленостей та перемовин у цій суперзасекреченій і суперрентабельній сфері. Чи не єдиний позитив конфлікту — під час нього уважний спостерігач може отримати таку інформацію, яку до цього не дізнався б ніколи. ■

Поле газової битви

АВТОР: Сергій Лук'ячук

Кругові діаграми вказують, скільки російського газу споживають різні країни Європи. Червоні сектори – газ із Росії. Саме ці «російські» сектори стали «секторами без газу».

З табличних даних видно, як саме Росія перекривала газ. Так, 1 січня сумарне скорочення становило 112 млн м³ на добу. Щоб компенсувати дефіцит, Україна збільшила відбір газу з підземних сховищ до 200 – 220 млн м³. Разом із газом власного видобутку (близько 60 млн куб. м щодоби) цього було достатньо, щоб забезпечити потреби країни в режимі суворого лімітування.

Однак для транзиту щодня 300 млн м³ газу до Європи компресорні станції мають спалити близько 21 млн м³ газу. Росія цього газу не надала. Україна за рахунок власних ресурсів забезпечила близько 74 млн з 126 млн куб. м, витрачених на транзит 1 – 6 січня. Решту, 52 млн куб. м, було відібрано з транзитних обсягів. Це дало привід Росії заявити на весь світ, що Україна нібито «краде європейський газ», і повністю припинити транзит.

Карта також дає вичерпне пояснення того, чому 13 січня рух газу не було відновлено. Росія вимагала прийняти 76,6 млн м³ газу на ГВС Суджа 1400 і віддати його на ГВС Орловка (на Балкани). Нескладно помітити, що цей маршрут є вкрай незрушним – газ іде «назад». Понад те, коли 6 січня на Суджу 1400 заходили 73,6 млн м³ газу (інші маршрути були закриті), Україна віддавала на Орловку лише 2,6 млн м³ – решта обсягів, як і має бути з цим напрямком, ішла на Словаччину та Угорщину. Бажання Газпрому відправити газ у збільшених обсягах з Орловки тільки на Балкани і категорична відмова постачати його за «нормальними» напрямками (ГВС Валуйки і Писарівка) мають тільки одне пояснення: Росія чинить свідомий саботаж транзиту, створюючи українській газотранспортній системі максимальні труднощі.

Газовимірювальна станція
Дроздовичі (на Польщу)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	14,7
01.01.2009	15,2
06.01.2009	2,1
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Ужгород (на Словаччину і Західну Європу)

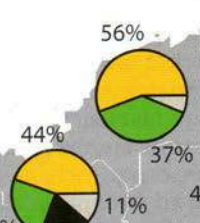
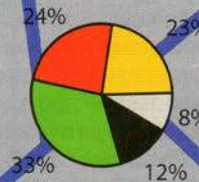
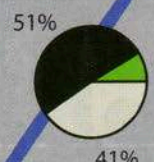
Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	188,1
01.01.2009	186,9
06.01.2009	41,2
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Берегово (на Угорщину та південь Європи)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	37,5
01.01.2009	35,5
06.01.2009	30,7
07.01.2009	0

ПОСТАЧАЛЬНИКИ ГАЗУ

- НОРВЕГІЯ
- ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ
- РОСІЯ
- АЛЖИР
- ІНШІ
- РОСІЙСЬКИЙ ГАЗ
- ГАЗ ІНШИХ КРАЇН

Дата	Надходження з Росії	Транзит до Європи	Різниця
01.01.2009	318,2	318,4	+ 0,2
02.01.2009	300,0	295,2	- 4,8
03.01.2009	293,2	269,8	- 23,3
04.01.2009	303,1	269,1	- 34,0
05.01.2009	214,0	228,0	+14,0
06.01.2009	59,7	55,4	- 4,3
07.01.2009	0	0	0
Всього	1488,2	1435,9	- 52,2

Газовимірювальна станція
Мозир (з Білорусі)

**ПОСТАЧАННЯ
НЕМАЄ**

Газовимірювальна станція
Кобрин (з Білорусі)

**ПОСТАЧАННЯ
НЕМАЄ**

Газовимірювальна станція
Сохранівка (з Росії)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	52,5
01.01.2009	0
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Суджа 1200 (з Росії)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	43,9
01.01.2009	0
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Писарівка (з Росії)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	51,1
01.01.2009	72,8
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Суджа 1400 (з Росії)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	209,6
01.01.2009	208,3
06.01.2009	73,6
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Валуки (з Росії)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	43,9
01.01.2009	28,3
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Молдова

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	13,7
01.01.2009	12,8
06.01.2009	11,7
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Платово (з Росії)

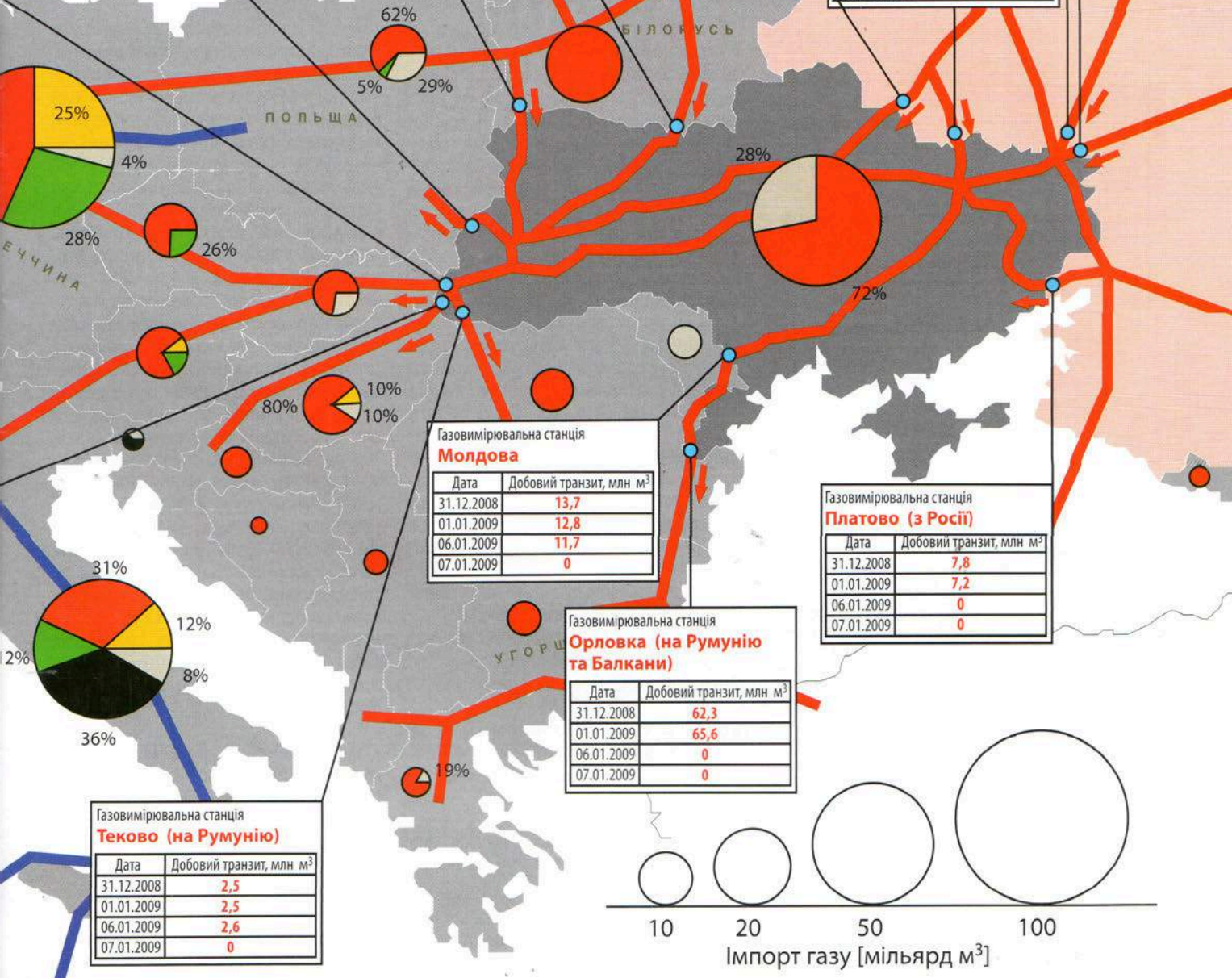
Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	7,8
01.01.2009	7,2
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Орловка (на Румунію та Балкани)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	62,3
01.01.2009	65,6
06.01.2009	0
07.01.2009	0

Газовимірювальна станція
Теково (на Румунію)

Дата	Добовий транзит, млн м ³
31.12.2008	2,5
01.01.2009	2,5
06.01.2009	2,6
07.01.2009	0

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Славимо Його

Cybernetic Guru

Дуже добре, що ви згадали про вибір, який має кожна людина. Більшість людей ніколи не замислюються над своїм вибором, і це сумно, що люди дають себе втягнути в цю гру, де вони забувають, що можуть мислити й обирати свою долю.

Гандзя

Мені стаття дуже сподобалася!!!!!! Приємно, що не тільки я вважаю святом лише Різдво, а Новий рік майже не святкую. Різдво — це справжнє диво, це надія, це радість і любов, отже, народжується дитинка. Світ у Новий рік, як і новий понеділок, лише спробує зробити своє життя кращим, хоча у більшості випадків таки невдало...

І ти, БРЮТ?!

TALLyk

Автор — буржуйка, та й ще з похмілля нагородив такого, про що кажуть: многа букафф-ніасілі! Може, в американських буржуїв і є сотні гривень (даруйте, фунтів) на всякі кави, але в середньостатистичних українців — сумніваюся. Ну і заливайтесь собі Асто Мартіні, а я буду пити гарячий глінтвейн, розмішувати його темним холодним оксамитовим порошковим пивом і радіти життю. Одним словом, «пить менше нада, і прицийти тоді не буде...»

Алекс

Набухатися на Новий рік треба. Скільки приводів: і свято, і кризу прилити треба. А пити краще горілку. До того ж перевірену, а не купляти те, що ще лишилося на полицях. І щоб усе бухло було одного виробника. Тоді на ранок шторму не буде. Ну і не зайвим буде по пляшці лужанської на організм, щоб на ранок було. Це для відновлення кислотно-лужного балансу. Кажу це як лікар. Усім щасливого Нового року!!! Бережіть себе!!!

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі **Тижня** — ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

ОЛЕНА ЧЕКАН
журналіст

Теплий сніг Чернігова

А сніг усе сипав і сипав. Невпинно, зятято й уперто. Примарою, білим привидом майнула барокова козацька церква Катерини на в'їзді до міста й розтанула в завірюсі. Хотілося руками розвести завісу заметілі, зсунути запону неба, щоб поглядом дістатися сонця. А може, й місяця. Бо незрозуміло було, то день чи вже біла ніч кружляє хурделицею. Тож коли автівка видерлася на Дитинець і нарешті зупинилася, я простягнула руки. І вони розтанули у сніговому мереживі. А от сніг не танув. Він був теплим і сухим. Чи від мого подиху, чи від моїх обіймів. А може, то був зовсім не сніг? Може, то янголи линяли-чепурилися до Святвечора? Чи може, сам Господь обскубував і патрав білих курей, аби, як добрий хазяїн, пригостити всіх, хто прийде на День Його народження. І вони не забарилися.

*Ходив Місяць по Небі,
Шукав Місяць Ясної Зорі.
Ходімо й ми Бога славити,
Бога славити, людей звеселяти, —*

постали з хуртовини голоси, а за ними й чимале товариство. Попереду зірка Віфлеємська, за нею, на

кшталт шпаківні, маленький вертеп із дитинкою, а позаду — Смерть із косяю. «Можна з вами?» — «Чом би й ні? В тебе он яка шуба й шапка кудлата, будеш чортенятком», — виносить вердикт кремезний дядько з палицею. Василь Іванович Сенчило, пенсіонер із Москви. «Звідки така мова?» — дивуюся. «Так я ж у Гайсині народився, Вінницька область. Усе життя по гарнізонах. Під кінець служби до Москви перевели. Як вийшов на пенсію, почав в Україну вчашати. Історією цікавлюся, книжки українські читаю. От мова й повернулася. В Чернігові мій товариш живе. Тут багато відставників осіло. Хворіє дуже. Чи то Чорнобиль дає, чи вже літа наші такі. Вісімдесят мені. А колядую вперше». — «Я теж», — зізнаюся. «Діду Василю! Де ви там?» Це Микола, молодший онук товариша Василя Івановича. Десятикласник. І весь гурт колядників — сама молодь. На валу, біля гармат, на нас чекають їхні друзі. Десь там униз хуртовина замітає Десну й бані Катерининської церкви, а в нас:

*Над вертепом Звізда ясна
На весь світ засіяла!*

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Свято безкоштовного спілкування

500 безкоштовних хвилин
всередині мережі МТС щомісяця

Плата за з'єднання на всі напрямки відсутня

Бізнес Новорічний 2009

www.mts.com.ua

Центр обслуговування корпоративних абонентів: 8 (044) 240 0001, 8 (050) 462 0001
(детальні умови; вартість дзвінка — згідно з тарифами Вашого оператора)

ЗАТ «УМЗ», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15

оператор зв'язку

Мойсей української музики

СПІЛКУВАВСЯ Роман Юсипей, **ФОТО:** Андрій Ломакін

**Класик про
знаменитих
сучасників, трагічні
події в історії та
нинішній стан
академічного
мистецтва**

Торік у Мирослава Скорика, композитора, «Мелодію» якого хоч раз у житті чув кожен наш співвітчизник, трапилося чимало приємних подій. Услід за врученням зірки «Героя України» до Дня Незалежності 70-річного митця наздогнала хвиля авторських концертів у рідному Львові та не менш знаковому для нього Києві. Охопити розмаїття всіх святкових подій — нелегке завдання, здається, не тільки для слухача, а й для самого автора. Кореспондент **Тижня** зупинив композитора майже на підніжжі поїзда «Київ — Львів» і вмовив поговорити на серйозні, зокрема й наукові, теми.

У.Т.: Один із найтрагічніших періодів української музичної історії — 1930–1950-ті роки. Чи вдається Центру музичної україністики

в Національній музичній академії імені Чайковського, який ви очолюєте, належним чином його досліджувати?

— Про цю епоху в нас вийшло чимало матеріалів. Зокрема, про Бориса Лятошинського і перипетії з його «Третьою симфонією». У 1920-х він починав як яскравий новатор. Природно, що незабаром на нього та інших його колег почали тиснути, особливо 1948-го, у розпал кампанії проти «формалістів». Дехто показався, дехто, як Левко Ревуцький, взагалі перестав писати музику. Лятошинський лишився чи не єдиним, хто і далі обстоював себе. З сучасного погляду його «Третя симфонія» з авангардизмом має небагато спільного — це абсолютно класичний твір. Але тоді вона була викликом. У Спідці композиторів провели спеціальне зібрання, де автора заставували як агента імперіалізму і примусили переробити фінал. Ми надрукували стенограму тогочасних дискусій. Тепер такі записи у Спідці не ведуться, замість них — стислі анотації виступів і рішень.

У.Т.: Це нецікаво!

— Я вас дуже добре розумію... Мені пощастило спілкуватися з Лятошинським. Це була напрочуд ерудована і водночас доброзичлива лю-

дина, не схильна до різкої критики. До нього як до провідного педагога тягнулися студенти, яким ідеологічна боротьба передалася, так би мовити, у спадок. У 1960-х в опозиції перебували вже учні Лятошинського: Валентин Сильвестров, Леонід Грабовський, Віталій Годзяцький. Але партійні органи до того протистояння особливого стосунку не мали. Навіть відомий випадок із виключенням зі Спідки в 1970 році, коли після репліки доповідача «штілі нот деяких наших митців дивляться на Захід» група композиторів демонстративно покинула залу засідання. Та ініціатива з виключенням радше була інспірована членами самої організації.

ЗГАДАТИ МИНУЛЕ

У.Т.: Якщо ми вже зачепили тему репресій, розкажіть, за що в 1947 році було депортовано до Сибіру вашу родину?

— Таких, як ми, засуджених без суду і вироку, був цілий потяг — вагонів десять. За якими критеріями діяла сталінська система, ніхто не розумів. Усіх нас вивезли до Кемеровської області. Моя юність пройшла у вугільному містечку Анжеро-Судженську. Хоча я закінчив там лише музичну школу-семирічку, в мене були непогані вчителі, також репресовані. Зокрема, московська ша-

ністка Валентина Канторова, яка за жодних обставин не хотіла говорити, чією вона була ученицею. А насправді замолоду вона спілкувалася з Рахманіновим, за що її й вислали. Тоді цей композитор був ще забронений — дозволялося виконувати хіба що його «Італійську польку».

У.Т.: Яким був музичний Львів зразка 1955-го, коли ви повернулися до України?

— Коли я розпочав навчання у Львові, місцева консерваторія могла похвалитися найяскравішою плеядою викладачів, які, своєю чергою, здобули якісну європейську освіту. Станіслав Людкевич навчався у Відні, Мечислав Солтис — у Берліні, Микола Колесса, Роман Сімович, Василь Барвінський — у Празі.

Ще маленьким, одразу після закінчення Другої світової війни, я відвідував концерти Соломії Крушельницької. Вона все життя товаришувала з моєю бабцею, в 1930-х роках майже цілота відпочивала на її віллі у Карпатах. Там співачку і застав початок війни.

У мене залишилося враження, що свою відносну недоторканність за радянських часів вона здобула завдяки відмові від іноземного підданства і продажу нерухомості — здогадуюся, на чію користь. ►

Тривалий час її не хотіли зараховувати до штату Львівської консерваторії, потім таки дали звання професора і заслуженої діячки мистецтв. Тоді вона вже мала не найкращий голос. Я слухав її виступи і думав: «Навіщо їй усе це потрібно?». І лише тепер з'ясував, що тоді була дуже поширеною форма таких напівпримусових звітів. А Крушельницькій я досі вдячний, бо саме вона першою виявила в мене абсолютний слух.

НЕЗАБУТНІ ЗУСТРІЧІ

У.Т.: Ще вагомішу роль у вашій кар'єрі відіграв режисер Сергій Параджанов, для його фільму «Тіні забутих предків» ви написали музику...

— На початку 1960-х він збирав робочу групу для стрічки й вирішив, що треба когось брати із Західної України. Приїхав до Львова, пішов на радіо і попросив завідувача музичної редакції поставити йому твори місцевих композиторів. Поміж інших йому надали й записи «Сюїти» для струнного оркестру. Прослухавши твір, Параджанов у своїй різкій, безапеляційній манері заявив: «Этот композитор будет писать музыку!»

Лише потім відбулося особисте знайомство. Відверто кажучи, мов перше враження було не з приємних. Ну, знаєте, така східна людина: безпардонна, говорить, що хоче, за словом до кишені не лізе. Мене, вихованого у стриманіших традиціях, усе це трохи насторожувало.

У.Т.: Ви на той час вже чули щось про Параджанова?

— Не чув, але відчув... Надіслав йому телеграму, що у зв'язку з певними обставинами не зможу написати музику. Потім він знову приїхав, уже з групою. Поговорили ще раз, і в нас налагодилися прекрасні стосунки.

У.Т.: Виправилися?

— Швидко, змінив ставлення... Параджанов був екстраординарною особистістю — часом злий, часом напрочуд ніжний. Під час роботи над фільмом я показував йому музичні ескізи. Він сам колись учився грати на скрипці, музику відчував дуже добре, і наша співпраця була продуктивною. Кіно в ті часи мало відносно великі бюджети, і я завдя-

Мирослав Скорик: «Музика має знаходити відгомін у душі виконавця»

чую саме Параджанову можливість збирати автентичні матеріали у найвіддаленіших куточках, знаходити музикантів, вивозити їх на літаках до міських студій і там записувати. Цей фольклор тепер, зокрема і з наукового погляду, безцінний.

У.Т.: Чи не зашкодили вам репресивні політичні процеси, які розпочалися відразу після прем'єри стрічки?

— На саму прем'єру мене зі Львова ніхто не запросив. Можливо, просто забули. Тому й свідком скандальних виступів Івана Дзюби та Василя Стуса, коли вони звинуватили владу в новій хвилі арештів, мені не судилося стати.

Хоч як не дивно, з 1966-го, коли я переїхав до Києва, ми з Параджановим зустрічалися набагато рідше, ніж до того, хоча й жили за кілька кварталів один від одного. Часом мені доводилося заходити до його квартири. Кого там тільки не було: і не потріб, і знаменитості. Мені ця божемність відверто не імпонувала. А Параджанов почувався, ніби риба

у воді. Безкінечно епатував своєю поведінкою: міг уночі вийти на балкон із трембітою, дозволяв собі публічно й відверто критикувати владу. Звісно, так не могло довго тривати.

З ГЕТТО – В МАЙБУТНЄ

У.Т.: Ще одним зірковим моментом вашої біографії було фінансування Ватиканом постановки створеної вами опери «Мойсей»...

— До 100-річчя Львівської опери я отримав пропозицію написати оперу на сюжет поеми Івана Франка. Директор театру Тадей Едер придумав блискучий хід: звернутися з листом до Папи Римського, згадавши у мотивації постановки і про ювілей театру, і про перетин тисячоліть, адже ця календарна дата безпосередньо пов'язана з найважливішою для кожного християнина постаттю. Кардинал Любомир Гузар передав Папі цей лист, і ми отримали резолюцію про фінансування.

Прем'єру підінали до львівського візиту Іоанна Павла II у 2001-му. Побувати на «Мойсеї» чільник римо-католиків не зміг. Але перед виста-

вою спеціально під'їхав до театру. До нього вийшли директор, уже загримований Мойсей і я. Думаю, це справило належне враження: кожного з нас він прийняв у своєму папомобілі, простягнув для поцілунку руку і вручив медаль.

У.Т.: Не могу назвати себе великим прихильником саме цього твору, та слід визнати, що в закордонних, зокрема російських, виконавських колах ви є чи не найпопулярнішим українським композитором. Якою має бути музика, щоб вона подобалася принаймні колегам?

— Я можу відповісти, наслідуючи товариша Брежнєва: «Музика має бути музикальною». Звісно, у тій самій Москві після навчання в аспірантурі у мене залишилося багато дружніх зв'язків. Наприклад, із нині популярною на Заході авангардисткою Софьей Губайдуліной ми переграли в чотири руки чимало опусів. Та не у зв'язках річ. Музика має знаходити відгомін у душі виконавця. У цьому сенсі мені дуже приємно, що мої твори відомі й учням дитячих музичних шкіл, і студентам училищ та

консерваторій. Не кожен композитор може цим похвалитися.

У.Т.: Здається, ви не пережили захоплення авангардними течіями?

— Чому ж... До 60-річчя Голодомору я написав симфонічну поему «1933» — сонористика а-ля Пендеревський. Але загалом я не прихильник такої музики. Зокрема, вважаю, що додекафонна система своєю схоластичністю завела академізм у глухий кут. Натомість візьміть фортепіанні «Образи» того самого Лятошинського. За рівнем мислення й експресії вони не слабші від Шенбергових творів. І якби наш майстер розвивався у сприятливих умовах, він став би одним із найвідоміших композиторів світу.

Творчість має бути вільною. Від натхнення приходить образ, який треба вміти втілити в певній формі. Це, власне, і є законом композиторської техніки, що однаковий для Моцарта, Бетховена, Чайковського, Бартока, Равеля, Прокоф'єва. Ці імена — мейнстрім світового академічного мистецтва. А те становище, в якому ми нині перебуваємо, за визначенням польського класика ХХ століття Вітольда Лютославського, є гетто. Саме з цим, на мою думку, пов'язана нинішня розгнужданість поп-музики.

У.Т.: Але й у гетто можна почуватися дуже комфортно...

— Так. Музичне буття сьогодні часто можна звести до трьох ланок: композитор — виконавець — критик, він же слухач, який створює в суспільстві ілюзію вагомості мистецького процесу. Бажано залучити ще фінансові потоки для підтримки життєдіяльності, обміну з такими самими закордонними осередками й створення брендів.

В українській музиці сьогодні, я вважаю, склалася позитивна ситуація: автори пишуть те, що хочуть, і за це відповідають. Відтак боротьба точиться за «ринки збуту» й популярність. Такий собі капіталізм, і це нормально. Оркестр не гратиме того, що не хоче. Скрипаль не візьме того, що йому не подобається. Це під силу хіба нашим фестивалям, де ми намагаємося представляти всіх: і «лівих», і «правих» композиторів.

У.Т.: Ви як художній керівник фестивалю «КиївМузикФест» і на-

далі обстоюватимете це дітище Спілки композиторів України?

— З кожним роком робити це стає дедалі складніше. Наприклад, наказ про фінансування цього річного фестивалю міністр культури і туризму України підписав лише 15 жовтня — через 10 днів після закінчення імпрези. Зазвичай фест не має передоплати навіть для того, щоб поселити гостей у готелях. Все у борг: і оренда залів, і виступи артистів. Ми, члени оргкомітету, скидаємося і платимо власні гроші. Я, наприклад, дав тисячу доларів... А всі кошти нам повернули щойно перед новорічними святами.

Так, я прожив довго і бачив часи, коли було ще страшніше. Пам'ятаю 1989 рік у Львові. У магазині, де я спробував щось купити, продавщиця послала мене з такою виразністю і в такому напрямку, що я в пошуках заробітку згодом опинився у США, а потім в Австралії. До речі, у Штатах мені заплатили за написання «Другої скрипкової сонати» приблизно стільки само, скільки я заробляв за один вечір, граючи на фортепіано джаз. Ось вам і оцінка композиторської праці... ■

ДОСЬЄ ТИЖНЯ

Мирислав Михайлович Скорик народився 13 липня 1938 року в Львові. 1947-го разом із родиною депортований у Сибір. В Україну повернувся 1955-го. Освіту здобув у Львівській консерваторії імені Лисенка, закінчив аспірантуру при Московській консерваторії. З 1966-го до кінця 1980-х викладав композицію в Київській консерваторії. Тривалий час працював у США та Австралії. Автор симфонічних творів, опусів для музичного театру й кіно, зразків камерного та ораторіального жанрів. Герой України, народний артист України, член-кореспондент Академії мистецтв, професор, кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри композиції Львівської музичної академії імені М. Лисенка, завідувач кафедри історії української музики НМАУ імені Чайковського, керівник Центру музичної україністики. Голова Львівського відділення Спілки композиторів, співголова Національної спілки композиторів України. Художній керівник фестивалю «КиївМузикФест». Виступає як диригент і піаніст.

Альтернатива

АВТОР: Антон Зікора

Людство давно пропонує альтернативні види енергії. Є такі ідеї і в Україні

Навіть із першого погляду видно: нова українсько-російська «газова війна» ведеться з якимсь особливим оз-

лобленням. У минулі роки було так: Газпром називав свої ціни на «блукитне паливо», Україна — свої. Це викликало запеклі суперечки і взаємні докори, але, як правило, ця кавасія припинялася з настанням нового року. Сьогодні все не так: я пишу ці рядки 14 січня, а кінця газовому конфліктові поки навіть не видно. Що ж робити, якщо Росія і справді відключить газ, хай не цього, але наступного року — чи є в нас альтернативні джерела енергії? Таке питання ставимо ми сьогодні, а водночас згадуємо найбільш яскраві цитати щодо газу та інших енергоносіїв.

«У зв'язку з відмовою України від пропозиції про пільгові умови поста-

чання газу в 2009 році за ціною \$250 за тисячу кубометрів Газпром здійснюватиме постачання газу в Україну з січня місяця за ринковою європейською ціною \$418 за тисячу кубометрів», — казав на початку нової «газової війни» Алексей Міллер, голова Газпрому.

Кузьма Федченко, один із засновників і експерт ВГО «Інститут стабільного розвитку», каже, що новий вид палива в природі, звичайно, є: «Це так званий гелій-3, який можна використовувати як паливо для термоядерних електростанцій. Це допоможе вирішити енергетичні проблеми. А загалом альтернатива газу та нафті є, і вона була завжди. Досить пригадати, що перше авто

«БЛАКИТНОМУ»

було електромобілем. А 1931 року, на одній із виставок, великий винахідник Нікола Тесла зняв бензиновий двигун із нового автомобіля фірми Pierce-Arrow. Він поставив замість нього електромотор змінного струму потужністю 80 кінських сил без будь-яких традиційно відомих зовнішніх джерел живлення. Машина їздила так тиждень.... А ХХ сторіччя ознаменувалося запеклими війнами за нафту.

«...Я хочу заявити: енергетична проблема вирішена. Поставлене завдання розробники виконали. Вони розробили абсолютно новий вид електростанцій — геліоаеробаричні теплоелектростанції, які проводять електрику не шляхом спалювання природних ресурсів, а шляхом використання поновлюваних ресурсів — сонячної радіації та енергії вітру», — Наталія Вітренко, прогресивна соціалістка (казано на партійному з'їзді).

Жарти жартами, але пошуки й методи використання альтернативних енергоносіїв ведуть і в сучасній Україні. Євген Жмур, менеджер із

міністр України (в розмові з жителями Троещини, Київ).

«У нас є організація, яка розробляє біопаливо, але не для України, а для Нової Зеландії», — каже Жмур. «Я очолюю групу, яка займається змішуванням компонентів біопалива, — спирту й бензину. Й уже сьогодні ми можемо зробити промисловий змішувач, який можна встановити і на комбайні, й на тракторі. Відомо, що для створення біопалива потрібний майже стовідсотковий спирт, а в нас лише один спиртзавод може це робити. Наше ноу-хау дозволяє робити біопаливо зі звичайного спирту». — «Юлія Тимошенко говорила, що біопаливо можна добувати навіть із водоростей». — «Біопаливо можна добувати з чого завгодно».

«При переході на ринкові відносини в галузі постачань газу в Україну ціна з 1 січня 2009 року може скласти понад 400 доларів», — Алексей Міллер (упродовж «газової війни»).

В Інтернеті є сайти, присвячені нетрадиційним видам енергії, такі, як цей //www.masmer.ru/ або цей

«В Україні є команда вчених, яка розробила технологію виробництва біопалива зі спеціального типу водоростей. Це водорості, які ростуть у трубах і навіть не торкаються землі»

біопалива, каже: «Слід визнати: українські політики не були готові до такого становища, в якому ми зараз перебуваємо. Про альтернативу не думав ані перший президент Леонід Кравчук, не думали й інші, ті, хто був після нього. Зате, наприклад, Молдова, в якій нічого немає, дуже активно веде розробки альтернативної енергії, зокрема, біопалива. До речі, в Аргентині є нафта, але країна прагне перейти на біопаливо, яке робить навіть із кокосів».

«В Україні є команда вчених, яка розробила технологію виробництва біопалива зі спеціального типу водоростей. Це водорості, які ростуть у трубах і навіть не торкаються землі», — Юлія Тимошенко, прем'єр-

//www.glubinnaia.info/. Тут безліч інформації, яка вказує на те, що альтернатива є. Наприклад, ось тут (//www.masmer.ru/testatika/testatika.htm/) стаття про машину Тестатика, котра належить одній із релігійних громад у Швейцарії. Це генератор енергії, створений у середині минулого сторіччя. Він не споживає зовнішніх джерел. Тестатика поставляє електрику понад 30 років у обсязі, що перекидає потреби всієї громади, включаючи і виробничі майстерні, розташовані там же. По суті, це вічний двигун. За допомогою мідного кабелю завдовжки десять метрів, пари консервних бляшанок, простих соленоїдів (підковоподібних магнітів)

ви теж можете зробити подібний пристрій. Якщо добре полазити в Інтернеті, можна знайти багато альтернативних способів добути енергію. Природно, науковці на це саркастично сміються й крутять пальцем біля скроні. «Альтернативники» сприймають це як належне.

УПЕРЕД, НА МІСЯЦЬ!

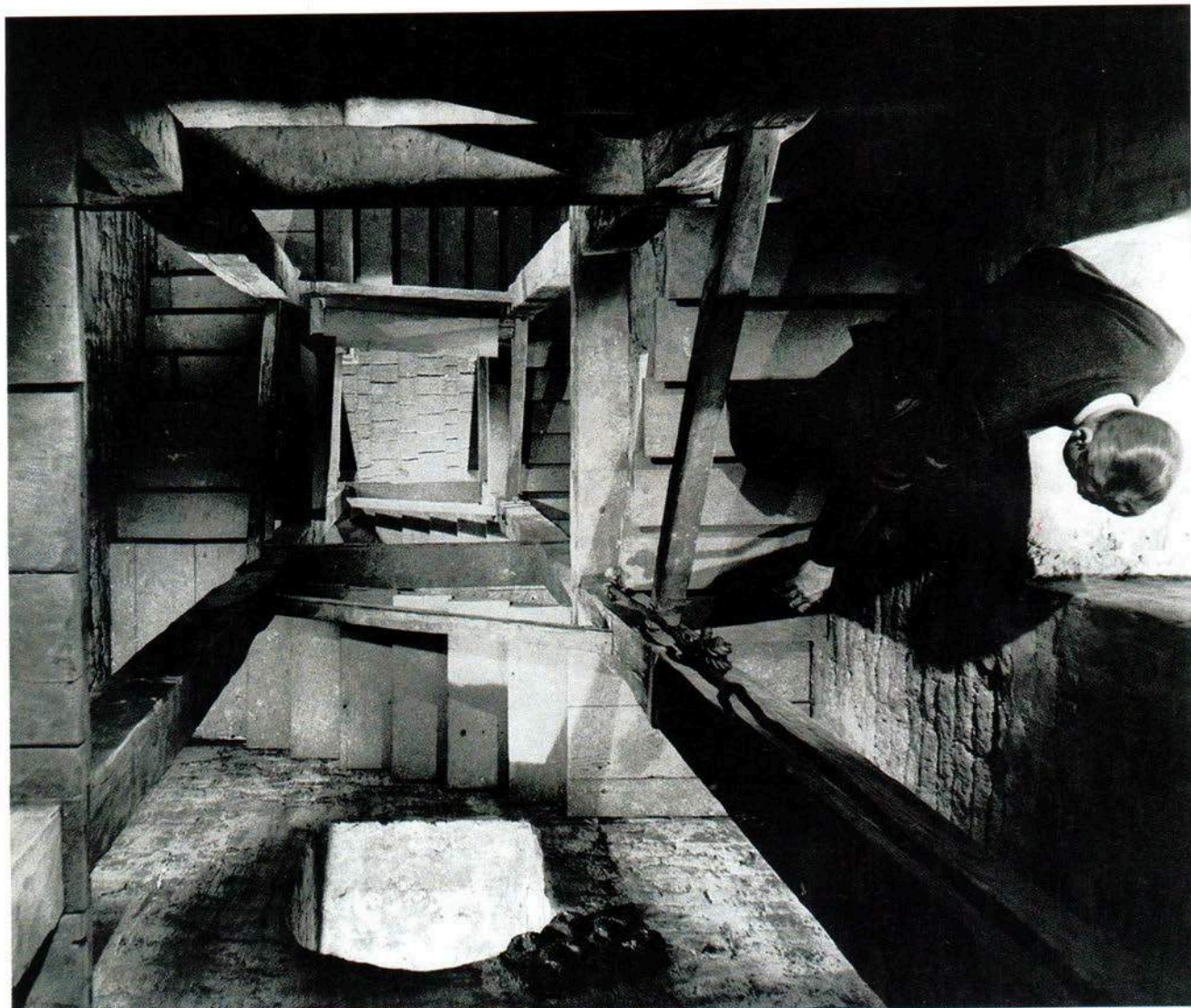
«Спогіватимемося, що пропозиція щодо ціни газу для України в \$450 найближчим часом поверне «Нафтогаз України» за стіл переговорів», — Алексей Міллер (у розпал «газової війни»).

Два роки тому на виставці вітчизняних винахідників і раціоналізаторів, що проходила в Українському домі, мені вдалося спілкуватися з багатьма «альтернативниками». Один із них сказав буквально таке: «Я знав кількох людей, які після оприлюднення своїх винаходів просто зникли безвісти». Але, швидше за все, «альтернативники» не зникають, а ходять редакціями різних видань зі своїми оригінальними ідеями, з портфелями, наповненими рукописами. Якось я працював в одній газеті, то до мене протягом одного дня прийшли аж три такі чоловіки. Аркуші з їхньою творчістю прикрашали наші стіни.

«Шантаж Росії розрахований на те, щоб звинуватити Україну в крадіжці газу і дискредитувати Україну в очах Європи», — Дмитро Павличко, поет, майже дисидент (у хвилину натхнення).

Кузьма Федченко каже, що енергетична проблема — це проблема суспільної свідомості. Її можна вирішити, створивши світову спільноту, до якої можуть на рівних правах входити держави, корпорації, підприємства, звичайні громадяни. Останнє, зокрема, стосується добування того ж гелію-3, газу завтрашнього дня. Адаже він є на Місяці.

«До цих газових, пробачте, воночких газових схем ніколи ні я, ні моя сім'я не мали ніякого відношення», — Віктор Ющенко, президент України (гецо розгнівано). ■

Хічкок би плакав

АВТОР: Олександра Киричук

Політика очима культуролога

В одному зі своїх інтерв'ю режисер Альфред Хічкок розповів анекдот: «У поїзді їдуть два пасажери. Один питає: «А що це там лежить на багажній полиці?» Інший відповідає: «Та це ж МакГафін». — «А що таке МакГафін?» — «Ну як же, це

таке пристосування для ловлі левів у Гірській Шотландії». — «Але ж у Гірській Шотландії немає левів». — «Ну, значить, немає там ніякого МакГафіна».

Насправді цей анекдот розкриває один із основних прийомів видатного режисера, як і майже всього нарративного кінематографа.

КОЗИРНИЙ ХІД

За Хічкоком, МакГафін — це головний рушій сюжету, об'єкт, який запускає розвиток подій і докола якого обертається вся історія, проте який сам по собі не має жодного сенсу. МакГафін спрямовує та утримує увагу публіки, але водночас її

мало цікавить, чим саме є цей об'єкт, головне — як навколо нього розвиваються події.

Згадаймо Голлівуд. В основі більшості гостросюжетних фільмів — протистояння позитивного й негативного героїв. Точкою цього протистояння зазвичай і є МакГафін. Понад те, саме позиція щодо нього й визначає функцію, а отже, і характеристику героя.

Відомо, що одним із adeptів МакГафіна є Джордж Лукас. Як зізнався він в одному з інтерв'ю, робота над новим фільмом у нього завжди починається з пошуку МакГафіна. Можна взяти будь-який фільм про Індіану Джонса. Наприклад, «Коро-

лівство кришталевого черепа». Очевидно, що кришталевий череп і є МакГафіном. Відповідно, злодій це той, хто хоче ним завладіти та використати з певною метою. Герой, Індіана Джонс, має його від злодія врятувати. Весь фільм глядач напружено спостерігає за взаємодією героя та злодія, але саме наявність кришталевого черепа змушує нас спостерігати зацікавлено.

КАЗКА З ХЕПІ-ЕНДОМ

Протягом останніх трьох років ми з більшим чи меншим інтересом слідували за перипетіями довкола демократичної коаліції у Верховній Раді. Але їх апофеозом, безумовно, стали події кількох останніх місяців уже минулого року, протягом яких створення коаліції набуло, в зв'язку з кризою, мало не онтологічного виміру.

Певна річ, довкола двох попередніх демократичних коаліцій точилися не менш палкі дискусії, нагніталися не менш гострі емоції. Але тільки остання «коаліціада» (сам термін чого вартий) набула, здається, статусу якоїсь вирішальної битви. Нам змальовували різноманітні катастрофи, які чекатимуть нас у разі розпуску парламенту, нас залякували повним соціально-економічно-політичним колапсом.

Нас усіх уже мало не поглинув жахливий і безповоротний хаос, ми вже перебували на краю прірви, вже почалися руйнівні процеси, але, дяку-

вати Богу, в останню мить усе вдалося врятувати. Коаліцію відновлено.

В цьому сенсі риторичною квінтесенцією осінньо-зимових пристрастей стала сповнена ніжності заява Юлії Тимошенко про те, що «коаліція працює, живе... і вже нікуди не зникне. Я особисто буду берегти... новостворену коаліцію», — відразу в уяві виникає зворушливий образ якоїсь тендітної та вразливої, але надзвичайно важливої для людства істоти, що потребує ретельного захисту.

НАБІР ІСТОРІЙ

Що таке наратив? Найпростіше кажучи, це інформація у певній причинно-наслідковій послідовності. Деякі сучасні філософи вважають, що наратив є єдиною можливістю доступу до реальності. Наша особистість є набором історій, які ми про себе розповідаємо. Весь наш життєвий досвід ми оформлюємо в історії. Те саме стосується і соціальної чи політичної реальності. Тільки тут ці історії нам, зазвичай, пропонують уже в готовому вигляді.

Згідно зі структуралістською теорією, яка була модною в середині ХХ сторіччя, в підґрунті будь-яких наративів лежать певні фундаментальні структури. Тобто зовсім різні, на перший погляд, історії, підпорядковуються тим самим ключовим правилам. Один із основних дослідників наративу Црстоп Тодоров запропонував базовий набір етапів, які, на його думку, притаманні більшості з них: I

— стан рівноваги. II — порушення стану рівноваги якоюсь дією. III — розпізнання того, що таке порушення відбулося (реакція). IV — спроба ліквідувати порушення. V — відновлення рівноваги.

Варто зазначити, що Тодорова уважно вивчають голлівудські сценаристи. Адже запропонована ним модель наративу якщо й не є універсальною, то принаймні користується значним попитом у любителів гостросюжетного кіно.

Поглянувши на нашу останню «коаліціаду» як на запропонований нам наратив, не складно помітити її відповідність описаній схемі. I — рівновага: демократична коаліція в парламенті. II — порушення рівноваги: вихід із коаліції НУ-НС. III — розпізнання: указ президента про розпуск парламенту. IV — спроба: заклики БЮТу до НУ-НС повернутися в коаліцію. V — відновлення рівноваги/коаліції.

Як ви помітили, наведений тут наратив відповідає версії Юлії Тимошенко. Можна змалювати й іншу картину: I — рівновага: демократична коаліція в парламенті. II — руйнування рівноваги: порушення фракцією БЮТ коаліційної угоди. III — розпізнання: вихід фракції НУ-НС із коаліції. IV — спроба: скажімо, вимога президента «домовитися» за 30 днів під загрозою розпуску парламенту. V — відновлення рівноваги/коаліції. Як бачимо, зберігаючи структуру й навіть головних дійових

Час подарунків

Новорічні свята швидко промайнули, але деякі щасливчики і досі отримують подарунки. Кожен, хто завчасно передплатив «Український тиждень» на 2009 рік не менше ніж на шість місяців і надіслав оригінал передплатного абонементу на адресу редакції, отримав шанс взяти участь у розіграші призів, наданих спонсорами **Тижня**. До квитанції треба було докласти купон, у якому обрати бажаний приз: від Першого українського годинникового заводу «Київська Русь» годинник з ексклюзивної дизайнерської колекції TM EDELWEISS та TM KYIVSKA RUS COLLECTION зі швейцарським механізмом і камінням від Swarovski або сертифікат на суму 3 тис. грн, які можна витратити у Центральному будинку меблів.

Львів і Київ традиційно змагалися у кількості переможців, але найбільше пощастило саме Донецьку в особі Ігоря Зоца, який переміг у розіграші вже вдріж. Як розповів **Тижню** телефоном пан

Ігор, свій другий подарунковий годинник він залюбки подарує синові Саві на День захисника Вітчизни, адже той саме випускається з військового ліцею. **Тиждень** не тягнув передплатника за язика, але він наостанок зауважив, що найдорощчий подарунок для нього — це вчасно отриманий улюблений журнал.

Сертифікати отримали:

Лапіцький Р. А. (м. Верхньодніпровськ);
Сальникова А. С. (м. Київ);
Коритько Г. Т. (м. Київ);
Муринська В. В. (м. Київ);
Тер-Григор'єва О. А. (м. Львів);
Григорович Т. А. (м. Українка);
Положий Л. А. (м. Київ);
Майкович Р. (м. Київ);
Різник В. В. (м. Львів);
Пустовойт Д. М. (м. Чернігів).

Годинники отримали:

Паранько Р. Д. (м. Львів);
Штукатуров А. В. (м. Київ);
Зоц І. О. (м. Донецьк);

Кравчук М. С. (м. Львів);
Яджин Л. М. (м. Львів);
Чорнобай Р. В. (м. Харків);
Білошицький Р. В. (с. Дружня);
Пастернак І. В. (с. Вістовичі);
Івченко А. О. (м. Львів);
Соломійчук Р. (м. Львів).

Партнери акції:

Центральний будинок меблів
(м. Київ, б-р Дружби народів, 23;
тел. (044) 200-00-67; www.dom-mebeli.com.ua)

Перший український годинниковий завод «Київська Русь». За інформацією з продажу в регіонах України та за кордоном звертайтеся за телефонами: 538-14-15, 592-75-28, 592-75-29.

Роздрібний продаж:

м. Київ, ТЦ «Метроград», магазин «Золотий Остат» (м. Майдан Незалежності), магазин «Перлина» (м. Київ, вул. Хрещатик, 21)

осіб, сенс історії можна суттєво змінювати, просто надаючи подіям різного статусу в цій структурі.

У будь-якому разі сюжет побудовано довкола коаліції. В межах цього сюжету єдиним можливим хепі-ендом є відновлення коаліції, а відповідно, сама коаліція є незаперечним благом. Цей сюжет автоматично розподіляє ролі: хто за коаліцію — «на світлій стороні сили», хто проти — «на темній». Повернімося до Хічкока: в такій ситуації не важливі подробиці, не важливий уже зміст цієї більшості — коаліція тут типовий приклад МакГафіна.

Відомий голлівудський письменник Джон Трабі радить сценаристам, котрі працюють у жанровому кіно, перед написанням сценарію визначитися з ключовим питанням, яке зацікавить глядача. Очевидно, ключове питання сценарію останньої «коаліциди» — «То ж буде все-таки коаліція чи ні?»

Для контрасту варто згадати історію зі створенням попередньої коаліції, коли інтрига базувалася довкола питання «Якою буде коаліція?»

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДЖЕДАЇВ

Часто ключовою опозицією в сюжеті є опозиція героя та його антагоніста (опонента), який може бути не обов'язково поганим сам по собі, але обов'язково має протистояти героєві.

Відповідно до цієї опозиції, поляризуються також і інші елементи історії. Може бути й інша ключова опозиція, як, наприклад, у «Зоряних війнах», де всі елементи, зокрема й герої, чітко поділяються за приналежністю до «темної сторони» чи «світлої сторони» «сили». Тому герої, навіть головні (як Дарт Вейдер, він же Енекін Скайуокер) можуть міняти своє забарвлення відповідно до вибору сторони, тоді як ключова опозиція залишається незмінною.

Так-от, ключовою опозицією при формуванні попередньої коаліції залишалася опозиція «помаранчевих» (у широкому сенсі) та «біло-блакитних». Ця опозиція, що виникла ще під час Помаранчевої революції, зберегала актуальним і весь інший набір відповідних протиставлень, — «помаранчеві» (БЮТ і НУ-НС) апелювали до «ідеалів Майдану», апишучи «біло-блакитним» усі негативні риси «кучмізму». Отже, переговори будь-кого з табору «помаранчевих» із Пар-

тією регіонів були достатньою підставою для звинувачень у зраді «світлої сторони».

Цього ж разу ситуація суттєво відрізнялася. Тепер ключовою опозицією була пара «коаліція» (відповідно, робота парламенту, стабільність, порядок, вихід із політичної кризи, антикризові закони, «світла сторона») проти «розпуску парламенту» (перевибори як невиправдана витрата бюджетних коштів, хаос, продовження політичної кризи, поглиблення економічної кризи, «темна сторона»).

СТРІМКИЙ ПОВОРОТ

«Економічна криза» в нашому випадку зіграла роль «надзвичайної ситуації», в якій попередні правила втрачають актуальність.

Є один історичний анекдот, згідно з яким, Рональд Рейган, подивившись фільм «День, коли зупинилася Земля» (версія 1951 року), був настільки вражений і наляканий можливістю інопланетного вторгнення, що навіть почав переговори з Радянським Союзом про об'єднання сил на такий випадок і заявив, мовляв, загроза вторгнення чу-

Проте насправді ми добре знаємо, що «всі вони там однакові». «Всі вони» діють у своїх інтересах, і «переговори» — це не більше, ніж «поділ посад» чи ще чогось, уся ця політика — це не більше, ніж «боротьба за владу». Навіть аналітичні матеріали чи коментарі політологів переважно описують політичну ситуацію в термінах особистої вигоди політиків: хто що отримав, хто виграв, хто програв, хто утвердив позиції, хто втратив, хто яку гру веде, «війна прем'єра проти президента», і все в тому ж ключі.

ЧОРНЕ КІНО

Якщо вже порівнювати українську політику з голлівудським кінематографом, то найбільше наш політичний наратив нагадує фільм нуар. Як написано у Вікіпедії, фільм нуар показує світ, що корумпований у самій своїй суті, в нуарі зазвичай немає чіткого поділу на «біле і чорне», натомість йому притаманний моральний релятивізм і подвійні стандарти. Для сюжетів цього жанру характерні зради, приховані мотиви, постійні зміни пер-

Електорат опинився в ситуації, коли єдине, що йому залишається, це покладатися на «компетентність» «експертів»

жінців робить ідеологічні відмінності двох ключових антагоністів того часу несуттєвими. Подібну роль зіграла в нашій політичній ситуації сумнозвісна «економічна криза», дозволивши політикам нівелювати «ідеологічні розбіжності» на противагу «ефективному менеджменту». Проблема лише в тому, що в «антикризовому менеджменті» з його економічною термінологією простим смертним розібратися значно складніше, ніж в «ідеологічних розбіжностях». Таким чином, електорат опинився в ситуації, коли єдине, що йому залишається, це покладатися на «компетентність» «експертів», які «знають, що роблять», і навіть якщо стане «на якийсь час гірше», то, мабуть, це якось входить у програму «антикризових заходів».

Уся ця змальована вище картина, звісно, досить умовна. Порівняння нашої політики з ідеалістичним світом «Зоряних воєн» якоюсь мірою відбиває риторичку політичних лідерів, а Юля Тимошенко, зі своєю косою та любов'ю до білого кольору чимось навіть нагадує принцесу Лею.

спектив: жертва виявляється злодієм, друг — ворогом, «поважні люди» членами злочинної банди, основна «місія» — всього лиш оманливою завісою. В нуарі зло ніколи не буває остаточно переможеним, максимум, — це часткові, ситуативні перемоги, покараним може бути якийсь злочинець, але не система загалом. Навіть «позитивний» герой у нуарі не обов'язково має бути «хорошим».

ШОУ БЕЗ КІНЦЯ

Але згадаймо про структуру. Якими не були б персонажі, вони виконують свою функцію в структурі наративу. Всім нам не раз доводилося вболівати в кіно за злочинця лише тому, що він у цьому фільмі головний герой. Ми радіємо, коли йому вдається успішно пограбувати банк, лише тому, що саме так побудовано сюжет. Якби не були мотиви героїв, головне, що їхні дії призводять до успішної «розв'язки», до «стану рівноваги», коли ми можемо нарешті полегшено зітхнути. Але ж «стан рівноваги» — це не більше ніж композиційний прийом. ■

Оформити передплату ви можете:

1. У редакції:

- заповнити квитанцію;
- оплатити її у будь-якому найближчому відділенні банку;
- розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
- надішліть заповнений бланк замовлення (квитанцію про оплату):

- факсом: (044) 503-37-41, 258-88-48;
- поштою: ТОВ «Український тиждень», вул. Васильківська, 2а, м. Київ, 03040.

Вартість редакційної передплати журналу

«Український тиждень»:

11 місяців – 154 грн;

6 місяців – 84 грн;

3 місяці – 42 грн;

1 місяць – 14 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку

«Укрпошта».

Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях:

АТЗТ «САММІТ» (м. Київ)
(044) 254-50-50 (багатоканальний)

ДП «САММІТ-Крим» (м. Сімферополь)
(0652) 51-63-55, 51-63-56

Філія ДП «САММІТ-Крим» (м. Ялта)
(0654) 32-41-35

ТОВ НВП «Ідея» (м. Донецьк)
(062) 304-20-22

«САММІТ-Харків»
(0572) 14-22-60, 14-22-61

«САММІТ-Кременчук»
(0536(6) 3-21-88, 79-61-89

ДП «САММІТ-Дніпропетровськ»
(056) 370-44-23, 370-45-12

ТОВ «ПресЦентр»
(м. Київ) (044) 536-11-75, 536-11-80
(м. Запоріжжя) (0612) 62-45-39

ТОВ «Фірма «Періодика» (м. Київ)
(044) 278-00-24
www.epodpiska.com

ТОВ «Агенція передплати «Меркурій»
(м. Київ) (044) 248-88-08, 249-98-88
(м. Кременчук) (0536) 70-03-84

ТОВ «Фірма «Меркурій»
(м. Дніпропетровськ)
(056) 721-93-93, 721-93-94
(м. Новомосковськ) (05693) 6-00-93
(м. Павлоград) (05632) 6-00-93

ТОВ «Донбасс-Інформ» (м. Донецьк)
(062) 345-15-92, 345-15-94

ТОВ «Медіа-Прінт» (м. Черкаси)
(0472) 45-31-13, 45-25-10

ПП «Медіа-Новости»
(м. Полтава) (0532) 50-90-75

ТОВ «ВПА» (м. Київ)
(044) 502-02-22

ЗАТ «Передплатна агенція КОО»
(м. Київ) (044) 585-80-80

Агентство передплати та доставки
«Бліц-Преса» (м. Київ)
(044) 205-51-16, 205-51-50

ДП «Фактор-Преса» (м. Харків)
(057) 738-75-33

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	
			322012
		МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український тиждень»		
	період:		
касир			сума, грн
	платник (підпис)		

квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26007026823721	35392656
		поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»	
			322012
		МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український тиждень»		
	період:		
касир			сума, грн
	платник (підпис)		

За детальною інформацією звертайтеся
за тел. (044)501-66-61;
менеджер з передплати
Каріна Семяновська,
K.Sem@ut.net.ua

Карпатська різня бензопилою

Стверджуючи, що повені не пов'язані з вирубуванням лісів,
чиновники лукавлять: це впливає на масштаб лиха

АВТОРИ: Денис Данько (СТБ),
Олег Криштопа,
Богдан Буткевич
ФОТО: Олександр Гляделов

Щонайменше 30 загиблих, 10 млрд грн збитків — така нині ціна поведень, що регулярно накривають Західну Україну. Екологи і ЗМІ лівову частку провини за стихію покладають на заготівельників деревини, чиновники — переважно на примхи природи. Голова Держкомітету лісового господарства, комуніст Микола Тимошенко переконалий, що причиною поведень є «надмірна кількість опадів, накладання піків водності річок, підсилені антропогенними факторами, а не масова вирубка лісів». Та, наприклад, мешканці села Сушиці Старосамбірського району (Львівська область), що неабияк потерпіло від серпневого потопу, можливо

і вночі вони точно працюють. Не так давно тільки на Прикарпатті налічувалася майже тисяча пилорам. Усі вони зазвичай ріжуть і нелегально добутий ліс. Їх розквіт припав на згаданий 2000 рік. Тоді, крім запровадження парламентом мораторію, тодішній губернатор Михайло Вишиванюк видав сумнівне з погляду закону розпорядження про заборону вивезення за межі області лісу-кругляку. В результаті почали масово виникати пилорами. І, відповідно, масова вирубка лісу.

Років вісім тому проблема вирубок лісу була постійно на слуху. Били тривогу всі кому не лінь — від екологів до звичайних лісників. Але невдовзі незаконна вирубка раптово зникла з офіційних рапортів, ніби браконьєри одночасно поскла-

Рубати можна, але так, щоб від лісу лишилися хоч якісь ознаки. Отже, навіть браконьєри не порушують мораторію, вони просто діють без відповідних дозволів

владцю не вірять і вимагають негайно припинити лісозаготівлю біля Дністра. Інакше погрожують перекрити залізницю.

Ще з 2000 року в Україні діє мораторій на масову вирубку карпатських лісів. І саме після ухвалення відповідного закону в Західній Україні почали виникати приватні пилорами. Як гриби після дощу. Цей парадокс пояснюється просто: мораторій де-юре захистив ліси Карпат від винищення під корінь як природного явища, однак лишив безліч шпаринок для їх комерційного використання. Адже він не заборонив промислово вирубку як таку, а лише «суцільні рубки на гірських схилах у ялицево-букових лісах». Закон дозволяє вибіркові рубки, поступові, вузьколісосічні та, звісно, санітарні. Тобто рубати можна, але так, щоб від лісу лишилися хоч якісь ознаки. Отже, навіть браконьєри не порушують мораторію, вони просто діють без відповідних дозволів.

«БО ВАШ ЛІС КРАДЕНИЙ»

Де самовільно масово вирубують ліс, побачити нескладно. Є в селі пилорама, отже, є й бензопили,

дали сокири. У лісгоспах цей феномен пояснюють просто: «Добре працюємо, пильно охороняємо». Але зі сторони це виглядає як банальне замовчування проблеми. Переконуватися в цьому я поїхав до Косівського району Івано-Франківщини.

Проводжу нескладний, але вельми дієвий експеримент. Заходжу на кожну зустрічну пилораму і пропоную купити п'ять кубів краденого лісу. На першій лісопильні мені ввічливо відмовили: «Спасибі, хлопче, та поки що не треба». Але на решті радо погодилися купити нелегальний товар. На одній із них навіть про ціну вдалося домовитися й отримати кілька порад, як обійти лісову охорону. «Якщо ліс нормальний, 27–30 см у діаметрі, то 370–350 грн за куб, — пояснює чолов'яга. — А лісової охорони не бійся, з ними на місці можна домовитися».

За словами Романа Олійника, заступника начальника Івано-Франківського обласного лісгоспу, власникам пилорам ліс для заготівлі продається тільки з аукціону, та й то в обмеженій кількості. Якщо до цього додати купу потрібних дозволів і довідок, та ще й податки, то прибуток у приватної пилорами мізерний. ❧

Рубають, щоб вижити

Тому до легального лісу охоче докучують крадений. А контролювати офіційно зареєстровані пилорами майже неможливо. Адже за законом перевіряльники без дозволу хазяїна не мають права навіть заходити на приватну територію лісопереробок. «Процедура дуже ускладнилася, — розводить руками Роман Олійник. — Треба отримати повноваження для того, щоб зайти на пилораму, мати дозвіл на перевірку. І ще довести під час перевірки, що деревина, яку ми знайшли на пилорамі, нелегального походження, а це дуже складно».

Приватні пилорами — це справжня біда, стверджує еколог, почесний директор Інституту екології Карпат Михайло Голубець. «Їх тисячі, й усі вони працюють на краденій деревині», — переконаний він. І пропонує взяти приблизну цифру 2 тис. пилорам, помножити її щонайменше на 250 днів, протягом яких можна рубати дерева, й ориєнтовну цифру 1 м³ (щонайменше стільки за день на лісопилку потрапляє браконьєрського дерева). «У результаті ми отримаємо таку кількість зрубаної деревини, що в багато разів перевищить кількість, передбачену державними планами з лісозаготівель», — підсумовує він.

Половину лісопилки у Косівському районі Івано-Франківщини контролює такий собі пан Микола — у нього їх п'ять. Застати його на місці не вдалося — за словами робітників, він поїхав за кордон у справах. Але лісоруби радо поділилися номером мобілки шефа. Телефоную, вітаюся, кажу, що хотів би продати для початку п'ять кубів лісу. «Візьму ліс по 250 грн за куб, — відповіли на тому кінці. — Чому так дешево? А тому, що ліс же у тебе, за великим рахунком, крадений. А я гарантую цілковиту безпеку пересування по району. Якщо патруль запає, то все залагоджу, навіть не переймайся цим — просто зателефонуй мені й дай слухавку лісникові».

КУДИ ЗНИКАЄ ЛІС

Розібратися у тому, що діється в українських лісах, — справа непроста. Майже 10 млн га, сотні користувачів, серед яких є й приватні. Хоч би скільки переконували лісники, що у них все чисто і за законом, однаково не віриться. Один

тільки факт: не голосування кому-ністів за відставку Юлії Тимошенко влітку минулого року було щедро винагороджено. Зміною на посаді голови Держкомлісу. Очевидно, що член Компартії Микола Тимошенко обійняв цю посаду не завдяки співзвучності прізвища з прем'єрським.

Спробуємо розібратися з таємницями лісового господарства на прикладі Івано-Франківської області, добре знайомої авторам цих рядків. Тут лісовий покрив займає 600 тис. га — більше половини площі області. Керівники лісгоспів — люди поважні. Їх і в очі, й позаочі називають генералами. Лісокористувачів у області вистачає. Це й 13 державних лісгосподарських підприємств, які за давнім звичаєм називають лісгоспами, військовий лісгосп, який досі щось маскує на площі понад 10 тис. га (на запитання, навіщо їм ліс, відповідають: «Робимо ящики для снарядів і патронів»), приватне господарство «Чорний ліс», а також обласні лісгоспи, Державне управління справами та національні парки.

До речі, про національні парки. Тут промислово вирубка деревини заборонена. Проте ліс рубати все одно треба. Є таке поняття, як санітарна рубка. Так ось, у 2007 році в Карпатському національному парку, тобто в заповідній зоні, офіційно під санітарну рубку потрапило 70 тис. м³ деревини (ринкова вартість — 21–28 млн грн). Це більше, ніж промислово вирубують у багатьох лісгоспах. Науковці в лісовій галузі, коли чують таку цифру, протирають вуха, перепитують, потім кажуть, що такого не може бути. «Якщо це так, то це катастрофа», — твердить Іван Калущкий, завідувач кафедри екології та рекреації Прикарпатського національного університету.

Іван Калущкий бідкається, що можлива заборона промислового вирубування деревини від РНБО у Карпатах матиме погані наслідки для лісу. «Коли йдеться про заборону рубок лісу, тут треба підходити дуже обережно. Моя позиція — зменшувати рубки, особливо суцільні. Але робити це зважено, — каже науковець. — На території нашого регіону понад 3 тис. сіл. Соціальна ситуація дуже напружена, особливо в гірських селах, де люди сьогодні перебувають у скрутному становищі. Вони працю-

ють у лісовому господарстві. Заборона офіційного лісокористування залишить їх без роботи й підштовхне до порушень. Законна рубка лісу, яка проводиться під керівництвом лісника, не завдасть такої шкоди, як самовільна. Нелегали ж рубають не там, де треба, а там, де легше взяти...»

За приблизними підрахунками, тіньовий оборот деревини в Україні становить «якихось» \$30–40 млн на рік. На думку чиновників, він не катастрофічний. Вони вказують на той факт, що площа лісів в Україні зростає, а щороку садять більше, ніж вирубують. Та їхній оптимізм не поділяють екологи. Наша країна, за їхніми спостереженнями, має доволі малу лісистість, особливо порівняно з нашими сусідами. «Загалом по Європі меншу лісистість має хіба що Молдова», — бідкається Михайло Голубець.

ЗМЕНШИТИ МАСШТАБИ ЛИХА

Юрій Бодоряк, голова Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Івано-Франківської області, отримав з Інституту лісництва науковий висновок: вирубка лісів на масштаби минулорічного потопу майже не вплинула. З науковцями згодне управління лісового господарства області. «З одного боку, я не можу не вірити їм, — зітхає пан Бодоряк, — з іншого — як громадянин вважаю, що вона (вирубка. — Ред.) все-таки мала вплив, хоча й не такий великий — щонайбільше 3–4%». На його думку, цей вплив проявився не в самому факті вирубки, а в недотриманні технології — залишки лісу потрібно вивозити якомога далі від русел річок, щоб вони не створювали загат на шляху води. Це роблять не завжди. «Важливою проблемою є також підмивання коренів дерев, що ростуть уздовж річок, за цим ніхто не стежить, — продовжує він. — Такі дерева нарobili цього разу чимало лиха».

Нагадаємо, що підмиті корені дерев і залишки лісозаготівель минулого літа створювали між опорами мостів загати. Як наслідок — мости не витримували, руйнувалися, і цілі райони з кількатисячним населенням на деякий час опинилися в ізоляції.

«Варварська вирубка стала найбільшим посилюючим чинни-

ком для збільшення руйнівної сили стихійного лиха, — погоджується з паном Бодоряком заступник голови Чернівецької облдержадміністрації Віталій Усик. — Ліс — це той запас, куди можна акумулювати воду. Тож якби всі території були заліснені, то масштаби лиха могли бути значно меншими. Не можна не згадати і про безлад, що супроводжує вирубку лісів. Адже всі ті невивезені залишки утворювали затори для води, що надходила дуже швидко. А за такої великої кількості опадів — 370 мм за 3 дні — будь-який затор формує загату, що, у свою чергу, миттєво створює величезний вал води, який щонайменше вдвічі збільшує руйнівну силу повені».

«Якби лісу було більше, то зайва вода спочатку б сходила через внутрішньогрунтові стоки, а вже потім, коли вони заповнилися, пішла б вниз, — переконаний еколог Михайло Голубець. — Усе одно повинь була б, тільки з меншим підняттям рівня води та більш тривала в часі». ■

Заклики діють не на всіх

Прайс-

АВТОР: Анна Бабінець

Перед Новим роком ВР ухвалила бюджет, у якому про кризу нагадує лише пункт «Стабілізаційний фонд». Тиждень детально вивчив головний кошторис країни

У країна вже два тижні живе за новим бюджетом — проте його легитимність остаточно не підтверджена. Так, президент Ющенко хоч і підписав цей документ, та вже спрямував до Конституційного Суду подання про відповідність бюджету Конституції: його, зокрема, цікавить, чи може Кабмін допомагати Нацбанкові здійснювати рефінансування банків. Деякі народні депутати мають намір оскаржувати в судах процедуру голосування за держбюджет: вони кажуть, що спікер не мав права сім (!) разів за два дні ставити на голосування той самий законопроект. Скандально відомий бютівець Ігор Рибаків уже заявив, що він був відсутній у сесійній залі, коли його картка голосувала «за». Закон підтримали 226 депутатів, тому, можливо, саме його голос був вирішальним.

СТОРГУВАЛИСЯ

Отже заплановано, що в 2009 році до державної скарбниці надійде 238,9 млрд грн. Понад половину з них (178,6 млрд) становитимуть податкові надходження. Нагадаємо, перед Новим роком парламентарі ухвалили закон, відповідно до якого ввізне мито на імпортні товари може бути підвищене з 13% до 26%. Це не дуже узгоджується

Бюджетом депутати захистили себе від кризи

з умовами, на яких Україна приєдналася до СОТ, але за рахунок підвищеного мита бюджет отримає понад 12 млрд грн. Згідно з дохідною частиною бюджету, цьогогоріч відбудеться небачений розпродаж військового майна. Майже 4 млрд грн розраховує виторгувати уряд за надлишкове

озброєння, військову та спеціальну техніку.

Значно цікавіша видаткова частина бюджету. Вона становить 267,3 млрд грн, що на 31 млрд більше за дохідну. До речі, МВФ вимагав від України бездефіцитного бюджету, коли торік надавав нам кредит. На-

- 2009

ФОТО: РНБ

прикінці січня має відбутися зустріч представників Фонду з українськими посадовцями, і тема бюджету буде однією з ключових.

Ще задовго до прийняття бюджету його опоненти наголошували на нереальних макроекономічних показниках. У бюджет закладене

зростання ВВП на рівні 0,4%, хоча більшість експертів прогнозують від'ємні показники близько -6—-4%. Інфляція, за розрахунками уряду, 2009 року становитиме 9,5% (хоча минулого перевищила 20%), а курс долара протягом року триматиметься на рівні 7,5 грн за \$1.

Підсумовуючи ці міркування, президент називав бюджет, розрахований на таких цифрах, трагедією, а Партія регіонів взагалі закликала уряд подати у відставку.

Проте в день ухвалення бюджету дискусія в сесійній залі точилася зовсім не навколо макроекономічних показників. Депутати говорили про будівництво мостів у Запоріжжі, фінансування «Мистецького Арсеналу», програму «Питна вода України» та фінансування «Просвіти».

У перший «бюджетний» день голова ВР Володимир Литвин тричі ставив на голосування проект бюджету — всі спроби провалилися. Наступного дня, за деякими даними, до видаткової частини бюджету додалося 1,5 млрд грн — лише після цього парламентарі підтримали документ. У бюджетному комітеті дрібні статті, які додають до проекту за кілька годин до голосування, називаються «хотелкі». Зазвичай це побажання окремих депутатів, які за включення до бюджету певного пункту дають гарантію голосувати за нього.

Цього разу за ніч у бюджеті з'явилися 100 млн грн субвенцій на будівництво мосту в Запоріжжі, 500 млн грн на виплату одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби в ДАІ за рахунок сплати адмінштрафів. Також 2,5 млн на фінансування Національної спілки письменників, на 15 млн збільшили фінансування управління Держжорони і на 2,8 млн грн фінансування РНБО. Та ще багато цікавостей, про які трохи згодом.

Тобто процес прийняття бюджету жодним чином не нагадував про кризову економію — парламентарі традиційно змагалися за «маленькі поправочки» у власних інтересах.

ТОЧКОВА СТАБІЛІЗАЦІЯ

Чи не єдиний пункт бюджету нагадує про те, що в країні не все гаразд. Це Стабілізаційний фонд, який уперше фігурує в українському кошторисі. Про необхідність створити резерв

ЯК КРИЗА ЗМІНИЛА БЮДЖЕТ

Деякі статті, фінансування яких скорочено чи скасовано у 2009 році

■ Проект бюджету у вересні, грн
■ Чинний бюджет, грн
■ Різниця, грн

Компенсації громадянам втрат від знецінення грошових заощаджень

9 млрд 0,25 млрд - 8,75 млрд

Здійснення правосуддя місцевими судами

1,6 млрд 1,1 млрд - 0,5 млрд

Будівництво, реконструкція та ремонт студентських гуртожитків

0,19 млрд вилучено -

Пенсійне забезпечення працівників, зайнятих повний робочий день на підземних роботах, та членів їх сімей

7,5 млрд 4 млрд - 3,5 млрд

Спеціалізована меддопомога, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я

0,7 млрд 0,46 млрд - 0,24 млрд

Будівництво, реконструкція та ремонт аеропортів, державної та комунальної власності

0,76 млрд вилучено -

Дотація Пенсійному фонду на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій

36 млрд 31 млрд - 5 млрд

Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців

1,1 млрд 0,75 млрд - 0,35 млрд

Забезпечення інвалідів та інвалідів-чорнобильців автомобілями

0,12 млрд вилучено -

коштів у проблемні для країни часи ще восени заговорили експерти й посадовці. Президент Віктор Ющенко наполягав на тому, щоб він був не менше 50 млрд грн. В ухваленому бюджеті він нараховує близько 20 млрд.

Варто зазначити, що Стабфонд є недоторканою «заначкою» країни на чорний день. Його створюють для того, щоб латати непередбачувані дірки в бюджеті, підтримувати певні галузі економіки в періоди рецесії, вирівнювати торговельне сальдо тощо.

Проте Стабфонд, закладений у бюджет-2009, більше нагадує не заначку, а «бюджет у бюджеті». Він є своєрідним списком статей, фінансування яких є обов'язковим. Наприклад, 150 млн грн на реалізацію програми «Хокей України» чи

500 млн грн на будівництво метро в Донецьку. (Детальніше дивіться у таблиці «Стабілізаційний фонд».)

Дохідна частина Стабфонду досить сумнівна: згідно з Порядком використання його коштів, він формується з надходжень від приватизації держмайна, а також із надходжень від цільового розміщення державних цінних паперів. Програми приватизації державного майна на наступний рік взагалі немає, проте уряд розраховує на 8 млрд надходжень від приватизації. Конкретної інформації про доходи з розміщення цінних паперів також немає, проте, щоб покрити заплановані видатки Стабфонду, треба не менше 12 млрд грн.

Під час голосування у парламенті майже всі депутати наполягали на тому, щоб саме їхні пропо-

зиції були включені до статей Стабфонду — це нібито гарантує їхнє виконання. Напевне, саме таким чином у «недоторканній заначці» з'явилася стаття про фінансування протипаводкового захисту в басейні річки Тиса чи придбання пожежної техніки вітчизняного виробництва.

НАЗУСТРІЧ СОБІ

Видаткова частина бюджету, яка нараховує тисячі статей, завжди починається з пункту «Апарат Верховної Ради». Статті витрат на владу не є захищеними чи якимись спеціальними, проте їхня недоторканність поза сумнівом.

Ми порівняли бюджет, зареєстрований 23 грудня у ВР з ухваленим 26 грудня. Якщо про запорізькі мости чи «Мистецький Арсенал»

велися запеклі дискусії, то видатки на візити депутатів за кордон та реконструкцію садів «Феофанії» навіть не виносили на обговорення — їх просто додали й проголосували.

Так, за три дні до 112 млн грн депутати додали ще 600 млн грн на проведення президентських виборів (самі вибори, до речі, мають відбутися наприкінці січня 2010). Певно, передбачаючи важкий рік, парламентарі на 40 млн грн збільшили видатки на охорону органів держави та посадових осіб (загалом 191,2 млн). Представники всіх фракцій і профільний комітет нарікали, що не встигають у такі короткі терміни прочитати проект бюджету. Проте встигли збільшити фінансування парламентських видань «Голос України» та «Віче», «Офіційного вісника Президента», а також додати 300 тис. грн до фінансування виготовлення державних нагород та пам'ятних знаків.

НАЗУСТРІЧ ЛЮДЯМ

Підвищення мінімальної зарплати, на основі якої розраховується купа соціальних виплат, протягом року не захищене Стабфондом. Проте має відбуватися щоквартально. Наразі мінімальна зарплата становить 605 грн, наприкінці року зросте до 669 грн. Саме таким є прожитковий мінімум на 2009 рік (до речі, стільки ж він становив наприкінці минулого року). Тобто за розрахунками уряду, під Новий 2010 рік мінімальна зарплата та прожитковий мінімум нарешті зрівняються.

Цьогоріч не буде масштабної кампанії з виплати компенсації за вкладками в Ощадбанку. У «докриззовому» бюджеті (у тому, який уряд подавав до Верховної Ради у вересні), на виплату знецінених заощаджень планували витратити 9 млрд грн. У «кризовому», затвердженому варіанті кошторису, на ці цілі передбачено лише 0,25 млрд грн. Чого ще не буде в цьогорічному бюджеті через кризу, дивіться на рисунку «Як криза змінила бюджет».

Попри всю, м'яко кажучи, сумнівність бюджету-2009, шансів скасувати чи змінити його фактично немає. Принаймні, до травня — саме тоді уряд має виконати бюджетну «роботу над помилками». Наразі ж влада застосувала принцип «краще поганий бюджет, ніж взагалі ніякого». ■

СТАБЛІЗАЦІЙНИЙ ФОНД*

Куди передусім гарантовано спрямують кошти

Видатки, грн

5 000 млн	вугледобувні підприємства, зокрема, проекти з ліквідації шахт
4 354 млн	підготовка до Євро-2012
2 767 млн	закупівля озброєння, військової та спецтехніки у національних виробників
2 200 млн	здешевлення кредитів, підтримка окремих проектів в АПК
896 млн	проекти на підприємствах авіабудування, оборонно-промислового комплексу, машинобудування, консервація виробничих потужностей промпідприємств
800 млн	збільшення статутних капіталів ВАТ «Державний ощадний банк» та ВАТ «Державний експортно-імпорتنний банк»
600 млн	енергетична галузь, зокрема, створення ядерно-паливного циклу в Україні
500 млн	проекти з енергозбереження в ЖКГ
500 млн	будівництво метрополітену в м. Донецьку
500 млн	виконання Києвом функцій столиці, включаючи будівництво метро
200 млн	створення культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький Арсенал»
200 млн	придбання для Державної митної служби рентгено-телевізійних сканувальних систем
150 млн	будівництво льодових спортивних споруд за програмою «Хокей України»
150 млн	придбання автобусів для сільських шкіл
100 млн	Держпрограма створення єдиної системи надання екстреної медичної допомоги
100 млн	придбання пожежної техніки та обладнання вітчизняного виробництва
50 млн	комплексний протипаводковий захист в басейні р. Тиса (Закарпаття)
50 млн	створення фільмів національного виробництва
20 млн	створення бази олімпійської підготовки зі стрільби з лука
20 млн	міському бюджету м. Бучі
12 млн	будівництво центру радіохірургії у складі лікарні «Феофанія»
12 млн	обласному бюджету Житомирської області
12 млн	обласному бюджету Луганської області
11 млн	обласному бюджету Кіровоградської області
10 млн	міському бюджету м. Керчі
10 млн	капітальний ремонт дитячої спеціалізованої лікарні «ОХМАТДИТ»
10 млн	реконструкція будівлі Науково-практичного медичного центру дитячої кардіології

*Стабфонд створений задля реалізації першочергових заходів з подолання негативних наслідків фінансової кризи. Порядок використання коштів встановлює Кабмін

Заощаджувати

В умовах економічної кризи перед кожним громадянином, який не є олігархом з необмеженим ресурсом грошей чи бідняком без копійки за душею, щодня постає дилема. А саме: купувати цей телевизор – плащ – квиток у кіно, або ж обійтися без узагалі-то незайвої, але й не критичної витрати, а гроші заощадити. У редакції **Тижня** є прихильники обох, протилежних за змістом, підходів, і в кожного – свої аргументи. **Тиждень** проаналізував дві основні споживчі стратегії 2009 року

Уряди країн світу останнім часом намагаються відродити попит – це потрібно, щоб зберегти наявну економічну модель. Модель, яка ґрунтується на споживанні, що постійно зростає, і надширокому використанні реклами. Так, маркетингові витрати найуживаніших побутових товарів на кшталт пральних порошків у кілька разів перевищують витрати на їх фізичне виробництво.

Отже, на рекламні заклики не слід вестися взагалі, особливо в умовах, коли грошей стає менше, – про споживання у старих обсягах краще забути. Нинішні непрості часи в економіці – чудовий шанс привчитися купувати лише необхідні товари. Якщо раніше для обмеження неконтрольованих імпульсів «купити негайно» бракувало самодисципліни, то тепер на допомогу приходить худий гаманець.

Купуйте менше, живіть щасливіше!

Для періоду «ломки», коли придбати щось дуже хочеться, але потрібно думати і про заощадження, раджу дотримуватися простого правила: відкладіть купівлю дорогих речей на потім. Дайте собі на кожних \$100 ціни один додатковий день на роздуми. Тобто, перш ніж придбати чергові джинси за 100 баксів, краще день подумайте. Про мобільник за 500 у. о. подумайте зайвих 5 днів: чи справді він вам так потрібен, коли стара перевірена

АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО
ЕКОНОМІТЬ

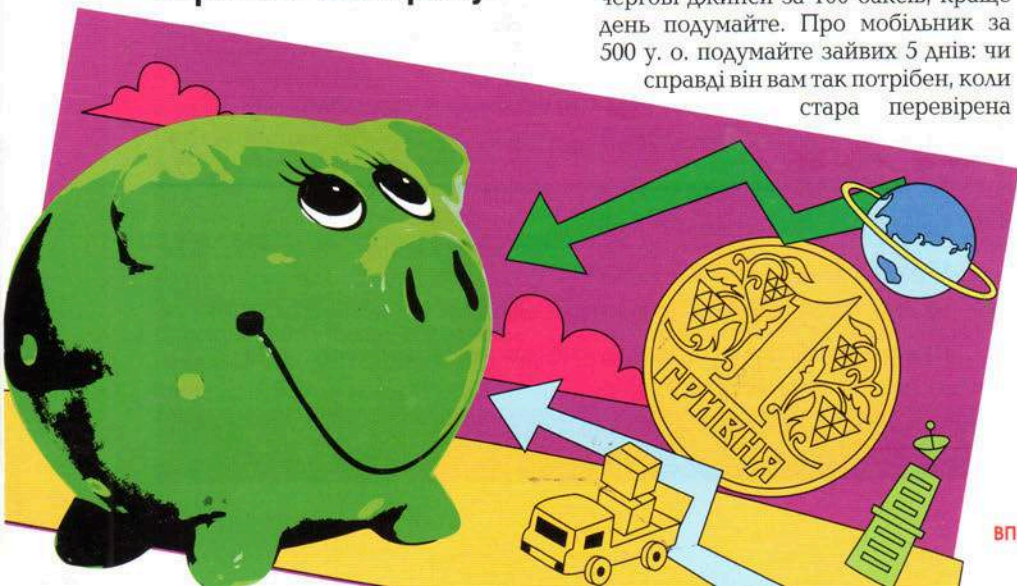
трубка ще зможе працювати кілька років.

Купувати приходьте із заготовленим списком потрібних речей і в жодному разі не виходьте за його межі! Робота супермаркетів, їх оформлення та розташування товарів, напрямок вашого руху і навіть музика спрямовані на те, щоб змусити вас зробити непотрібні закупівлі.

Обов'язково тримайте суму, що дорівнює вашому місячному доходу, як «аварійний фонд» – це мінімум, що пом'якшить несподівані удари долі. Ще краще накопичити резервний фонд у розмірі 4–6 ваших місячних зарплат – такий буфер допоможе пережити навіть втрату роботи і дасть змогу спокійніше і на значно вигідніших умовах знайти нову.

Лише після того, як ви накопичили такий фонд, можна подумати і про витрати. Але не на купівлю речей, а на інвестиції! Так, щоб ваші гроші працювали і приносили дохід.

Є ще один цікавий момент. Надмірне споживання, постійне придбання речей обмежують, а не збільшують свободу. За останніми психологічними дослідженнями, надто велика кількість варіантів (більш ніж 5–7), по-перше, паралізує людину і позбавляє її внутрішнього комфорту, змушуючи постійно відповідати на запитання: а чи правильний вибір я зробив? Крім того, вибір із великої кількості варіантів приносить людям менше щастя, ніж із невеликої: у першому випадку цінність кожного з них розмивається. Отже, купуйте менше, живіть щасливіше! ■

VS ВИТРАЧАТИ

СЕРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК
купує

Споживча активність у світі знижується, обсяг продажу найрізноманітніших товарів, від лимонаду до автомобілів, суттєво зменшується, іноді навіть на десятки відсотків. І що, є сенс у ситуації, коли більшість відмовляється від покупок, давати пораду робити навпаки?

Саме так. Найуспішніший і найбагатший інвестор у світі Воррен Баффет так сформулював базовий принцип своєї діяльності: я купую, коли інші продають, і продаю, коли інші купують. Цю саму сентенцію у дещо перефразованій формі можна застосувати і до споживання: витрачайте, коли інші заощаджують, і заощаджуйте, коли інші витрачають. Це дасть змогу обміняти гроші, які є — і про це не слід забувати — лише еквівалентом матеріальних цінностей, на ці матеріальні цінності з максимальною вигодою.

Економічний бум, який світ і ми разом із ним спостерігали ще півроку тому, — це період, коли грошей було не просто багато, а забагато. А коли їх забагато, гроші стають дешевшими. Населення в цей час активно витрачало: справді, а навіщо собі в чомусь відмовляти, завтра матимемо ще. Понад те, активно купували і на гроші, «позичені з майбутнього»: банки і торговельні заклади ледве за поли не хапали, пропонуючи «легкі» кредити, які можна отримати за кілька хвилин фактично без підтвердження платоспроможності.

Побічним наслідком такої дешевизни грошей стало немотивоване

зростання цін майже на всі групи товарів. Пам'ятаєте у вересні яблука по 10—12 грн чи кавуни по 2 грн за кілограм, а продавець і не думав торгуватися? Але підвищена споживча активність давала змогу малювати на цінниках завищені цифри: не купиш ти, то купиць хтось інший. Якщо не за готівку, то у кредит.

Зате нині ситуація змінилася на протилежну. Грошей поменшало, і їхня вартість зросла. Відповідно ринок продавця став ринком покупця — людина з грішми в кишені визначає правила гри.

Показово, що, попри інфляцію, яка перевищила 20% за підсумками 2008 року, ціни протягом останнього місяця відчутно не зросли. Звісно, це стосується не всіх товарних груп: деякі комерсанти намагаються компенсувати спад продажу підвищенням ціни на товар: мовляв, куплять мало, але дорого. Проте ця тактика є

Не забувайте вимагати знижки

однозначно програшною, адже внаслідок того, що протягом кількох останніх років обсяг споживання в Україні стрімко зростає, бізнес очікував на таку динаміку і надалі й відповідно нарощував виробництво та імпорт. Зараз ці накопичені і непродані товари, не кажучи вже про виробничі ресурси та торговельну інфраструктуру, — мертвий вантаж. І власник намагається його якнайшвидше

продати. Понад те, насправді ніхто не знає, наскільки завищеною була ціна, яку ми платили влітку, і якою була собівартість для продавця. Втім, усе це теорія, а на практиці холодильник чи телевізор можна купити дешевше, ніж він коштував улітку. Якщо і не тієї самої моделі, то іншого виробника з такими самими споживчими характеристиками.

Окреме питання — ціни на послуги. Тим, хто планував ремонт у квартирі, але відклав його внаслідок неможливості знайти кваліфікованих робітників за прийнятні гроші, слід поцікавитися ситуацією зараз. Те саме стосується і будматеріалів. Кілька днів тому автор цих рядків купував керамічну плитку і був здивований тим, що вказана в чеку ціна виявилася нижчою, ніж на вітрині. Знижка була запроваджена по факту, і покупець про неї навіть не підозрював.

Певна річ, заклик витрачати не означає бездумного тринькання грошей на непотріб. І, звісно ж, купувати «на останні» також не слід. Але «скиртування» коштів у ситуації, коли на них можна придбати справді потрібний вам товар, — не найвигідніша споживча стратегія. Зараз людина з готівкою — король ситуації. І не соромтеся питати про знижку: в більшості випадків вам підуть назустріч. ■

УСЕ, ЩО ВАРТО ЗНАТИ ПРО СЕКТОР ГАЗА

СУТЬ ВІЙНИ

27 грудня Ізраїль розпочав проти бойовиків руху ХАМАС у Секторі Газа операцію «Литий свинець». Про передісторію конфлікту, структуру ХАМАСу та цілі ворогуючих сторін **Тижню** розповіли експерти Центру близькосхідних досліджень

Хто такі «бойовики ХАМАС»?

ХАМАС ⁽¹⁾, або «Ісламський рух опору» (арабською мовою «Харакат аль-Мукавама аль-Ісламія»), був заснований 14 грудня 1987 року, майже одразу після початку першої палестинської інтифади. На відміну від осередків Організації визволення Палестини (ОВП), ісламські товариства на окупованих Ізраїлем палестинських територіях діяли абсолютно легально. Деякі дослідники припускають, що ізраїльські спецслужби, насамперед ШАБАК, розглядали ісламістів як ефективну протипагу світським палестинським націоналістам і сприяли їхній діяльності в Секторі Газа та на Західному березі. До 1992 року, коли виникло бойове крило руху «Бригади Іззеддіна Кассама» ⁽²⁾, ХАМАС уже майже не брав участі у бойових акціях палестинців, спрямувавши свої зусилля на агітацію та гуманітарні акції.

Скільки бойовиків, як вони організовані?

Ізраїльтяни зазвичай говорять про 3 тис. осіб, тоді як незалежні експерти вважають правдивішими цифри від 500 до 1,5 тис. бойовиків. І бойове крило, і політична організація ХАМАС побудовані за мережевим принципом. Така форма організації дає змогу діяти ефективно як нелегально, так і легально через соціальні установи, благодійні фонди та мечеті. На чолі організації стоять духовні авторитети та політичні активісти, які цілковито присвятили себе ідеї. Наступний щабель — активісти, готові до мобілізації за першим покликом. Далі йде доволі широке і важкофіксоване коло членів та прихильників, життя яких нічим не відрізняється від пересічних палестинців. За різними оцінками, кількість активістів коливається від 1 тис. до 3 тис. осіб, а кількість членів становить близько 80 тис.

На які кошти вони існують?

Розгалужена легальна інфраструктура дає змогу збирати гроші як усередині Палестини, так і за її межами. Значні кошти надходять від палестинських та інших арабських емігрантів, здебільшого з Європи та США, а також від приватних жертводавців із країн Перської затоки та інших арабських держав. Останнім часом було чимало повідомлень про кошти, які надходять з Ірану. За деякими даними, щорічний бюджет ХАМАСу становить близько \$30 млн.

На які кошти живе Сектор Газа?

Населення Сектору було зайняте у сільському господарстві, рибальстві, сфері обслуговування. До початку інтифади чимала кількість його мешканців працювала в Ізраїлі. На сьогодні ізраїльський ринок робочої сили для мешканців Сектору Газа закритий. Головні джерела існування — гуманітарна допомога міжнародних організацій, фінансові пожертви та контрабанда.

Чому вони мають реальну владу в Секторі Газа, а не уряд Палестинської автономії?

На початку 1990-х ідеологічних розбіжностей між ХАМАСом і ФАТХом, що керує урядом Палестини, намагалися уникати. Але після 1993 року, коли керівництво ОВП на чолі з Ясіром Арафатом визнало Ізраїль і ворогуючі сторони підписали Декларацію про принципи врегулювання, ХАМАС перейшов у жорстку опозицію до палестинського керівництва, звинувативши його у зраді національних інтересів. Після смерті Ясіра Арафата ХАМАС бойкотував вибори президента і фатхівцю Махмуду Аббасу вдалося стати президентом. Але вже на парламентських виборах до Палестинського парламенту в січні 2006 року ХАМАС завдав ФАТХу нищівної поразки, виборовши 76 місць й отримавши право одноосібно формувати палестинський уряд⁽³⁾. У відповідь на формування хамасівського уряду Ізраїль розпочав блокаду Палестини. У червні 2007 року протистояння між ФАТХом і ХАМАСом призвело до нетривалої громадянської війни, результатом якої став розділ автономії на фатхівський Західний берег та хамасівський Сектор Газа.

Скільки ракет було випущено ХАМАСом по Ізраїлю до початку операції 27 грудня?

Спочатку ракетами обстрілювали єврейські поселення у самому Секторі. Після евакуації ізраїльських поселень у 2005 році інтенсивність обстрілів зросла: за 28 місяців випустили близько 2 тис. ракет. Спочатку радіус дії «Кассамів» не перевищував 6 км., потім зона ураження збільшилася до 20 км. За весь час використання «Кассамів» було вбито 20 ізраїльтян, поранено — близько 400.

Які цілі ізраїльських ударів? Як вони визначаються?

Цілями ізраїльських ударів стали інфраструктурні об'єкти, офіційні установи, майстерні з виробництва «Кассамів», склади зброї, будинки лідерів та активістів ХАМАСу, а також місця, звідки запускають ракети. Цілі визначаються за допомогою системи спостереження та агентурної інформації. Оскільки Сектор Газа — це найщільніше заселена територія на планеті, ракетно-бомбові удари неодмінно призводять до численних жертв серед мирного населення.

Які цілі ракетних ударів ХАМАСу?

Твердопаливні ракети «Кассам» некеровані, тому їх зазвичай запускають у напрямку ізраїльських поселень без визначення конкретної цілі. Головна мета — деморалізація населення.

Лікар госпіталю «Шіфа» в Газі рятує наймолодшого з поранених

У чому полягає блокада Сектору Газа? Адже він межує із цілком арабською країною Єгиптом?

У частковому або цілковитому припиненні постачання до Сектору Газа гуманітарних вантажів, електроенергії, газу, питної води тощо. Практично протягом останніх півтора року його населення перебуває на межі гуманітарної катастрофи. Єгипет під тиском Ізраїлю та США змушений закрити перехід, щоб не допустити контрабанди зброї. Утім, єгипетська влада заплещувала очі на існування численних тунелів, проритих між Сектором Газа та Єгиптом, намагаючись таким чином пом'якшити наслідки блокади. Транспортне сполучення між Сектором Газа та рештою світу відсутнє. ХАМАС вимагає відновлення транспортного сполучення між Сектором Газа і Західним берегом, припинення блокади та розблокування переходу на кордоні з Єгиптом.

ПРИМІТКИ

1. Арабською мовою слово «ХАМАС» (окрім того, що є аббревіатурою назви руху) означає «ентузіазм, старанність, зусилля або бойовий дух».

2. Шейх Ізз ад-Дін аль-Кассам — сирієць, палестинський національний герой, який організував та очолював палестинські загони під назвою «Чорна рука», що зі зброєю в руках боролися проти «сіоністської та британської окупації Палестини». Загинув у 1935 році під час бою з британськими військами.

3. Загалом у палестинському парламенті 132 місця. ФАТХ отримав 43 місця і був змушений поступитися ХАМАСу.

Так після операції проти бойовиків ХАМАСу виглядають помешкання мирних палестинців

Литий свинець

АВТОР: Андрей Кожин, військовий кореспондент служби новин 9-го каналу (Ізраїль), спеціально для **Тижня**

Ізраїль воює не з палестинським народом, а з ХАМАСом

Газа — це жахіття. В будь-якому розумінні: політичному, воєнному, гуманітарному... Так невеличку смужку палестинської землі сприймають Ізраїльтяни. Вона завжди була для них жахіттям — і коли ізраїльські війська контролювали частину її те-

риторії, і коли вивели звідти вояків і демонтували всі свої тамешні поселення. Та найбільшим жахом вона стала для Ізраїлю, коли в результаті місцевих виборів до влади прийшов ХАМАС. І попри демократичність самого процесу виборів, Ізраїль не вважає ХАМАС партією. Бо партія не може мати свого бойового крила, не може воювати з президентом власної країни і фізично знищувати його соратників по партії ФАТХ. І, головне, не може обстрілювати цивільне населення сусідньої держави, навіть якщо ця держава для неї — ворог.

ВІД СИРЕНИ ДО СИРЕНИ

Обстріли ізраїльських міст саморобними ракетами «Кассам» почалися сім років тому. У місті Сдерот та на-

вколишніх кібуцах встановлено систему раннього оповіщення про ракетні обстріли — рипучий жіночий голос оголошує тривогу. З цієї миті у вас є 15 секунд, щоб ускочити до найближчого бомбосховища або ж лягти на землю поряд із найближчою стіною. Тамара Пашанова приїхала до Ізраїлю з Грозного у 1992 році. Вийшла заміж та оселилася в Сдероті. В неї зараз трійко дітей — трьох, семи й десяти років. Діти навіть не уявляють собі, як можна жити без сирени та вибухів — для них іншої реальності просто не існує. Їх непокоїть тільки наявність поряд бомбосховища. Тамара потрапляла під обстріл двічі — обидва рази ракети вибухали за кілька десятків метрів від неї. «Ми з чоловіком думали переїхати до Ка-

нади, — каже Тамара, — але в якийсь момент я зрозуміла, що ми всюди відчуватимемо себе чужими».

Протягом багатьох років ізраїльський істеблішмент страждав на хронічну алергію на Газу — вводити війська, вести активні бойові дії, втрачати солдатів і побороти ХАМАС як організацію вважали більшим воєнно-політичним ризиком, ніж періодичні заворушення на кордоні та ракетні удари по тилу. Врешті-решт, південь країни — це глибока провінція, навіть не зважаючи на те, що Сдерот розташований лише за годину їзди від Тель-Авіва. Але тепер Ізраїль вирішив, що держава не може існувати, якщо не в змозі захистити свою частину свого населення від ракетних обстрілів.

ПЛАН БОЙОВИХ ДІЙ

Операція «Литий свинець» має чотири етапи. Перший — масований обстріл із повітря точок базування бойовиків, другий — проведення наземної операції незначного масштабу, третій — розширення ведення наземних бойових дій. А от про четвертий етап Міноборони Ізраїлю говорити не поспішає, хоча можна з досить високим ступенем вірогідності припустити, що він передбачає повне захоплення території Сектору Газа, знищення ХАМАСу й передачу контролю над Сектором до рук Палестинської автономії чи під міжнародну юрисдикцію.

Після виконання кожного з трьох перших етапів було заплановано так

звану точку виходу, після якої операцію можна було би згорнути, заявивши про досягнення певної мети. Мета ця визначена дещо туманно: докорінно змінити ситуацію на півдні країни та покласти край ракетним обстрілам і проблемі озброєння ХАМАСу. Останній етап — крайній захід. Як стверджують арміїці, вони сподівалися, що бомбардування з повітря, а потім ще й наземні операції відіб'ють у ХАМАСу бажання обстрілювати ізраїльську територію. Та бойовики живуть задля «спротиву», а не заради досягнення політичної реальності, яка б улаштувала обидві сторони.

ЛОГІКА ВІЙНИ: БЕЗ ЖЕРТВ — НІЯК

За майже три тижні операції ВВС Ізраїлю завдало 2310 ударів по цілях ХАМАСу в Секторі Газа. Командир бригади «Гіваті», полковник Ілан Малка інструкує своїх офіцерів: «Нам необхідно максимум вогню,

підвалом є чотири поверхи з пораниними жінками та дітьми.

ЗАПЛУТАНІСТЬ ПАЛЕСТИНСЬКОГО ПИТАННЯ

Ізраїль стверджує, що готовий зупинити операцію, якщо припиниться обстріл його території, а над Філадельфійською віссю — коридором у 12 км на кордоні з Єгиптом, через який контрабандою до Сектору надходить зброя, — буде встановлено ефективний контроль. Проте проблема стоїть дещо ширше, бо зачіпає інтереси сусідніх держав.

Іранські аятоли підштовхують ХАМАС до продовження війни. Іран зацікавлений у впливі на палестинських територіях так само, як і в Лівані. Як сказав один експерт із арабських питань ізраїльського телебачення, «Іран показує своєю риторикою, що готовий воювати з Ізраїлем до останнього палестинця». Єгипет же не надто прагне домовлятися з ХАМАСом, позаяк підтримує

Майже тисяча палестинців — третина з яких діти — поплавилися життям за дії ХАМАСу. Ізраїль же втратив лише 13 осіб

максимум захисту для наших вояків, мінімум втрат. До речі, є імовірність, що по ваших хлопцях вестимуть вогонь снайпери, до того ж із будинків, в яких живуть цивільні. Обережніше».

Мирне населення в Секторі однозначно страждає — кількість цивільних жертв уже сягнула тисячі. ХАМАС не соромиться прикриватися людьми як щитом. Медики в лікарнях Гази тижнями не виходять із приймальних покоїв, надаючи допомогу пораненим. А міжнародна спільнота жахається від кадрів із трупами жінок та дітей. Водночас солдати, котрі повертаються з Сектору, розповідають про виявлені ними заміновані школи; мечеті, в яких зберігалася зброя; розтяжки в будинках мирних палестинців. Територія Сектору — лише 360 км², на яких живуть 1,5 млн осіб. На такій густонаселеній ділянці проводити військові операції «хірургічно» практично неможливо.

За даними ізраїльської розвідки, вся політична й військова верхівка ХАМАСу переховується в підвалі лікарні «Шіфа» в Газі. Проте Цахал не завдає удару по лікарні, адже над цим

офіційну владу Палестинської автономії, тобто президента Абу-Мазена.

Власне з ФАТХом, пропрезидентською партією Палестинської автономії, Ізраїль постійно вів перемовини. Але це аж ніяк не заважало ХАМАСу й далі обстрілювати ізраїльські міста. Фактично склалася ситуація, в якій існують два палестинські територіальні утворення — Західний берег ріки Йордан під контролем ФАТХу й Сектор Газа під контролем ХАМАСу. Обидві ці фракції ненавидять і потихеньку винищують одна одну. Люди ФАТХу, до речі, не виказують свого розпачу з приводу ізраїльської операції в Секторі Газа — хоч і не готові заявити цього відкрито й від свого імені. Про загальнонаціональний діалог із урегулювання внутрішніх проблем мова взагалі не йде. А Ізраїль хоче лише забезпечити себе в довготерміновій перспективі, запевняючи, що спочатку потрібна тиша на фронтах, а потім уже можна говорити й про створення самостійної демократичної палестинської країни, в якій влада і зброя перебуватимуть в одних руках і яка прагнучиме добросусідських відносин. ■

Чорний гумор,

АВТОР: Марія Старожицька

Кризова сміхотерапія: огляд почутого

Чим більше споживачі новин чувають про кризу, тим вишуканішим стає їхній гумор. Скажімо, «Банк оголосив себе банкрутом. Вкладникам запропоновано або забрати ніщо, але одразу, або все, але ніколи». В перші п'ять секунд ніхто не сміється, всі прораховують плюси та мінуси кожного варіанта.

ЖАРТ ЯК ПРОГНОЗ

Український ексклюзив: «Куме, ти чув — в Україні буде Євро — дві тисячі дванадцять?!» — «Ти диви, а ще вчора було...» Місце і час появи жарту дослідники за бажання можуть вирахувати — мені його розповіли із закінченням «по 11 гривень», я переповідала вже по чотирнадцять, а знайомий зі Львова божить, що вперше почув ще по сім п'ятдесят...

Але, за даними аналітиків, щодо кризи Україна відстає у народному жартовиявленні, просто-таки гальмує. Можливо, дається взнаки суто наша особливість: «Тільки в Україні, замовивши економічну кризу, ви отримуете на додачу політичну безкоштовно». Перевірте себе — усмішка з'являється, але кривувата. А от щоб щиро сміятися... **Тиждень** дослідив популярність анекдотів: на першому місці «Татку, а криза олігархів торкнеться?» — «Синку, це олігархів вона торкнеться, а нам капець!» — із десяти опитаних його з мінімальними варіаціями знали дев'ятеро. І восьмеро щиро стверджували, що це не жарт, а точнісінький прогноз.

АНЕКДОТИЧНЕ ДЕЖАВЮ

У першій хвилі анекдотів, що вже відкотилася, переважно римейки

жартів 1990-х. Було це вже, було: «Встав дядько вночі до туалету. Крок ступив — борошно розсипалося, ще кілька — бутель з олією розлився, вже відчиняє заповітні двері — аж тут на нього мішок із цукром падає. Дядько у відчаї: «І коли вже цей Голод закінчиться?!» Всі сміємося, але ж ніяких запасів ще ніхто не робив. Ну не ті часи! Але... Ось і «комедіклабівці» стверджують, що криза розпочнеться посправжньому тоді, коли в «Макдональдзі» замість дитячої іграшки видаватимуть сіль та сірники.

І цей анекдот давній, а його нахненно переповідають: «Зустрічаються два директори. «Ти своїм зарплату виплачуєш?» — «Ні». — «І я ні. А вони все одно на роботу ходять?» — «Ходять». — «І мої ходять. Може, вхід платний зробити?» — «Я вже зробив, то вони економлять: у понеділок приходять, а в п'ятницю виходять!» Ну змінилося наше життя з дев'яностих, змінилося! Куди ближча стратегічна порада: «Не ка-

Того, хто сміється, звільняють останнім

жій, що вас звільнили, стверджуйте, що ви тепер позаштатний співробітник».

Утім, оновленню давніх жартів є логічне пояснення — знайдено винуватця негараздів: «Десятиріччя дефолту Росія відзначила з воїстину світовим розмахом». І суворий опис російських реалій без жодних перебільшень є якщо не смішним, то повчальним: «Криза для російських олігархів: Абрамовіч змушений продати яхту і «Челсі», у Деріпаски 14 мільярдів боргу, Пугтін змушений вибивати борги з України для підтримки штатів. І лише Ходорковській не сумує — він вчасно придбав собі екстремальний тур, зберіг політичний капітал і навіть піднявся — від шниря до хліборіза!» Або також дещо подібний до інформаційне повідомлення жарт: «Федеральна служба фінансових ринків Росії бере активну участь у

регуляції паніки. Служба рекомендує називати зниження котировок акцій на біржі «принужденим к справедливий цене».

ЗАОКЕАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ

Хвилі кризових анекдотів із Росії та відповідних із Америки зустрілися в нас водночас. Останні стали просто-таки довідниками з практичної економіки для масового споживача. Унаочню тезу: «Збори акціонерів. Літній глава банку намагається переконати, що криза закінчилася і ринок, нарешті, стабілізувався: «Сорок років тому я продав 500 акцій нашої компанії й купив Ford випуску 1967 року. Минулого тижня я також продав 500 акцій і за виручені гроші знову можу придбати Ford 1967 року!»

Або щодо кризи ринку елітної нерухомості: «Що зайве в логічному ланцюжку: сифіліс, СНІД, кондомініум у Маямі? Відповідь: сифіліс, бо його все ж таки можна позбутися». І чорний гумор: «Джон Сміт, що вистрибнув із вікна 75-го поверху на Уолл-стріт, після удару об землю підстрибнув на 10 метрів, чим дещо відіграв своє ранкове падіння».

Ось така нелегка доля безробітних брокерів, подивитися на яких ще з минулої осені пропонує спеціальна екскурсія у фінансове серце Нью-Йорка, — туристичні фірми знайшли свою вигоду в програвшій фінансистів. Туристи, переважно з Китаю, якого криза не торкнулась, охоче відвідують Америку, мабуть, сподіваючись стати свідками того, як главу Мінфіну США Генрі Полсона зустрічає грабіжник. Згідно з гумористичною версією, йому скажуть: «Руки вгору, віддавай усі свої гроші». Той відповідь, що він глава Мінфіну. «Тоді віддавай усі мої гроші!» — зводить курок гангстер. Експерти прогнозують, що цей анекдот невдовзі буде перероблений для українських реалій. А, можливо, і перестане бути анекдотом.

СВІЖИЙ ГАЗ

До новорічних свят здавалося, що кризові анекдоти є смішними. Але

СИНЕ ПОЛУМ'Я

життя підкинуло неочікуваний жарт — хвиля ще смішніших газових анекдотів легко й швидко поглинула кризові.

Пішло-покотилося, попри видні дні та морозяну погоду: «У зв'язку з підвищенням ціни на ріднинні відносини, Київ уповноважений заявити, що росіяни міста відтепер можуть вважати себе сиротами». «Якщо Європа платить 450 доларів за тисячу кубометрів газу, а Україна не платить нічого, й обидві не отримують газ, навіщо платити більше?!» «Газ для України повинен коштувати більше, ніж для Західної Європи, оскільки Україна одержує його набагато раніше, тобто значно свіжішим». «Заява МЗС України — якщо нас не візьмуть у ЄС, відключимо газ!» тощо, аж до вітальних sms із жартиливими віршиками з обов'язковим рефреном: «Не злякає нас «Газпром», всіх вітаємо з Різдвом!»

Ось, кажуть, днями телефонував Путін Черномірдіну, питає, чи вже холодно в Києві? А той відповів: «Не знаю, в нас у посольстві навіть із холодного крана гаряча вода тече!» Цікаво, що Віктор Степанович був і героєм анекдоту часів дефолту про те, що саме сталося: «Хто б міг подумати?! — запитав Черномірдин. Тих, хто б міг, не знайшлося».

Британці дивляться на ситуацію з характерним гумором. Карикатурист на псевдо «Метт», який смішить консервативних читачів шанованого часопису «Дейлі телеграф», бачить це так: дружина подає чоловікові на сніданок варене яйце й перепрошує, що воно дуже рідке — мовляв, щойно почала варити, як Путін відключив газ.

ПІРАТСЬКА ПРАВДА

Психологи твердять, що гумор — це механізм психологічного за-

хисту, жарт знецінює небезпеку й нівелює страх. Тому в моменти тестування на витривалість сприймати будь-які випробування долі з посмішкою — єдино можливий і дієвий захист.

Але коли інформаційну порожнечу, створену браком об'єктивної інформації щодо того, хто ж таки має рацію в газовому конфлікті, заповнюють винятково жарти, тут уже не до сміху. Особливо коли телефонують із різдвяними привітаннями з регіону проходження по Карпатах газопроводу «Уренгой-Помари-Ужгород» і запитують, чи правда, що Ющенко сказав, газу не буде, бо з сомалійськими піратами легше домовитися, ніж із Газпромом?!

«Неправда, — кажу, — з піратами так ніхто досі й не домовився, це жарт такий». І — мало не кричу: «Не питаєте, хто сміятиметься останнім!» ■

Перекладено ук

«Оригінальний твір – теж переклад: що лягло на душу, перекладаємо на папір», – процитував

Тижню античного класика Тіта Лукреція Кара класик українського художнього перекладу Андрій Содомора. В Україні перекладач завжди був більшим, ніж фахівець із перетлумачення чужого. Зрештою, навіть саму тканину мови розвивають і створюють не в останню чергу переклади – зі Святого Письма починаючи. Символічно й те, що, зокрема, колядка «Дивная новина», яку ми співали цього тижня, теж була перекладена у 1791 році з польської ченцями Почаївської лаври.

«Душа мистецтва живе донорською кров'ю перекладачів», – писала літературознавець Марина Новікова. Ця професія, яка нібито нічим не гірша і не краща від інших, усе ж не зовсім звичайна. В неї ховаються в часи репресій. Вона здатна розкрити талант митця, який з певних причин не творить сам. Вона може вбити – Гітоші Ігараші, японського перекладача «Сатанинських віршів» Салмана Русдді, зарізав ісламістський фанатик.

Тиждень згадує, яким був український художній переклад учора і чим він живе сьогодні.

ЗМІСТ:

ЖИТИ З МУРАКАМИ

Як перекладач стає небажаним співавтором
СТОР. 44

ВЕРШИНИ СВІТОВОГО ПИСЬМЕНСТВА

«Золота доба» українського перекладу
СТОР. 46

ХОБІ ДЛЯ МАЗОХІСТІВ

Що мають сучасні перекладачі й чого їм бракує
СТОР. 48

...І ЧУЖОМУ НАУЧАЙТЕСЬ

Топ-12 свіжих книг від **Тижня**
СТОР. 50

раїнською

Операція «Мураками»

АВТОР: Вікторія Поліненко

Дві версії одного роману

Харукі Мураками особисто в мене асоціюється з Пауло Коельо. Передусім їх ріднить полярність читачьких оцінок. Ви помітили, що нейтралітету саме з цими авторами дотриматися неможливо? Їх творчість або любиш, або ненавидиш — третього не дано.

Крім того, обидва — з тих письменників, які запам'ятовуються широкій аудиторії однією книжкою, попри те, що написали значно більше. Коельо дорівнює власному «Алхімікові», Мураками — «Погоні за вівцею». Все інше — залишок, віддзеркалення, самопереспів.

І найважливіший чинник: обох відкрили світові не рідні бразильцеві та японцеві критики, а перекладачі та чужі літературознавці. Коельо виявився суголосним настроям французів, які понесли в люди благу вість про його існування. Мураками своїми руками «зробив» Дмитрій Коваленін.

ДЗЕН-ВАРІАЦІЇ

Перший російський переклад Коваленіна «Охота на овець» спричинив суцільну муракамізацію всієї СНД й у свідомості мас міцно закріпився як ідеальний. Самого тлумача почали величати культовим перекладачем культового письменника, і за відсутності автора першоджерела творчі вечори Коваленіна проходили з небаченими аншлагами. На початку 2000-х наші північні сусіди навіть затіяли перегони з американцями — хто швидше перекладе й надрукує все написане японцем. І ту гонку росіяни виграли.

Треба визнати, що власний похід у славу Коваленін вибудував напрочуд грамотно. Ще до оприлюднення роману в Інтернеті з'явилася його

стаття про творчість письменника, де чітко було викладено, яким чином варто любити Мураками. Як PR-акція цей скромний за обсягом текст відіграв велику роль: тут уперше прозвучало чарівне жанрове визначення, що заторкнуло душі шанувальників красного письменства, — «джазовий дзен». Не знати імені японського белетриста, стверджував популяризатор, — однаково, що не вміти ввімкнути електричний чайник. Контрольний у голову — геніальний підсумок: «Консервативні японці не люблять його. Молодь — обожають».

Коли Коваленіна обережно питали про якість його роботи (принаймні на початку так і було), він увічливо пояснював, мовляв, адекватними бувають лише переклади інструкцій до вентиляторів. Як наслідок: російськомовній публіці дістався екзотичний проект, успіх якого визначила саме активність перекладача. Останній запустив ще одну байку про свого протеже, назвавши Мураками найменш японським з-поміж усіх японських письменників. Після такої атаки не прочитати «Охоту...» означало визнати власну духовну німіч.

УСЕ НАВПАКИ

З виходом 2004-го української версії Івана Дзюба «Погоня за вівцею» «загадка» Мураками втратила підґрунтя. Розходження з перекладом російського колеги виявилися різочими: починаючи від назви, в якій вівці втратили множину й обернулися самотньою особиною, що цілком відповідає темі роману, закінчуючи капітальними різочитаннями, котрі прямо впливають на сенс тексту.

Перше, що впадає у вічі й нефахівцеві — «Погоня...» приблизно на

чверть менша за обсягом, ніж «Охота...». Звідки ж зайві сторінки? Там, де Коваленін не був упевнений у власних силах, він дописував за автора, так би мовити, від щирого серця. Надлишковість стилю «російського японця» — ще півбіди, а ось навмисне введення лексики молодіжних субкультур, аби утвердити Мураками на п'єдесталі сучасності, перетворює переклад на вільний виклад.

Коваленін дописав цілі абзаци. Ледь намічену думку автора тлумач повільно розжовує й доводить до кашоподібного стану. Звідси — велемовність «Охоти...» на протигагу лаконізму «Погоні...». Іван Дзюб із текстом повівся обережно й дбайливо, наче з немовлям. Що дозволило українськомовному Мураками бути таким, яким він є в оригіналі: аскетичним, простим, зате на правду «японським». І очевидним стає факт підміни: не Хорхе Луїс Борхес чи Франц Кафка його попередники, а національні літератори — передусім Кобо Абе.

Здавалося б, дрібниця: збереження характерної для японського мовлення ввічливої форми звертання у розмові молодшого зі старшим, підлеглого з начальником. Саме завдяки цій деталі, опущеній у російському перекладі, в українському виразніть особливості мислення героїв, які тому, що знайомі з творчістю Дюка Еллінгтона, американцями все ж не стають.

Лаконічність і влучність версії Дзюба, відсутність словесних прикрас «оголюють» роман, проте дають йому можливість наблизитися навіть до найбільш критично налаштованих читачів. Адже не лише про «вівцю в голові» тут ідеться. А про втрату тожсамості в світі, де

зневоднюють сушу, щоб будувати на додатковій території, але водночас висушують серце. Мова про солярного Овна — знак вогню, енергії, очищення. Про того Агнца, чия глибинна символічність зрозуміла і християнській культурі, і японській — і дотепер відкритий для всіх релігій. Про віднайдення власної сили, яка перетворює пересічного громадянина в могутнього володаря. Нарешті, про висікання Божої іскри в будь-якому маргіналі — улюбленому типажі Харуки Мураками. В такій інтерпретації японський письменник дещо втрачає нав'язану йому культовість, натомість здобуває значно більше: вдумливого читача, здатного відділити зерна від полови, а літературу — від реклами. ▮

Дві цитати

” Здається, у цю пору я поведився з нею жорстоко. Як саме, я вже не можу як слід пригадати. А може, це я сам до себе ставився жорстоко. В усякому разі, це її начебто зовсім не бентежило. А можливо (це в крайньому випадку), вона мала від того насолоду. Чому — не знаю. Врешті-решт, як мені здається, вона не шукала в мене ласки. Як згадую про це тепер, впадаю в дивний настрій. Сумний настрій — ніби я раптом торкнувся невидимої в повітрі стіни. “

Харуки Мураками. *Погоня за вівцею*. — Х.: Фоліо, 2004.

” В то время, мне кажется, я во многом походил на нее. Пусть нелепо и болезненно, но был нужен ей таким, каким был. В чем подходил, чем был нужен — сейчас уже не припомню. Может, я был нужен лишь себе самому — и не больше, но ее это ничуть не смущало. А может быть, она просто так развлекалась, — но чем именно? Как бы там ни было, вовсе не жажда ласки-нежности притягивала меня к ней. И сейчас еще, стоит вспомнить ее, возвращается ко мне то странное, неопишное ощущение. Одиночества и печали — словно от прикосновения чьей-то руки, вдруг протянутой сквозь невидимую в воздухе стену. “

Харуки Мураками. *Охота на овец*. — СПб.: Амфора, 2001.

羊をめぐる冒険
村上春樹

буть, цілеспрямованість та стійкість у переконаннях — не в останню чергу результат уроків його вчителів — професорів Київського інституту народної освіти (так тоді називався університет ім. Шевченка) Миколи Зерова, Степана Савченка, Олександра Білецького. І видатного сходознавця Агата Кримського, в якого Григорій Порфирівич деякий час працював секретарем.

1953-го в селищі Ірпінь під Києвом відкрився Ірпінський університет. Саме так почала називати маленький будиночок, в якому за мешкав Кочур після звільнення і шести років роботи на полярних копальнях, опозиційно налаштована столична інтелігенція. У 1968 році Григорій Порфирівич разом з іншими авторами підписує так званий «Лист-протест 139» (проти незаконних судових розправ). Його оселю неодноразово обшуковують, за ним встановлюють постійний нагляд, а після відмови дати свідчення проти Євгена Сверстюка виключають зі Спілки письменників.

Попри все це Григорій Кочур багато та плідно працював, виховуючи — як і личить неформальному лідерові — нові покоління українських перекладачів. У 1970-х він навіть консультує (з метою конспірації його зауваги переписує своїм почерком Леоніда Світлична) Василя Стуса, який у мордовських таборах перекладає Рільке. Підсумок роботи Кочура можна побачити в унікальній збірці «Друге відлуння» (1991), де один перекладач представляє 130 авторів, 24 мови і 26 сторіч — починаючи від давньогрецького поета Архілоха, через Данте, Шекспіра, Верлена, Леопарді до сучасних поетів Європи, Азії та обох Америк.

АНДАЛУЗЬКЕ ЦИГАНЧА
Микола Лукаш (1919—1988) народився в Кролевіці на Сумщині. У нього теж були свої табірні історії. Перша — фантастична. Будімото його, зовсім маленького, вкрали цигани, і кочував він із циганським

табором чотири роки, поки батьки не знайшли. Друга могла стати цілком реальною — її підтвердження є в архівах СБУ. В середині 1960-х з'явилася робота Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація». Коли її автора заарештували, влада отримала чемний лист від перекладача з 20 мов Миколи Лукаша: «Прошу ласкаво дозволити мені відбути замість вищеназваного Дзюби І.М. визначене йому покарання».

Розправа не забарилася. Майже до кінця життя всі нові переклади Миколи Олексійовича виходили під чужими прізвищами. Зухвало, не звертаючи жодної уваги на академіків-мовознавців, Лукаш уводив до своїх перекладів маловідомі й геть забуті слова (і постійно носив із собою словники, щоб довести цензорам існування цієї лексики). Герої «Декамерона» говорять у нього

українською, якою вона могла б бути за часів Боккаччо, а Дон Кіхот висловлюється, наче середньовічний український шляхтич. Перекладений гуцульським діалектом Федеріко Гарсія Лорка пронісся країною на кшталт шаленого андалузського вітру. Як і всі генії, Лукаш обріс легендами: у його кватирі на Печерську не було газетної плати, бо інакше не вистачило б місця для книжок; він любив розслабитися, граючи в доміно в парку Шевченка й вишукано лаючись із завсідниками або ж скандуючи «Ки-ів!» на стадіоні «Динамо».

Сухі рештки життя: «Фауст» Гете, «Декамерон» Боккаччо, Сервантес (велику прогалину посередині другого тому «Дон Кіхота» талановито заповнив Анатоль Перепадя, який загинув у червні 2008 року під час звичної прогулянки на велосипеді — перекладача збив легковик за нерозслідуваних до кінця обставин), «Пані Боварі» Флобера, середньовічна японська поезія, численні оперні лібрето, а також феєричне перевтілення шедеврів Бернса, Гайне, Шиллера, Аполлінера, Верлена, Рільке, Гюго, Міцкевича... ■

ЕКСКЛЮЗИВ

Весь «Всесвіт»

ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ
 головний редактор журналу «Всесвіт» у 1972 – 1986 рр.

Коли я прийшов працювати у «Всесвіт», то перш за все почав шукати хороші іноземні тексти. І хоча журнал друкував перекладну літературу, для мене він був насамперед виданням, в якому популяризували українську мову. Ми видавали в ньому те, що ніколи не оприлюднювалося російською. З'ясувалося, що в літературі українською мовою є величезна читачья аудиторія. «Всесвіт» передплатували фізики, урядовці, селяни. І не тільки в нас — у Москві також. Дуже скоро журнал став найбільш тиражним з усіх щомісячників, які видавали люди в Україні. Наклад сягнув 50 тисяч примірників. Біля «Всесвіту» гуртувалися найкращі літературні сили — від Бажана до Перепаді. Попри доноси та партійну критику, ми намагалися працювати спокійно, без істеричного вереску. Деякі друквані нами твори було важко проштовхнути. І тоді я розробив методу, яка мені згодом знадобилася і в «Огоньку». От, наприклад, «Хрещений батько». Ніхто не вірив, що він може бути надрукований в СРСР. А я пішов до генерала міліції й допоміг йому написати передмову про те, що ця книга дає нам зрозуміти, як загиває капіталістичний світ, наскільки він приречений. (Віталій Коротич, вочевидь, щось плутає — у легендарному «Всесвіті» №10, 1973 передмову до бестселера Маріо П'юзо написав Павло Загребельний — Тиждень)

Так само сталося і з романом Гемінґвея «По кому подзвін». Його забороняли в Союзі тому, що в одному з епізодів старий республіканець говорить молодому: «Тебе зараз уб'ють, а син Долорес Ібаррурі відсиджується в Москві». Ми дали примітку про те, що син генерального секретаря компартії Іспанії Долорес Ібаррурі Рубен загинув смертю хоробрих під Сталінградом, і роман побачив світ.

Драгоманія

АВТОР: Павло Солодько

Сучасний художній переклад – непогані накладки і низькі гонорари

Ольга Сенюк сидить у своїй вітальні в «письменницькому» будинку на Гончара, 52, тримаючи в руках число **Тижня**, покреслене простим олівцем. «Ось у вас оповідання Куркова, перекладене з російської, — каже вона. — Ну хто так перекладає? «Дістав із кишені» — це ж калька! Треба «витяг із кишені». *Місти соромно.*

Пані Оля — легенда вітчизняного перекладу. З її працею знайомий кожен, хто читав українською дитячі книжки Астрід Ліндгрен, детективи Марі Шеваль і Пера Вальо, «Ярмарок суєти» Вільяма Теккеря... Вона розгортає ще один свій переклад — «Чудесну мандрівку Нільса Гольгерсона з дикими гусьми» Сельми Лагерлеф — і пропонує порівняти його із сучасною книжкою «Дивовижні мандри Нільса» (видавництво «Махаон»): «Кінцівка змінена, до тексту теж щось подавали, але найобурливіше — перекладено з російської».

«МИШЕНЯ ХОТІВ...»

Такою є одна з тенденцій нинішніх видавничих реалій. Намагаючись утвердитися на ринку, видавництва часто вдаються до швидкого «перекладу» з російської.

«Ось, дивіться! Перше речення: «Мишеня побігло до входу», — Ольга Сенюк розгортає ще одну дитячу книжку. — А наступне: «ВІН хотів допомогти...». Зрозуміло, що в оригіналі був «мышонок», а не little mouse чи ще щось. Крім комп'ютера, цю книжку до друку ніхто не готував».

На думку класика, відсутність фахових редакторів — головна про-

Ольга Сенюк та Ілля Стронговський: класики і початківці

блема нинішнього українського перекладу: «Перекладачі виростили здебільшого з тих, хто працював у редакціях перекладної літератури видавництв «Молодь», «Дніпро», «Веселка».

«Сьогодні бракує літературних редакторів із широкою філологічною та загальнокультурною ерудицією і знанням мов, — погоджується з Ольгою Дмитрівною письменник і перекладач (Тракль, Бернгард, Гадамер) Тимофій Гаврилів. — Тиск масиву непереказаної літератури негативно вплинув на якість перекладу». Так і з'являються «Загальне правління» замість «Генеральної губернії» або

«приховали ЛСД» замість сленгового «прихавали».

Інше нагальне питання — словники. «Коли заходить про фразеологізми, голова пухне, — скаржиться перекладач Орхана Памука Олесь Кульчинський. — Доводилося чути, ніби російські перекладачі з турецької можуть «гнати» на день по 20 сторінок. Дайте нашим якісні словники — і вони не відставатимуть».

Проте найбільша проблема — мізерна оплата перекладацької праці. У радянські часи за один друкований аркуш (40 тис. друкованих знаків) перекладач отримував 150 крб (місячна платня, скажімо, слюсаря) за раз — 150 — 200 грн.

«Навіть якщо книжка видається за грант, у якому гонорар перекладачеві обумовлений на рівні €8 – 10 за сторінку (2 тис. друкованих знаків), то видавництво дає 5 – 20 грн за сторінку, забираючи решту, – розповідає модератор семінару з художнього перекладу при Гете-Інституті Євгенія Белорусець. – Але перекладачеві відверто кажуть: «Знайди спершу грант».

ПОТРІБНА ПРОФСПІЛКА

Грант – основа сучасного перекладу. Франція, Німеччина, Австрія, країни Скандинавії, Японія через свої культурні центри в Україні підтримують видання власних класиків і сучасників. Видавництво небагато витрачає на таке видання, тому особливо не витрачається і на розповсюдження та просування. «У результаті на твою роботу можуть просто не звернути уваги, – каже Женя. – Тому немає критики і літературного перекладацького процесу як такого».

Перекладачі розкидані по різних спільнотах, які навіть не завжди знають про існування один одного. Особливо важко початківцям-ентузіастам. «Цехове життя художнього перекладу завмерло, – сказав **Тижню** перекладач Максим Стріха. – Ось сьогодні я отримав добірку перекладів Кіплінга. Цей хлопець, якому бракує загальних знань, – приміром, він colour sergeant (звання у британській піхоті) перекладає як «сержант-мулат», – має певний перекладацький рівень, але йому потрібні цехове спілкування і добрий вишкіл майстрів».

Така можливість є в Інтернеті, де Євгенія Белорусець разом із товаришами заснувала спільноту ProStory для публікації та обговорення текстів. Є в Україні й інші спільноти: надзвичайно сильна у Львові, середовище у Чернівцях університеті, «Лабораторія перекладу» (щоправда, наукового) в Могилянці.

«Серед відгуків, які ми отримуємо на семінарах, на другому місці після «Знайдіть гроші на публікацію» є «Якнайбільше різних заходів!» – каже Женя. – А в нас навіть кав'ярні немає, де можна було б зібратися. «Бабуїн» щось подібне намагався робити, але він був орієнтований на япі. Звісно, ми знайдемо місце для наших майстер-класів чи читань, той самий Гете-Інститут, але ж це колоніальні осередки».

Але є в Україні і переклади, які видаються не на гранти.

АВТОРСЬКІ ПРАВА – ЗА \$10

Олег Іванович Микитенко стоїть посередині редакції журналу «Вітчизна» на Грушевського, за двісті метрів від Верховної Ради. Редакція виглядає так: величезний простір обдертих від шпалер та шпукатурки стін і цегляні стовпчики, на яких колись лежала підлога. У дальньому кутку – обшиті фанерою залишки туалету, куди змушені ходити, долаючи перешкоди, працівники редакції журналу іноземної літератури «Всесвіт» і працівники авіакаси, яка орендує у «Всесвіту» кімнату. Працівники «Вітчизни» сюди не ходять, бо цього журналу вже немає. Тобто він є, але тільки у вигляді якоїсь юридичної особи, яка вже ніби й не має стосунку до Спілки письменників і, схоже, вирішила відремонтувати редакцію під прибутковіший бізнес.

«Добре, що ми ще в 1990-х відокремилися від Спілки, – каже Олег Микитенко, повертаючись до свого кабінету шеф-редактора «Всесвіту». – А тоді ж ще й вагалися». Завдяки цьому рішенню і здачі в оренду однієї кімнати «Всесвіту» досі виходить друком, будучи, по суті, єдиним осередком практичного перекладацтва у країні.

«Інше джерело доходів – переплата, – розповідає **Тижню** головний редактор «Всесвіту» Юрій Микитенко. – Зараз у нас 1800 передплатників». У 1990-му наклад «Всесвіту» сягав 76 тис., з них 50 тис. передплатників.

Нині легендарний бренд сповідує дещо подвижницьку бізнес-модель, коли середній розмір зарплати сягає 800 грн, і найбільша вона у дизайнера. Відділу реклами немає. На заклики про підтримку держава не відгукується, натомість у редакції сам прийшов приватний підприємець Віталій Майстренко. На пожертвуванні ним 5 тис. грн і видається грошовий додаток до перекладацької премії ім. Миколи Лукаша Ars Translationis – за нобелівським принципом, із річних відсотків депозиту.

Сьогодні не виглядає похмурим. «Жодної кризи наразі немає: видають десятки видавництв, до того ж перекладене з оригіналів, – зазначає Олег Микитенко. – Приблизно 50 назв щороку. Ми вже й нових публікацій не анонсуємо, боїмося, що хтось оперативніше надрукує».

Я згадую ситуацію з авторськими правами на «Код да Вінчі» Дена Брауна. «Всесвіт» почав друкувати бестселер, дещо поквапившись, «у процесі переговорів» (Юрій Микитенко), а потім видавництво з німецьким капіталом «Клуб сімейного дозвілля» викупило права на Україну. «Це безпрецедентний випадок, – каже пан Юрій. – Зазвичай нам вдається домовитися. Приміром, Орхан Памук продав права на «Мене звали Червоний» за \$10».

Самі ж видавництва змушені платити за авторські права більше (залежно від тиражу €1000 і вище). Зате бестселери і продаються непогано. Українські накладі Дена Брауна і Стівена Кінга перевищують 15 тис., класиків друкують по 5 тис., хоча звичайний тираж перекладної книжки менший – 2 тис. «Щоб читали більше, потрібна масова реклама, – каже Максим Стріха. – У Голандії, скажімо, є відповідна державна програма».

ЗАНЯТТЯ ДЛЯ МАЗОХІСТІВ

Сучасний переклад стає більш буквалістичним, втрачаючи художність 1960 – 1970-х, коли сяяли Кочур і Лукаш. «Нам потрібна добірна мова, – каже **Тижню** керівник кафедрі перекладацтва ім. Г. Кочура Львівського національного університету Роксолана Зорівчак. – Треба підняти читача, а не спускатися до його смаків. Як казав Франко: «Я наркотиками не шинкую». Роксолана Петрівна не погоджується з твердженням Стріхи, що український художній переклад уже виконав державотворчу місію, перетворившись на звичайну галузь».

Але початківці й досі сприймають переклад як місію, а не спосіб заробити. «Головне – ставитися до перекладу як до хобі. Нічого не очікувати. Перекладай тексти, яких, на твою думку, бракує українській літературі й тобі особисто, – радить один із наймолодших перекладачів сьогодні Ілля Стронговський («Бійцівський клуб» Чака Палагнюка і «Поштамт» Чарльза Буковскі). – Як і більшість справ культурних, переклад – заняття для мазохістів. Але можна сподіватися на краще. І готуватися до цих кращих часів, вивчаючи мови, копирсаючись у словниках і вилізуючи переклад. Я так і роблю». Ціком кочувська декларація. ■

Франсуа Рабле. Гаргантюа та Пантагрюель. — Л.: Кальварія, 2004.

Переклад зі старофранцузької Анатолія Перепаді. Пояснюючи власну методику роботи з текстом Рабле, перекладач обстоює «нелітературність» першоджерела. Адже письменник «збирав мудрість у народній стихії», де, врешті, знайшов адекватні відповідники словам Рабле й Перепада — тільки використав він питому українську лексику, не нехтуючи архаїчною, діалектною й церковно-слов'янською.

Новітня французька п'єса. — К.: Юніверс, 2003.

Переклад із французької Олени Левченко, Неди Нежданой, Євгенії Кононенко, Зої Борисюк, Євгенії Єременко. Цією антологією видавництво започаткувало серію «Світова драматургія». Зразки сучасної драми добирають за принципом репрезентативності та сценічності, аби їх українські переклади знайшли своє втілення в театрі. З текстами працюють професійні перекладачі й письменники.

Синьо Мраович. Константин Богобожний. — К.: Факт, 2005.

Переклад із хорватської Юрка Позаяка. В передмові перекладач зазначає: «Незважаючи на сленг і рясні матюки в усьому їхньому хорватському багатстві, мова роману залишається по-дитячому чистою і сонячною». Відтворив українською це лексичне розмаїття письменник, учасник поетичної групи «Пропала грамота» і фаховий славіст.

Ярослав Гашек. Пригоди бравого воляка Швейка. — К.: А-БА- БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009.

Переклад із чеської Степана Масляка у світовій швейкіані вважається одним із найкращих. Тож багато років саме його варіант передруковують різні вітчизняні видавництва, а колеги перекладача дотепер не беруться змагатися з його перетлумаченням Гашекового тексту. Особливість цього видання — нова редактура Івана Малковича.

Астрід Ліндгрен. Знаменитий детектив Блюмквіст. — К.: Школа, 2003.

Переклад зі шведської Ольги Сенюк. Це той випадок, коли ім'я перекладачки є безперечним знаком якості, з якою б мовою — англійською, данською, ісландською, норвезькою чи шведською — вона не працювала. Але тандем Ліндгрен — Сенюк найбільш показовий. Українською Блюмквіст, Пеллі та Карлсон розмовляють настільки природно, ніби це їхня рідна мова.

По одному віршу ста поетів: Збірка японської класичної поезії VII—XIII ст. — К.: Грані-Т, 2008.

Переклад із японської Івана Бондаренка — невтомного популяризатора далекосхідної культури в Україні. Антологія унікальна тим, що відображає злуку мистецтва каліграфії та поезії золотого добу Хейан. Перекладач адаптував класичні японські форми до звичних нам європейських, аби зберегти музичальність текстів та уникнути їх прозаїзації.

Найкращі з найкращих

Вільям Шекспір. Гамлет, принц данський. – К.: А-БА– БА-ГА–ЛА-МА-ГА, 2008.

Переклад із англійської Юрія Андруховича. Патріарх «Бу-Ба-Бу» в цій роботі показав, що почуття гумору з часом не стирається. Мало того, що його Гамлет лається, мов каботажний матрос, він ще й класиків наших цитує – тих, які народилися років через 300 після самого Шекспіра. Для читачів – непогана гра в дешифрувальника.

Джонатан Сафран Фоер. Все ясно. – К.: Факт, 2005.

Переклад із англійської Ростислава Семківа. Мова роману напрочуд строката: крім епічної історії єврейського містечка, значну частину тексту займають мовленнєві ігри головних героїв, які подорожують сучасною Україною, – молодого американця та його ровесника-одесита. Перекладач – літературознавець, критик, директор видавництва «Смолоскип».

Луджі Піранделло. П'єси/оповідання. – Л.: ВНТЛ-Класика, 2006.

Переклад з італійської Мар'яни Прокопович. Збірка творів лауреата Нобелівської премії – лише одна перлина з добруку найкращої на сьогодні перекладачки з італійської. З-поміж іншого пані Мар'яна подарувала зустріч українському читачеві з текстами Умберто Еко («Ім'я рози», «Маятник Фуко») та Чезаре Павезе («Диявол на пагорбах»).

Бернгард Шлінк. Читець. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005.

Переклад з німецької Петра Тарашука. «Читець» – рідкісний зразок роману в стилі метафоричного реалізму: про життя простими словами, але за кожним поворотом сюжету – узагальнення щодо вічних цінностей. Історію кохання підлітка до старшої жінки, яка служила в лавах СС, передано українською напрочуд тонко й точно. Втім, як і завжди, коли за переклад, і не лише художній, береться Петро Тарашук.

Ольга Токарчук. Правік та інші часи. – Л.: Кальварія, 2004.

Переклад із польської Віктора Дмитрука. Центральний для творчості літераторки роман-сага, в якому йдеться про замкнений світ Правіка, де існування героїв визначається лише часовими координатами, оскільки просторових поза цим селищем для них не існує. Крім цієї книжки, Віктор Дмитрук здійснив переклади текстів Віслави Шимборської, Болеслава Лесміяна, Адама Загаєвського.

«Хотінь безсенсовних отрута»: 20 російських поетів «срібного віку» в українських перекладах. – К.: Факт, 2007.

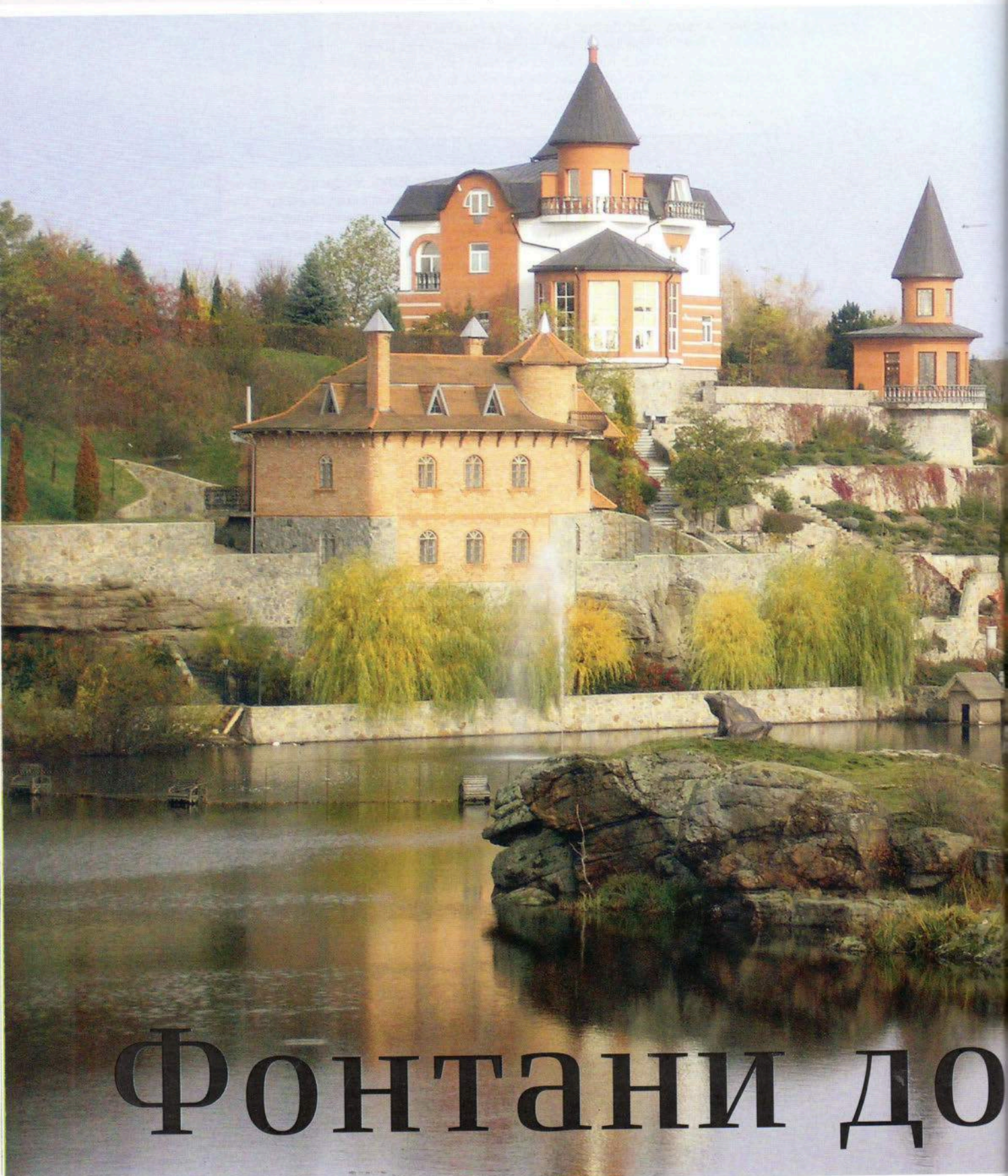
Переклад із російської – в діапазоні від Івана Франка й Миколи Вороного до Василя Герасим'юка та Максима Стріхи. Останній не лише перекладач і упорядник цієї антології, але й науковець, який не втомлюється пояснювати, що українські переклади російської класики – далеко не безсенсовна річ.

Аби переклад був якісним, одних лише фахових знань і таланту драгомана не достатньо. Необхідна елементарна чесність – перетлумачення рідною мовою чужого тексту має бути ручним. Сьогодні, коли використання комп'ютерних «підрядників» іноді подають як самостійну роботу, фактор професійної порядності посів чи не перше місце.

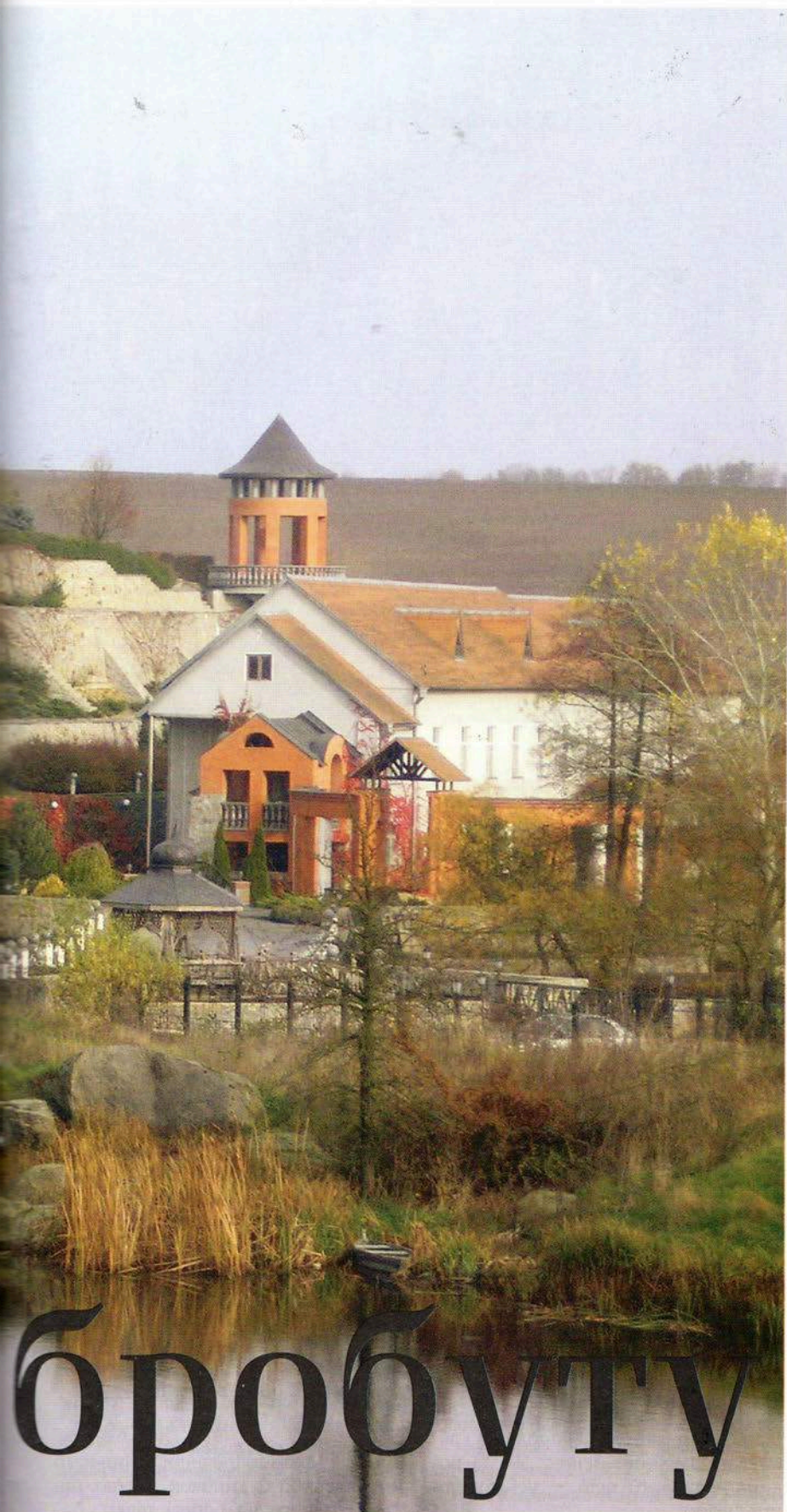
Чому читачам іноді дістається сировина замість закінченого твору (доводилося чути від знайомих: «Книжка, напевне, гарна, але читати неможливо?»), зрозуміти просто. Деякі видавництва-гіганти друкують перекладну продукцію конвеєрним способом. Головне тут оперативність, а тому добротність відступає в тінь. Через те, що в Україні справді великих видавництв нема, а про швидкість реагування на публікацію

тієї чи іншої іншомовної книги ми можемо тільки мріяти, то й хвороба ця нас поки майже не зачепила.

Загалом, переклад – та галузь діяльності, в якій класних фахівців варто знати як не в обличчя, то хоча б за прізвищем. Як Віктора Морозова, наприклад, із його взірцевою поттеріаною. **Тижень** пропонує познайомитися з Топ-12 найкращих художніх творів, перекладених українською останніми роками.

Фонтани до

АВТОРИ:

Анна Бабінець, Тарас Бук

ФОТО Анна Бабінець

Чи не половина мешканців села Буки щодня йдуть на роботу «в маєток». Прибирають, охороняють, годують ведмедів... *Тиждень* інкогніто прогулявся володіннями одного з найбагатших мешканців Київщини Івана Сулова

Залізни візерунки на воротах промовляють до потенційних гостей: «Сім-сім». Проте заклинання «Сім-сім, відкрийся!» тут ні до чого. Лише згодом ми зрозуміли, що означає ця геральдика.

Ворота поволі відчиняються, відкриваючи в'їзд до володінь Івана Сулова. Але прізвища цього ви у Буках не почуєте. Майже всі мешканці називають його просто Хазяїном, а його обійстя — маєтком.

За масштабами цілком відповідає. Кам'яний міст, уздовж нього кілька ліхтарів. «Ви куди?» — гукає охоронець. Нервується, бо мав запитати нас про це значно раніше, та забалакався по мобілці. «Ми це... з весіллям», — відповідаємо, киваючи у бік групки святково вбраних людей. «Добре, йдіть, але не відставайте від своїх», — суворо каже чоловік, одягнений у камуфляжну форму, і передає щось по рації.

Така традиція: іноді господар цієї розкішної будівлі дозволяє весільним кортежам селян погуляти на його території, сфотографуватися на мальовничому тлі. Кореспонденти *Тижня* скористалися нагодою: затесавшись до кортежу, відвідали володіння одного з найбагатших мешканців Київщини. ▀

бробуту

Чи гімалайські ведмеді? Пана Суслова!

КАМІННИЙ ГОСПОДАР

Тут багато декоративного каміння та фонтанів. Бруківку і брили для особливих дизайнерських рішень, мабуть, довелось завозити здалеку. На території щонайменше десяток фонтанів: маленьких, великих, у формі оголеної жінки...

Підходимо до «куточка автентичності» — це найперше місце,

тах і з раціями, що постійно шиплять. Попри зовнішню суворість, усі вони виявляються людьми відкритими, балакучими — із задоволенням і гордістю показують статки однієї з найповажніших осіб краю. Схоже, життя в маєтку спокійне й розважливе. А охорона лише, щоб «тримати марку».

Суслову 50 років, він родом

У лева і гризлі клітка розміром з 20 м² У гімалайських ведмедів трохи більша, з басейном

де зупиняються молодята для пам'ятних знімків. Невеличка українська хата з тином, яскравими малюнками та декораціями навколо, відверто кажучи, не дуже вписується у вензельно-кам'яну концепцію.

Нас скрізь супроводжує охорона, але нічого від весільного кортежу не приховує. Усі охоронці схожі один на одного: у синьо-сірій захисній формі, чорних бронежиле-

тві, зі Сквирщини. Досить відомий і в Києві — у політичних та бізнес-колах. Виріс у сім'ї, де крім нього виховували ще дев'ятеро дітей. Усі вони тіснилися в однокімнатній сквирській квартирі.

Кажуть, на зорі незалежності Іван Суслов зібрав усіх родичів і заснував сімейний бізнес. Зараз родина налічує 67 осіб — усі працюють разом.

Перше своє підприємство — Сквирський маслозавод — Іван Суслов придбав на початку приватизації за кошти, зароблені на СТО, де він оцинковував кузови авто. Наступними були ВАТ «Шамраївський цукровий завод», торгівлі, будівельні та аграрні підприємства, сотні тисяч гектарів рілля й угідь.

Сьогодні територія земель його агропромислової корпорації «Сквира» перевищує 13 тис. га. За різними даними, до бізнесу Івана Суслова належать асоціація «Київмолоко», «Сквирський вентиляторний завод», «Сквирський сирзавод», «Агропромислова корпорація «Сквира», «Агросім», ТзОВ «Українсько-індійське підприємство «АНУП», СП «Сквирський агропромбуд», фермерське господарство «Черемощ» тощо.

ЗООПАРК ТА ОФІС ДИНАСТІЇ

Трипоче фата нареченої. Минаємо мисливський будиночок, лазню, що стоїть просто на березі річки. Да-

ФОТО: ОПСИКА/ДР. ЧЕРКЕНЬОВ

Іван Суслов і його родове гніздо

лі — ще одне популярне місце, де зазвичай фотографуються молодята: зоопарк. У лева і гризлі клітка розміром з 20 м². У гімалайських ведмедів трохи більша, з басейном. Біля кліток стоять мармурові лавочки.

Схоже, дехто з весільної делегації тут не вперше. «Ой, торік товстіші були», — придивляється до гімалайських ведмедів хлопець у синій дутій куртці поверх святкового сірого костюма.

«Чим годусте?» — запитуємо. «М'ясом. Гімалайські найпримхливіші — фрукти люблять», — зі знанням справи розповідає охоронець у костюмі та білій сорочці. Те, що він охоронець, видає лише рація у ру-

ках. Напевне, він головний над іншими, вдягненими у камуфляж.

Неподалік гуляють фазани, а на пагорбі видніється невелика страусина ферма.

Охоронці-екскурсоводи приводять весільний кортеж до хазяйського будинку. Тут б'ють ще кілька фонтанів — наречена із задоволенням фотографується біля них.

Трохи далі споруда, до якої «весільний маршрут» не пускають. Вона схожа на вежу: червона цегла, черепиця, довгі вузькі віконця. Це найвища будівля на пагорбі Суслова.

«Хазяйський офіс», — коротко каже «гід» із рацією, але ближче

підійти не дозволяє. Він найменш балакучий з-поміж охоронців. Подейкують, у цій червоній вежі Іван Суслов спілкується з Юлією Тимошенко, яка іноді заїжджає до однодумця у справах.

НА ЧЕСТЬ КУЧМИ

Робимо останні знімки й опиняємося по той бік воріт. Проте, виявляється, ми все ще в гостях у пана Суслова: місцеві кажуть, що навколо — теж його приватні володіння. На наше запитання до «аборигенів», де закінчуються землі Хазяїна, ніхто конкретно так і не відповів — махають рукою у далеч.

Отже, весільна екскурсія триває. Золоті бані, що так красиво виблискують на сонці, виявляється, також належать Сусловим. Кілька років тому навпроти свого будинку, вздовж дороги, Іван Михайлович збудував церкву Святого мученика Євгенія — на честь сина. 27-річний син Івана Михайловича Євген — народний депутат від

«Я покажу вам, як хазяйнувати!»

«...Отоді я вам покажу, як хазяйнувати! Я не буду панувати, ні! Як їв борщ та кашу, так і їстиму, як мазав чоботи дьохтьом, так і мазатиму, а зате всю землю навкруги скуплю. Ідеш день — чия земля? Калитчина; ідеш два — чия земля? Калитчина; ідеш три — чия земля? Калитчина... Диханіє спирає...»

Іван Карпенко-Карий «Сто тисяч»

Київську «Рулєтку» встановлять поруч із дзвіницею «імені Кучми» вже навесні

БЮТ, а також голова молодіжного крила блоку «Батьківщина молоді». У політичних колах кажуть, що керівництво БЮТ серйозно розглядає кандидатуру Євгена Івановича на посаду губернатора Київської області. Деталь із біографії молодого політика: у 21-річному віці Євген став мером 18-тисячної Сквирі, змінивши на цій посаді батька.

Бачимо табличку: «Дзвіниця Святого Даниїла. Зведена на честь Кучми Даниїла Прокоповича»

Поруч із церквою біля бронзового янгола на вході бачимо табличку: «Дзвіниця Святого Даниїла. Зведена на честь Кучми Даниїла Прокоповича». Трохи поміркувавши, розуміємо, що йдеться про батька Леоніда Кучми. «Чому раптом?» — запитуємо. Адже відомо, що батько екс-президента загинув під час Другої світової, тож пан Суслів просто фізично не міг бути особисто знайомий із цією людиною. Охоронець знизує

плечима: він Леоніда Кучму і його батька ніколи тут не бачив. Згодом дізнаємося, що колись Кучма нібито допоміг Сусліву з ліками для сина. За це, мабуть, і дзвіниця.

Тут же бачимо бульдозер, кран і будівельний вагончик. Роботи припинено, але охоронець розповідає, що зараз тут кладуть бруківку й облаштовують місце для

ще одного фонтана. З огляду на діаметр майданчика, виділеного під фонтан (близько 30 м), це буде щось вельми габаритне.

«РУЛЕТКА» ПЕРЕЇХАЛА ДО БУКІВ

І справді габаритне: йдеться про фонтан, який два десятиліття стояв на столичному майдані Незалежності. Великий і круглий, з лавочками і деревами — зручне місце для побачень: «О сьомій на «Ру-

летці»... Фонтан прибрали 2000-го, під час останньої реконструкції майдану. Зараз замість нього скляні бульбашки і паруючі вентиляційні шахти першої лінії торговельного центру «Глобус».

За офіційними даними, фонтан-пам'ятку торік передали до Центру розвитку дитини №7, розташованого неподалік церкви, де змонтують «Рулєтку». Працівники дитячого будинку сказали **Тижню**, що про фонтан нічого не чули, та й територія Центру замала для такої конструкції. Проте дитячим будинком також опікується пан Суслів. Тому, певно, не так важливо, куди прилаштують столичний водограй.

Уже завершуючи прогулянку маєтком та околицями, ми помітили чорний «Хаммер» із чотирма сімками на номерах. Сімки вигулювали по всій території маєтку — на бруківці, спорудах та парканах. І тільки після «Хаммера» збагнули: пан Суслів так закоханий у цифру «7» не тільки тому, що вона вважається щасливою. Просто це аббревіатура від імені «Суслів Іван Михайлович». ■

ПОГЛЯД

Світ не розкласти по скриньках

Концепції приваблюють своєю простотою, але реальність складніша

Звістка, що 24 грудня 2008 року помер Семюел Гантінгтон, викликала в пам'яті не війну в Іраку, конфлікт на Близькому Сході чи незалежність Косова. Пригадався передусім жіночий голос: гарна англійська з відчутним акцентом. «Мені надзвичайно цікаво те, що у вас відбувається! Не проти, якщо я поставлю тобі кілька запитань?» У симпатичної іспанської студентки, яка сидить із нами в англійському пабі, блищать очі, а щоки рум'яняться. І не лише тому, що надворі холодно і мокро, а всередині тепло. І навіть не тому, що ми споживаємо те, що споживають у пабі. А тому, що надворі грудень 2004 року, в Україні – драматичні події Помаранчевої революції і моя співрозмовниця говорить про одну зі своїх улюблених концепцій – «зіткнення цивілізацій» Семюела Гантінгтона. На її думку, події в Україні – найкраще підтвердження ідей американського теоретика.

«Дивись, це просто досконало все пояснює! Він пише, що розлом між західною і православно-слов'янською цивілізаціями проходить саме через Україну: західна належить до першої, а східна – до другої. Отже, частина України, що належить до Заходу, є українськомовною, католицькою, західною і «помаранчевою!» А частина України, що належить до православного світу, є російськомовною, православною, східною і «блакитною!» Пасує ідеально!» Ентузіазм моєї співрозмовниці зрозуміти неважко. Стаття «Зіткнення цивілізацій?» Семюела Гантінгтона з'явилася ще 1993 року. Однак для розуміння того, що відбувалося у східноєвропейській країні 11 років потому, викладена у ній концепція надалася не гірше, ніж мапи у британських ЗМІ, – ті, на яких Україну було акуратно поділено на «блакитну» і «помаранчеву» частини. Тож практика підтверджувала теорію: студенти мали з чого тішитися.

У згаданій статті, та й у пізнішій книжці «Зіткнення цивілізацій: Перетворення

МАКСИМ БУТКЕВИЧ
журналіст-міжнародник

світового ладу» (вже без знака запитання) весь світ поділявся на різнокольорові частини, а саме на «сім чи вісім» цивілізацій. На думку Гантінгтона, конфлікти майбутнього будуть війнами між різними культурами і йдеться передусім про конфлікт між Заходом та Ісламом. І, на відміну від роздумів Гантінгтонового учня Френсіса Фукуями про «кінець історії», концепцію «зіткнення цивілізацій» можна було навіть використовувати з прогностичними цілями. Це дуже тишило мою іспанську співрозмовницю. Ось тільки трималося це глобальне бачення лише до першого заглиблення в деталі. Мій білінгвізм завадив молодій дослідниці категорично віднести мене до умовного Заходу чи Сходу України. Ситуація погіршилася, коли виявилось, що Київ (географічно розташований у самому центрі країни) аж ніяк не можна назвати ні переважно українськомовним, ні католицьким. Однак столиця України була, безумовно, «помаранчевою». Коли ж ви-

явилось, що не всі східні регіони України були тотально «блакитними» чи російськомовними, а не весь Захід був католицьким, чітка лінія цивілізаційного розлому почала остаточно розмиватися, а з нею руйнувалося і застосування стрункої теорії. Моя співрозмовниця засмутилася, на відміну, природно, від мене.

Семюел Гантінгтон завжди виступав проти спрощення своєї концепції, але сам давав для цього підстави. Ігноруйте всі незручні деталі, подробиці та події так, щоб звести багатовимірні взаємопов'язані процеси до двовимірної клаптикової ковдри – й отримаєте спрощені висновки. Запхайте простори всіх різноманітних і відмінних одна від одної країн, де сповідують іслам, до однієї скриньки; більшість СРСР – до іншої; всю Європу та Північну Америку – до третьої, й отримаєте картину світу, на яку спираються найбожевільніші ідеї останнього десятиріччя світової політики, пов'язані із «засадничою несумісністю цивілізацій».

А головне – у світі, «провіщеному» Гантінгтоном, у людини не лишається вибору. Там, де панують «конфлікти цивілізацій», запитують не «на чісму ти боці?», а «хто ти?». Мовляв, можна більше не терзатися сумнівами чи намагатися дійти висновків: усе вирішено за нас самим фактом народження та виховання у певному середовищі.

Але не все так просто і, на щастя, не все так безнадійно. Видатний палестинсько-американський вчений Едвард Саїд, який мав би, за критеріями Гантінгтона, стояти на «цивілізаційному розломі», свого часу так відгукнувся про основні поняття концепції «зіткнення цивілізацій»: «Вони вводять в оману та збивають з пантелику розум, який намагається знайти сенс у безладній реальності, яку, однак, не вдається так просто спакувати чи розіпхати по заздальгідь заготовлених скриньках».

Людина-прапор

Степан Бандера із сином Андрієм та дочкою Лесею

АВТОР: Іван Патриляк,
кандидат історичних наук,
Центр ім. В. Липинського

**100 років тому
народився Бандера.
Тиждень** поцікавився
маловідомими
фактами з життя
Степана Андрійовича

ПРИЗВИЩЕ:
СВЯЩЕНИЦЬКА ДИНАСТІЯ

Доволі оригінальне, як для України, прізвище було б зрозумілішим в Іспанії або Італії (мовою цих країн воно означає «прапор»). Визначити походження прізвища можна, знаючи, що рід Бандер був давньою священицькою династією Галичини, а в деяких районах Галицького Прикарпаття церковні корогви

у XVIII–XIX ст. селяни називали бандерами.

ЗОВНІШНІСТЬ:
**ІНТЕЛІГЕНТ З ОБЛИЧЧЯМ
ХЛОПЧИКА**

У листопаді 1928 року Степан Бандера організував у Калуші маніфестацію на честь десятиріччя створення ЗУНР, що переросла у бійки з місцевими активістами польських організацій та поліцією. Після цих подій Бандеру вперше арештували. Під час арешту складено протокол, з якого ми дізнаємося, що 19-річний Степан мав 159 см зросту, тендітну фігуру, густе темно-русяве волосся, зачесане догори, не носив бороди і вусів, у нього були бліде обличчя, високе чоло, блакитні очі, рідкі чорні брови, рівний, малий і вузький ніс, малі вуха і середнього розміру вуста, здорові зуби (щоправда, трьох бракувало), вузьке підборіддя, малі долоні з короткими пальцями, невеликі ступні. Степан, на думку польської поліції, не був сутулим і ходив рівно, не мав жодних вад у вимові, вільно

володів українською, польською та німецькою мовами, здобув вищу освіту і не мав особливих відзнак (татуювань, бородавок чи шрамів).

«Він низенького зросту, худорлявий, лице молодого хлопчика, темноволосий, пострижений, одягнений у чорне вбрання. Поводиться вільно й говорить зрівноваженим голосом. Думки викладає у зрозумілій формі, з яких видно, що це інтелігентна людина», — описував 27-річного Бандеру журналіст, присутній на судовому розгляді у 1936-му.

СІМ'Я:
РОДИЧ МУССОЛІНІ

Родина Бандер була багатодітною: четверо братів і троє сестер. Багатодітність не сприяла матеріальному багатству сім'ї. Через неможливість належно лікуватися в 1922 році від туберкульозу померла мати Степана Мирослава.

Бандера-батько (отець Андрій) за австрійських часів обстоював інтереси своїх парафіян, у 1918–1920 роках служив капеланом в Україн-

ській Галицькій Армії. 22 травня 1941-го Андрія Бандера разом із доньками Мартою та Оксаною арештували і вивезли до Києва, де 8 липня 1941 року засудили до страти. На оскарження дали п'ять днів, але вже 10 липня вирок було виконано. Марта так і згинула на

Брати Бандери загинули в «Освенцімі», а лідер ОУН всю війну провів у концтаборі «Заксенхаузен»

засланні у Красноярському краї, а Оксана змогла повернутися в Україну аж у 1989-ому. Вона — остання з дітей Андрія — вмерла в Стрию 25 грудня 2008 року.

Брати Степана Бандери стали активними учасниками ОУН. Олександр закінчив Львівську політехніку, навчався в Італії, захистив докторську дисертацію з економіки. Одружився з донькою графа Чіано, син якого був чоловіком доньки Беніто Муссоліні. Під псевдонімом «Тарасик» працював у римському осередку ОУН. Наприкінці літа 1941 року повернувся до Львова, був арештований Гестапо й ув'язнений у концтаборі «Освенцім», де загинув у 1942-му. Брат Василь влітку 1941-го очолив структури оунівської Служби безпеки на Станіславщині, загинув у 1942-му в «Освенцімі». Наймолодший із братів Богдан був учасником боротьби за незалежність Карпатської України, потім із похідними групами ОУН пройшов у 1941 році на території Південної України, де арештовувався гестапівцями, втік, знову поринав у боротьбу, загинув у бою зі спецвідділом МДБ 19 грудня 1949 року.

ДИТИНСТВО І ЮНІСТЬ: ХВОРЕ СЕРЦЕ Й ОСВІТА БЕЗ ДИПЛОМА

Малого Степана Бандера впродовж двох років не записували до української молодіжної організації «Пласт» через недугу: бідне дитинство, війна, життя у складних умовах призвели до того, що він страждав на ревматизм, який виснажував серце, — Бандера впродовж усього життя борювався із серцевими недугами. Ризикуючи залишитись інвалідом, підліток починає тренуватись самотужки, пермагаючи біль, готується до складання спортивних нормативів, за

якими приймали до «Пласту». 1 жовтня 1922 року Степан Бандера став пластуном гуртка «Вовки» п'ятого пластового куреня імені князя Ярослава Осмомисла.

У перервах між підпільною роботою, арештами і переслідуваннями Бандера зумів закінчити на-

лежні вісім семестрів у Львівській політехніці (тодішній рільничо-лісовий факультет сьогодні еволюціонував до окремого вишу — Львівського національного аграрного університету) і не встиг захистити диплом лише через ув'язнення в 1933 і 1934 роках.

ЦИВІЛЬНІ ЗАРОБІТКИ: ЖУРНАЛІСТ ГОРДОН

Починаючи з четвертого класу гімназії, заробляв репетиторством гімназистів молодших класів.

Упродовж 1928—1930 років Степан Бандера спробував себе в політичній сатири: був постійним автором гумористичних публікацій у гумористичному журналі «Гордість нації» під псевдонімом Матвій Гордон.

ХОБІ: БАСКЕТБОЛІСТ З УДАРНОЮ ЛІВОЮ

Про свої спортивні захоплення та хобі студентських років Бандера писав: «До моїх спортивних занять належали біг, плавання, лежцятарство (лижний спорт. — Авт.), кошиківка (баскетбол. — Авт.) і передусім мандрівництво (тобто туризм. — **Тиждень**). У вільний час я залюбки грав у шахи, крім того, співав у хорі й грав на мандоліні. Не курив і не пив алкоголю».

Найкуриозніше з-поміж названих вище захоплень виглядає гра у баскетбол юнака зростом 159 см. Але у 1930-х середнім у Європі вважався зріст 165—170 см, тож Бандера під баскетбольним щитом не виглядав надто комічно. Ймовірно, він був незручним супротивником у спорті, оскільки був шульгою.

ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ: КОХАННЯ І РОЗКОЛ В ОУН

У 1927 році Степан Бандера ненадовго повернувся до Старого Угри-

нова і закохався у дівчину із сусіднього села Юлію Якимович. Однак його перше кохання не було взаємним.

На початку 1930-х молодий революціонер закохується в кур'єрку між ОУН у Західній Україні й закордонним Проводом ОУН, керівницю жіночої мережі ОУН Ганну Чемиринську (Нусю). Невисокий юнак не справив враження на Нусю, яка віддала свої симпатії керівникові організаційної референтури Проводу українських націоналістів (ПУН) у Європі Ярославові Барановському, ставному красеню. Після цієї поразки Степан Бандера ставився до Барановського прохолодно. Постає Ярослав Барановський, який втратив у Празі організаційний архів ОУН, що потрапив до рук польських спецслужб, і брат якого Роман пізніше виявився таємним агентом польської поліції, породила чималі конфлікти в організації. У 1940 році небажання Андрія Мельника усунути Барановського від активної діяльності в ОУН стала одним із формальних приводів відходу Сте- ▶

Посвідчення на ім'я Стефана Попеля, за яким Степан Бандера проживав у Мюнхені

Бандера-пластун (на фото праворуч)

пана Бандери та його соратників від підпорядкування ПУН і створення ОУН (революційної), вона ж ОУН(б). Конфлікт був таким публічним, що коли в 1943-му невідомий застрелив Ярослава Барановського, то майже всі політичні противники Степана Бандери подумали про його розпорядження прибрати давнього опонента. Очевидно, що вбивство було провокацією з метою поглибити розкол в ОУН. Навряд чи Бандера, сидючи під німецьким арештом, міг думати про ліквідацію Барановського, адже у разі смерті його давнього противника всі одразу ж почали б показувати на нього пальцями.

Наприкінці 1939 року Степан Бандера познайомився з молодого активісткою ОУН Ярославою Опарівською. Цього разу почуття були взаємними, і молодята через місяць після знайомства одружилися. У 1941-му в подружжя народилася донька Наталка, а вже після війни — син Андрій і молодша донечка Леся. ■

ХРОНОЛОГІЯ

50 років, 10 місяців і 14 днів

Степан Бандера народився 1 січня 1909 року в селі Старий Угринів (нині Івано-Франківщина) в сім'ї священика. У 1919 році вступив до Стрийської гімназії.

У 1928 році Бандера стає студентом агрономного відділу Львівської політехніки, одночасно вступає до нелегальної Української військової організації, де працює у розвідувальному відділі, а згодом у відділі пропаганди. У 1929 році, тільки-но сформувалася Організація українських націоналістів, Степан Бандера стає її активним учасником, очолює структури ОУН на Калущині.

У 1931 році очолює референтуру пропаганди, з 1932-го стає заступником крайового провідника ОУН у Західній Україні, тобто другою людиною в націоналістичному підпіллі підпольської України.

У 1933-му лідер ОУН Євген Коновалець запропонував 24-річного Бандеру на посаду керівника Крайової Екзекутиви в Західній Україні. Найпомітнішою бойовою акцією ОУН за провідництва Бандери стало вбивство міністра внутрішніх справ Польщі

Броніслава Перацького, якого звинувачували у керівництві жорстокою «пацифікацією» Західної України. 15 червня 1934 року у Варшаві за наказом Бандери міністра застрелив бойовик ОУН Григорій Мацейко. Гучний судовий процес над членами ОУН 1935–1936 років примусив владу замислитися над «українським питанням». У народі оунівців вважали героями. Степана Бандеру засудили на довічне ув'язнення. Вийшов із в'язниці 10 вересня 1939 року, коли почалася Друга світова війна і сторожа покинула пости. У жовтні 1939 року оселяється у Краківі, де створює Бюро революційного проводу ОУН.

1940 рік – розкол ОУН на «бандерівців» і «мельниківців».

22 червня 1941 року Бандера передає до адміністрації канцлера в Берліні Меморандум ОУН, у якому в недипломатичній формі застерігає Гітлера від провадження в Україні окупаційної політики, вимагає визнати Україну рівноправною європейською державою. 30 червня 1941 року похідна група Ярослава Стецька проголошує у Львові незалежність України. 3 липня

1941-го німці висилають у Краків державного секретаря Кундта, який вимагає відкликати Акт 30 червня. Бандера категорично відмовився скасовувати самостійницьку декларацію. У відповідь німці починають репресії проти членів «групи Бандери», а його самого арештовують.

У 1942 році Степана Бандеру відправляють у концтабір «Заксенхаузен». Відтоді Бандера так і не повернувся на Батьківщину. Демократизація ОУН, розбудова і героїчний опір УПА відбулися без його участі, але він усе одно залишається прапором для «воюючої України».

Після війни оселяється у Мюнхені під іменем Стефана Попеля. Наприкінці 1945 року Бандера створює Закордонний Центр ОУН. У 1946-му разом із Ярославом Стецьком створює Антибільшовицький блок народів – організацію, покликану об'єднати всі вільні рухи «соціалістичного табору». 15 жовтня 1959 року Степана Бандеру в під'їзді власного будинку вбив агент КДБ Богдан Сташинський. Його зброєю був пістолет-шприц із синильною кислотою.

Вояк Української національної революційної армії, червень - липень 1941 року

ТЕКСТ: Дмитро Адаменко
МАЛЮНОК: Роман Литвин

Тиждень і далі ознайомлює читачів із реконструкціями одягу, озброєнь та амуніції українських вояків різних епох

Сталевий шолом зразка 1930 року (СШ-36)

Бавовняна літня сорочка зразка 1931 року

Шкіряний ремінь з металевою пряжкою

Гвинтівка системи Мосіна-Нагана модифікації 1930 року (гвинтівка Мосіна Зр. 10/30)

Місця попереднього кріплення петличних знаків розрізнення РСЧА

Двосекційні патронні підсумки зразка 1937 року до гвинтівки Мосіна

Бавовняні літні шаровари зразка 1931 року

Бавовняні обмотки

Шкіряні черевики

Підрозділи УНРА створювалися влітку 1941 року за таємним планом ОУН(б), — літера «б» означає «бандерівці», самі ж бандерівці казали ОУН(р), тобто «революційна», — про переобрання влади в Україні. Радянська влада на місцях впала внаслідок швидкого наступу німецького вермахту, але в нових окупантів не було ні сил, ні часу на термінове створення нових органів управління.

УНРА об'єднала до 4 тис. осіб в 11-ти районних центрах та кількох десятках інших населених пунктів Західної України. Але німці швидко оговталися після спроби оунівців проголосити відновлення незалежності України у Львові 30 червня. Загони УНРА почали роззброювати, їхній особовий склад перейшов до відділів Народної міліції (цю парамілітарну бандерівську організацію німці терпіли до листопада 1941-го) або одразу ж у підпілля.

Однострій вояків УНРА базувався на стандартних уніформі, спорядженні та озброєнні Робітничо-селянської Червоної армії (РСЧА) — старі знаки державної належності та розрізнення знищувалися, натомість додавалися зображення національної символіки. ■

Авторські права © Центр ім. В. Липинського Militaria Ucrainica. Далі буде. Попередні публікації колекції Militaria Ucrainica гувись у № 39, 41, 45, 47, 49 **Тижня** за 2008 рік.

Царська Ореанда

АВТОР: Станіслав Мінаков, **ФОТО:** Анатолій Белов

Ковтнути кримського вина біля моря, під ліванським кедром неподалік імператорського палацу – непогана ідея навіть у січні

Скільки разів випадало вам бачити здала храм Покрови Богородиці в Ореанді під Ялою! Церкву, що нагадує зовні грузинську – наче стирчить над морем вертикальний акуратний олівець. І от ви знову дивитесь на неї трохи здалеку, стоячи неподалік помпезного Лівадійського палацу.

З ВИНОМ І БАНДУРОЮ

Нині на розі колишньої резиденції царя Ніколая II щодня розташовуються кілька приватних торговельних яток. Малий бізнес пропонує прикраси з напівкоштовного каміння, дерев'яні вироби, різні напої,

їх, перш ніж придбати, можна дегустувати з кришечок. Дядько, частуючи, читає вам лекцію про виноградники, виробництво трюнку, про те, що й де вціліло, що треба пити, а що не варто. Ви всогусте терпкий аромат, плямкасте від букету, поглядаючи при тому на колоритного бандуриста, який награв неподалік. Сивовусий дід із оселедцем, одягнутий у гайдамацький стрій, сидить біля південного фасаду Лівадійського палацу день у день, рік у рік, і голосом, що нагадує рипіння якогось столітнього дерева з цього царського парку, наспівує українські думи й биліни. Можливо, він вибрав парадоксальне (в історичному контексті) місце для заробітку, однак, схоже, безпрограшне. ►

Зима такою, як нині, найчастіше й буває під Ялтою

Ви куштуєте вино — й кожне наступне видається кращим за попереднє. Нарешті, зупинившись на багатоскладовому «Сьомому небі князя Голіцина» (це ж був чи не найвідоміший за царату кримський винороб!), купуєте літр, пообіцявши дядькові-продавцеві, що на зворотному шляху неодмінно візьмете ще й «Білий мускат червоного каменя». А благодушний абориген у відповідь переконує, що півтора кілометра понад морем до Нижньої Ореанди ви пройдете не

більше ніж за 20 хвилин, тільки треба бути уважним і помітити саморобний покажчик, згідно з яким значно скорочується маршрут.

ЗАСНІЖЕНОЮ СТЕЖКОЮ ІМПЕРАТОРА

Ви сміливо рушаєте засніженою доріжкою, яка, до того ж, укрита крижаною скоринкою. Йти слизькувато, бо майже скрізь є ухил — гори ж! Однак під вашими ногами стелиться зараз ота знаменита Сонячна стежка, якою

навіть імператор пішки ходив. Вона тягнеться на шість із чимось кілометрів, а частина її з'єднує Лівадію з Ореандою — два перфектних ялтинських передмістя. За радянських часів стежина втратила аристократичний статус, але не перестала використовуватися як теренкур (тобто місцина для оздоровчих прогулянок) мешканцями тутешніх санаторіїв.

Ви знову й знову звертаєте увагу на південнокримську рослинність. Тут суціль — дендропарки, створені ще у XIX ст.! Є щось дивне в цьому пейзажі, і ковзаючись на нерівній стежці, ви даремно намагаєтеся зрозуміти, що ж саме...

Пройшовши метрів п'ятсот, рушаємо асфальтованим шосе до селища Ореанда, а праворуч у гору тікає Сонячна стежка, яку колись називали «Царською», і веде вона у Гаспру — до маєтку імператорового брата, князя Александра Михайловича. Ну, а потім там влаштували санаторій ім. Розі Люксембург.

Під вашими ногами стелиться ота знаменита Царська стежка, якою навіть імператор пішки ходив

Ви гортаєте путівник: «Парк Нижня Ореанда входить до складу природно-заповідного фонду Криму. Його наукова цінність полягає в тому, що він є одним із найдавніших паркових комплексів Південнобережжя, які досить добре збереглися і є зразком паркобудування». Але краєм ока зауважуєте, що на схилах стирчать якісь гігантські панелі й риштування, що не тягнуть на зразкові.

Ані зима, ані криза не загальмували процес будівництва. Вітчизняна новітня реальність у цьому сенсі «прозора»: хто зміг ухопити шматок національного парку, той і буде-мурує. Щоб будувати в заповіднику, потрібен дозвіл Верховної Ради — і це, очевидно, не проблема для інвестора. Завтра свіжозведений пансіонат принесе приватизаторові реальну й конкретну гривню: як не крути, а море, рельєф і бальнеологія вкупі з історією навіть узимку приваблюють сюди туристів чи не з усього світу.

Покровська церква: у комуністичні часи тут був овочевий склад

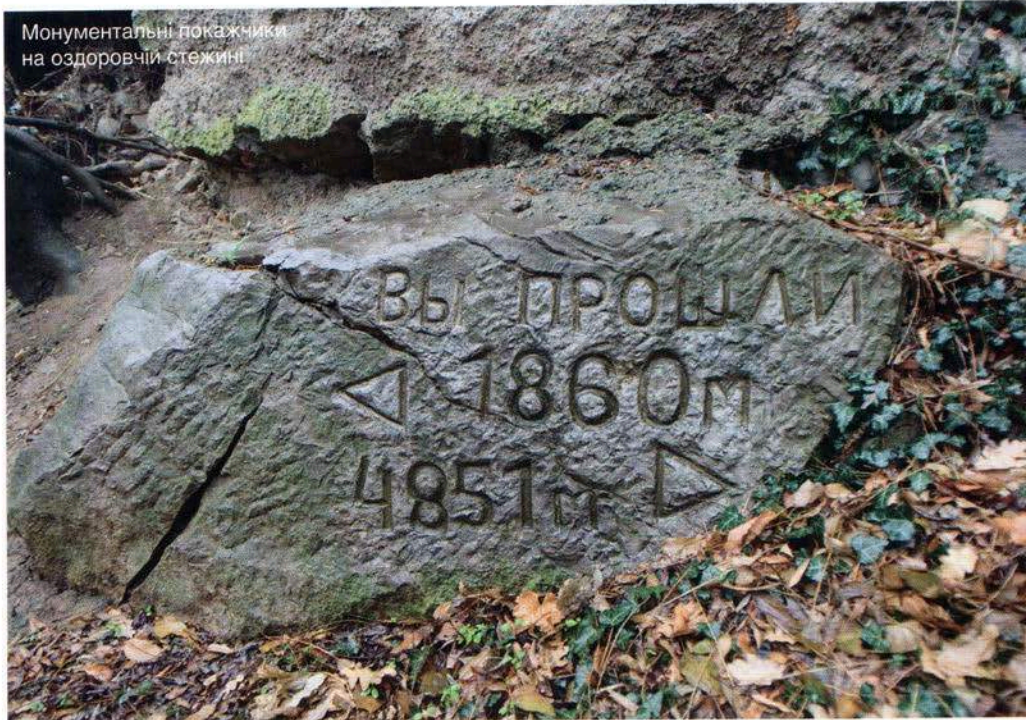
ТРИ КОВТКИ НЕБА

Ось так! А було ж колись дике гірське село. Вперше Ореанда згадується ще в генуезькому документі, датованому 1380 роком. Відгоді реєстр власників місцевості, що на час приєднання Криму до Російської імперії (1783 рік) ледь животіла, — досить довгий.

Але у 1825-му її придбав імператор Александр I. З того часу тут і почалося палацове й паркове будівництво, сюди ринули аристократи та скоробагатки. Приплив останніх, схоже, триває й донині. А в 1945-ому тут були Рузвельт із Черчиллем.

Ви таки зауважуєте саморобну табличку з кривим, але турботливим написом «До храму». Звертаєте за підказкою ліворуч — і потрапляєте на низку сходів із металевими поручнями, що примхливо й швидко збігають крутосилом. Церковний хрест, однак, увесь час перебуває в полі зору. ►

Монументальні показники на оздоровчій стежині

Коти зимують у палаці останнього російського імператора

Читаєте табличку біля церкви. Храм Покрови Пресвятої Богородиці збудували тут на замовлення князя Константина Романова в 1885 році — виявляється, ви не помилилися здалеку! — саме у грузинсько-візантійському стилі.

Комуністи у 1924 році храм закрили та передали у ведення ОХРІСу — радянської контори, що займалася охороною пам'яток мистецтва й старовини. Як вона берегла церкви, відомо: вже у 1928-му «розсадник опіуму для народу» хотіли знести. Однак господарський прагматизм узяв гору: будівлю почали використовувати під механічні майстерні, згодом у храмі влаштували будівельний і овочевий склади.

З північного боку храму бачите погруддя святого Іоанна Кронштадтського, який служив у цьому місці. Навколо нього в'ються стовбури ліан; диякон, майже чіпляючись чорною рясом за бурульки, зупиняється й вклоняється бронзовому праведникові, осіняючи себе хрестом. Ви також.

ЩЕ ОДНЕ НЕБО

У церкві тихо. Служка підмітає, а дяк намотаною на швабру ганчіркою тре підлогу біля вітваря. Входить панотець, чимось схожий на отця Александра Меня, неголосно розмовляє з електриком про ремонт освітлення церкви, а ви тихо ставите свічки й роздивляєтеся орнаменти. Після 1992 року, коли храм повернули православним, давні мозаїки відновлюють. Уже розчистили їх фрагменти, і

туями й кипарисами, біля дитячої гойдалки.

Пройшовши трохи стежкою під дубами, ви опиняєтеся біля лавиці, звідки відкривається вигляд на Ведмідь-гору. Обабіч — своєрідно спляче дерево-хрест. Ніщо не заважає вам присісти на кілька хвилин, щоб затримати стан спокою й насолоди. І це вам легко вдається, оскільки жодних зусиль не потрібно: Ореанда все робить за вас. Ну, або не Ореанда,

Дивує несподіване поєднання снігу й присипаних ним кактусів, що ростуть під туями й кипарисами

тепер можна бачити досить рідкісне зображення Спаса у віці отрока, а ще — дванадцятро апостолів, ікону Покрови Пресвятої Богородиці й частково збережені лики святих.

Коли виходите, то нарешті розумієте, що ж викликало у вас підсвідомий подив: несподіване поєднання снігу й присипаних ним кактусів, що ростуть біля храму, під

а своєчасна пляшчина з «Сьомим небом». Після третього ковтка ви стаєте ближче якщо не до сьомого, то до якогось іншого неба точно. Князь Голіцин розумівся на рецептах!

ЗНАХІДКИ В СМІТТЄВОМУ БАЦІ

Уже на виході з Ореанди зауважуєте нерестерпну картину: чималий стос

Крим для обраних

Від Сімферополя до Ялти регулярно й часто ходять рейсові тролейбуси, автобуси та маршрутні таксі. На маршруті доїдете за 20–25 грн, поїздка (через перевал і Алушту) триває півтори години. Далі з Ялти до Лівадії проїхати маршрутною коштує 2 грн, до Ореанди – не більше 3 грн. Житло в околицях Ялти взимку, ясна річ, доступніше й різноманітніше, ніж улітку. Розкішні апартаменти з вікнами на море (і навіть із додатковою спальнею на другому поверсі) можна зняти за 250–320 грн на добу. До того ж, зимовий Крим зовсім не схожий на свій літній варіант зі спекою, брудом і курортним ажіотажем. У січні сюди приїздить цінителі спокою та краси, а не просто спрагли теплого моря туристи.

книг на смітєвому баці. Ви починаєте гортати книжку за книжкою, фактично ритися в смітті. Тут і два томи Леніна, і розкішно виданий Чернишевський (зрозуміло, «Что делать?»), і, на диво, збірники скандинавських детективів...

Мабуть, ви являєте мальовничий образ на тлі брудного контейнера на коліщатах. Захопившись читанням, здригаєтеся від раптового: «Вибачте, чи потрапимо ми цією стежкою до Лівадійського палацу?». Ви ствердно киваєте. Інтелігентне сімейство, яке фільмує околиці на відеокамеру, неспішно-споглядально йде далі, залишаючи вам надію, що виглядає над цими томками все-таки культурно.

Але й книжки врятовано! Ви несеете збірку Єсеніна зі зворушливим і вдумливим написом якогось Володимира Степановича якійсь Тетянці, ілюстрований календар пам'ятних дат 1970-го року, вибрані повісті Артура Кларка. Їх ви тихцем залишите в книжковій шафі тієї квартири, яку орендували на ці різдвяні дні. Може, колись їх знову візьмуть до рук?

ЧАО, СОСНО!

Птаха, пухнастенька симпатяга з жовтогарячою грудкою (зорянка?),

ВАРТО ПОБАЧИТИ

● **ЛІВАДІЙСЬКИЙ ПАЛАЦ** – імператорська дача під Ялтою, звідки й радимо зробити мандрівку в Ореанду. Вхідний квиток – 20 грн.

● **СОНЯЧНА (ЦАРСЬКА) СТЕЖКА** – від Лівадійського палацу до Ореанди варто йти пішки саме нею, милуючись морем і парком, і в жодному разі – не по шосе.

● **ХРАМ ПОКРОВИ БОГОРОДИЦІ**, побудований у грузинському стилі – цікаві мозаїки всередині церкви, погруддя св. Іоанна Кронштадтського біля храму.

● **РОТОНДА** – місце для відпочинку з чудовим видом на Ялтинське узбережжя. Оспівано у «Дамі з собачкою» Чехова.

вистрибує біля ялівцевих кущів, пошвилюючи в синь і поглядаючи на вас допитливими дружніми оченятами. Сутеніє. Ви затискаєте в кримську маршрутку – це ж треба, на сусіднє сидіння поруч із тим самим дідом-бандуристом! Уже геть мовчазним – за день наспівався на морозі, впакував свій дорожочинний інструмент у чохол, тільки й вітається: «Христос народився!»

Свого наступного приїзду ви неодмінно підете слухати ще й орган і оглядати Лівадійський палац. Але зараз, надихавшись повітрям Ореанди («П'яним півлітрям» – як жаргону друг-письменник), ви примружуєтесь, а перед очима все ще шумлять ореандівські італійські сосни, яким ви сказали їхньою рідною мовою «чао!», а також – ліванські кедрі, ялиці... Словом, ще одне море, тільки зелене. ■

В костюмах від Ольги Станіславівни Безвершенко знімалися чи не всі кінозірки СРСР

Шик індошіву

АВТОР: Олена Чекан, **ФОТО:** Олександр Чекменьов

**Він був,
є й буде завжди**

Не вірте, що за радянських часів тільки номенклатура мала шанс гарно вдягатися. Наші прабабусі шили свят-

кові сукні із залишків дореволюційних порт'єр, наші бабці перелицьовували шинелі дідусів, а мами чаклували над викрійками з «Работницы» чи недосяжної Burda. Хтось майстрував сам, дехто йшов до приватних кравчинь, яких нещадно відстежували податкові інспектори. І, нарешті,

записавшись у чергу до знаного майстра в ательє, можна було отримати омріяну річ, якої не мав ніхто у світі.

**НЕ ТРЕБА НАМ БЕРЕГ
ТУРЕЦЬКИЙ**

Охоловши від навали уявної розкоші дешевого (не за ціною) ки-

тайського й турецького шир-вжитку, народ рвонув хто куди. Найбагатші — за кордон скуповувати на розпродажах брендовий ексклюзив від Yves Saint Laurent, Valentino чи Versace. Просто багаті — до українських дизайнерів. Про їхню затребуваність свідчать щорічні Ukrainian Fashion Week, потрапити на які стало практично неможливо. На решту чекають ательє індпошиву. Ті, що вціліли від СРСР, — зазвичай вони розташовані у будинках побуту й славляться найнижчими цінами. І новостворені — їх відкриває на свій страх і ризик молодь, яка тільки-но закінчила виші.

Головна прикмета часу в царині пошиття одягу — нарешті є кому довірити пошуки власного іміджу,

Наразі вже можна з голови до ніг одягтися у строї з крокодила, шлунку буйвола, страусиних лап або зміюк маскед чи кобри

якщо не впевнений у бездоганності свого смаку. Я не кажу про Лілію Пустовіт, Оксану Караванську чи Андре Тана. Майже в кожній майстерні не просто якісно виконають ваше замовлення — вам запропонують розробити стиль усього гардероба, допоможуть вибрати тканини, фурнітуру, аксесуари, купити чи замовити взуття.

І зовсім не можлива колись річ. Якщо вам ніколи вгору глянути, дизайнер разом із закрійником прийдуть у зручний час до вас в офіс, додому, навіть в інше місто, знімуть мірки, припасують вже готову річ. Понад те, ваше замовлення можуть виконати протягом однієї доби. Саме так сталося зі мною, коли терміново (!) знадобилася весільна сукня. Щоправда, такі форс-мажорні обставини вельми здорожують обновку.

ТРІЙКА, СІМКА, ЯНГОЛ

Деякі вітчизняні дизайнери працюють тільки з вузьким колом багатіїв і зірок шоу-бізнесу. Ціна пошиття простенької сукні може сягати \$1000, а концертного смокінга — \$1500. Решта обирають демократичнішу аудиторію.

Ставку на виробництво невеликих партій одягу зробила молада дизайнерка Голда Виноград-

ська. Придбані речі в разі потреби підгонять під особливості вашої фігури. Безплатно. «Для мене демократичні ціни — це принципово, — каже дизайнерка. — До того ж кожна наступна колекція гармонійно поєднується з попередніми. Тому будь-яка жінка сама може сформулювати неповторний і стильний гардероб». Якщо в цьому розмаїтті речей і кольорів ви все ж не знайдете «своїх», у Jolie Dame вам пошиють, що забажаєте, та ціни все одно залишаться поміркованими.

Творча майстерня «Апілат» шие і жіночий, і чоловічий одяг. Пошиття ділової чоловічої «трійки» (брюки, піджак, жилет) коштує від 500 до 700 грн, весільної сукні — 800–2500 грн. Та все

ж родзинка дизайнерок Любові та Галини Апілат — виготовлення фірмового одягу для працівників ресторанів, магазинів тощо. У доробку розважальні центри «Дивосвіт», «Вітамін» і «Страйк», ресторани Ані Лорак «Янгол».

«Найнесподіваніше з останніх замовлень — краватки в українському стилі для одного депутата», — показує вишукані виробни дизайнерка Віра Андропова, — а так зазвичай шиемо чоловічий та жіночий одяг для пересічних громадян». Пошити спідницю в ательє у пані Віри коштує 200–300 грн, чоловічий або жіночий піджак — від 450 грн, брюки — від 300 грн, а пальто — 800–1000 грн.

ЗМІЮКА МАСКЕД І СТРАУСІНІ ЛАПІ

«Коли за кордоном вперше побачила шкіру екзотів, я була приголомшена, — розповідає дизайнерка Людмила Телесницька. — Краса фактури, розтяжка кольорів, ні з чим не зрівнянне відчуття азарту: чи впораюся я з цим?»

І хоча на той час пані Людмила вже вісім років як мала успішну студію з пошиття одягу із тканин, вона вирішила ризикнути. На всі гроші, що були, придбала зразки різнокольорових шкур. Пітон, кобра, крокодил, морська змія,

скат. А ще зовсім не зрозумілі риби: читлада, перш, сі кун. Майстриня не тільки приборкала незвичний матеріал і розробила власну технологію пошиття ексклюзивного вбрання, а й зацікавила екзотичною шкірою дизайнерів взуття й аксесуарів. Тобто вже можна з ніг до голови вдягтися у крокодилячі строї, та ще й замовити оздоблення салону автівки коханого чоловіка. Наразі Людмила Телесницька опановує шкіру зміюк маскед і кобри, шлунка буйвола й страусиних лап. Неймовірно красиво й зовсім не лячно. Ось тільки ціни кусаються. Ну що вдієш. Екзот і в Україні екзот. Індивідуальний.

Вироби наших майстрів індпошиву справді вражають. Та нехай не ображаються — моє захоплення, вдячність, подив назавжди належать Ользі Станіславівні Безвершенко. На стінах її кімнатки не знайдеш вільного місця — майже всі радянські кінозірки залишили автографи. А вона і далі працює. П'ятдесят перший рік поспіль. Художником-модельєром пошивного цеху кіностудії Довженка. ■

Зубами по сукну

„Купили сукна гарного, — що й казати, думали про це півроку, до того ж ще й обрідно в який місяць не заходили до крамниці прицінюватися; проте сам Петрович сказав, що кращого сукна не буває. На підкладку вибрали коленкору, та такого доброго й цупкого, що, як казав Петрович, був кращий за шовк і навіть на вигляд більш показний і глясовий. Куниці не купили, бо дійсно була дорога; замість неї вибрали кішку, найкращу, яка знайшлася в лавці, кішку, котру можна було здати завжди сприйняти за куницю. Петрович провівся з шинеллю аж два тижні, бо було забагато стьобання, інакше вона була б готова раніш. За роботу Петрович взяв дванадцять рублів — менше ніяк не можна було: все було геть чисто шито шовком, подвійним дрібним швом, і по кожному шву Петрович пройшовся власними зубами, витискаючи ними різні фігури.“

Микола Гоголь «Шинель»

Зоряний селюк

Найкращого футболіста світу 2008 року Кріштіану Роналду так просто не зупинити

ФОТО: REUTERS

АВТОР: Святослав Романчук

Як британський тренер зробив португальського вередуну володарем «Золотого м'яча»

Дівчата люблять його за симпатичне личко. Фахівці захоплюються технікою, футбольним інтелектом, кмітливостю і швидкістю. Суперники ненавидять за вміння обіграти півкоманди і переконливо симулювати порушення, якого не було. Хай там як, але ко-

літку працю португальця Кріштіану Роналду вже оцінили сповна: торік у грудні він став володарем найпрестижнішого футбольного призу — «Золотого м'яча», а 12 січня 2009-го отримав звання найкращого футболіста світу.

МАРАДОНА – ХУЛІГАН

Скептично налаштовані вболівальники нині очікують другу стадію зіркової хвороби, на яку футболіст занедужав ще в 11-річному віці. За юним обдаруванням на його рідний острів Мадейра (розташований в Атлантичному океані біля північно-західних берегів Африки) спеціально приїздили селекціонери футбольної академії португальського «Спортингу».

Вже тоді Роналду набивав собі ціну, змусивши представників іменитого клубу кілька разів оббивати пороги своєї оселі. Прощаючись з ровесниками, Кріштіану попросив їх більше не називати його Клюйвертом (легендарний форвард голландського «Аяксу» 1990-х років). У нові світи юний спортсмен вирушив із новим прізвиськом Марадона. Саме аргентинець був кумиром нинішнього володаря «Золотого м'яча».

Які тільки витівки у школі «Спортингу» не дозволяв собі Роналду: то жбурне кріслом у бік учительки, то відмовиться мити за собою посуд, то поставить синець під оком однокласникові, який називає його селюком із невідомого острова.

Цілком імовірно, виріс би з малого задираки великий хуліган, а не класний футболіст, якби не вчасна допомога психолога і переїзд мами до Лісабона. Відчувши підтримку сім'ї, Кріштіану трохи заспокоївся. Хоча рецидиви траплялися ще не раз: наприклад, громив ушент роздягальню після поразки португальської «молодіжки» або не стримався й показав середнього пальця трибунам «Бенфіки».

ХРЕЩЕНИЙ БАТЬКО

Утім, є міркування, що наставник «Манчестер Юнайтед» Алекс Фергюссон сам винен у надмірній зарозумілості свого підопічного. По-перше, Роналду потрапив до зіркового складу британської команди ще у 19-річному віці з ініціативи Фергюссона. По-друге, за талановитого підлітка англійці не пошкодували €17,5 млн. По-третє, як тут не задерти носа, якщо боси клубу довіряють тобі футболку із своїм номером на спині? Вона перед тим не лежала самому Девідові Бекхему.

Знаючи складний характер португальця, коуч починає шукати до нього індивідуальний підхід. Менеджер, тренер, селекціонер — він ставиться до футболістів, як дбайливий квітникар до рослин. Знаючи, що в його колекції є напрочуд примхлива квітка, сер Алекс дає зрозуміти, що бере її під персональну опіку. І за кілька місяців співпраці Роналду починає називати наставника своїм хрещеним футбольним батьком.

Подейкують, щойно на тренуванні з'являється Фергюссон, Роналду починає нагадувати чемного солдата й тримає «руки по швах». Ще одна версія — португалець таки не здатен утриматися, щоб не насолити наставникові. Потім, як і має бути, дістає прочуханку, відбуває покарання, а сміття із хати обоє воляють не виносити.

ПІВЗАХИСНИК У РОЛІ ФОРВАРДА

Як вважають фахівці, найбільше досягнення Фергюссона полягає в тому, що він навчив свого підопічного використовувати «циркові» фінти на користь команді. Роналду став влучним голеадором, виступаючи на позиції правого півзахисника, а не форварда. Ось показовий приклад, як тренер стимулює до забиття голів: Сер Алекс посперечався

з Роналду на 50 фунтів стерлінгів, що той за сезон не заб'є й десяти голів. Тренер парі програв. Пізніше підняв планку до 15 голів і до 400 фунтів. І ці гроші також оселилися у кишені Кріштіану. Причому хавбек встигає вдало працювати і в захисті.

Ну а коли справа доходить до лихого, сер Алекс усім доводить, що він насправді є хрещеним батьком португальця. Фергюссон підтримував його, коли спортсменові не таланило: не було голів, не йшла гра, а ефективністю дій і не пахло. Коли помер батько спортсмена. Коли хлопця звинуватила у зґвалтуванні дівчина, яка ввечері гуляла з ним у клубі й охоче пішла до готелю, а на ранок вирішила підзаробити і звернулася із заявою в поліцію. І коли одноклубник Вейн Руні та фани МЮ пообіцяли роздерти Роналду на шматочки...

ЧУЖИЙ СЕРЕД СВОЇХ

Після історії з Руні Фергюссон і досі закликає вболівальників клубу на решті полюбити Кріштіану. Хоч як парадоксально, та в Манчестері португалець залишається персоною нон грата. Фани ніяк не можуть забути його вчинку в чвертьфіналі Чемпіонату світу 2006 року, коли Португалія грала з Англією.

Англійці тоді горіли бажанням помститися своїм візаві за поразку в серії пенальті на Євро-2004. Вейн Руні у запалі боротьби поцілів Рікарду Карвалью «в ділянку паху», як написали б у протоколі. Португалець корчиться на газоні, а його співвітчизник Роналду звертає увагу арбітра на порушення й вимагає червоної картки для свого ж одноклубника Руні. Вочевидь, для Роналду в той момент важила лише збірна. Але фани «червоних дияволів» побачили в цьому nepовагу до МЮ. Руні тоді вигнали з поля. Португальці перемогли. І вирішальний пенальті забив, звісно ж, Кріштіану.

Ворога нації обіцяли вбити. Він уже було зібрався переїхати з Туманного Альбіону до сонячної Іспанії, як вступився Фергюссон. Умовив Руні піти на примирення. Попросив фанів не осмистувати Роналду. Переконав Кріштіану залишитися. Наставник не розкався: відтоді футболіст оминає каміння, яке летить у його город і від фанів, і від ворогів «Манчестер Юнайтед» і наполегливо піднімається до вершин. Хтозна, може, невдовзі ми побачимо гол рукою у ворота збірної Англії. Все ж учинки кумирів зазвичай наслідують. ■

КОМЕНТАР

Футбол і спокуса

Я колись убачав лише один негатив у діях Кріштіану Роналду: симуляцію. Він падав і випрошував у суддів штрафні й пенальті. Таке собі нині дозволяє наш Артем Мілевський. На щастя, Роналду має можливість працювати під орудою Алекса Фергюссона, який викоринив ці вибрики. Козир португальця — величезна швидкість. Плюс «фінти», які він навчився робити, не сповільнюючись. Це дає змогу Роналду працювати як у півзахисті, так і в нападі. Хлопець заслужив називатися найкращим і закономірно виграв «Золотий м'яч». Якщо не отримає травм, то ще не раз підніматиме над головою цей трофей, і жодні його навколофутбольні витівки цьому не завадять.

Що не кажіть, а футбольне життя дарує багато спокус. І добре, що гріхи поза грою не заважають Роналду творити дива на полі. Можливо, це результат співпраці з Алексом Фергюссоном. Він уміє тримати підопічних в руках, але й учасно дає їм волю. Прикро, але наші тренери такого рівня ще не досягли.

ВІКТОР ЛЕОНЕНКО,
колишній форвард київського «Динамо»
та збірної України

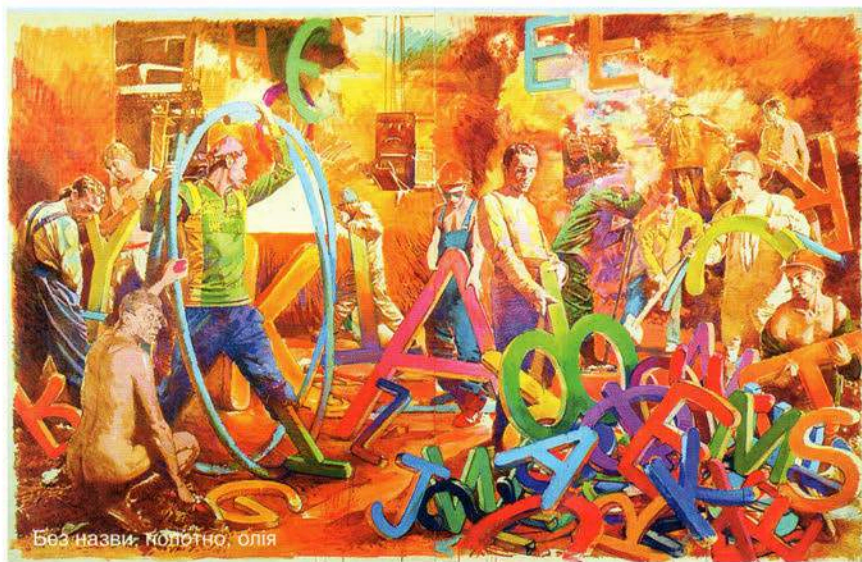
Абсурд бочками

АВТОР: Мар'яна Прут

Стрес як мистецька концепція? Залюбки!

АРСЕН САВАДОВ
арт-шокер

Без назви: Копотно, олія

Арсен Савадов — із тих вісімдесятників, які зробили трансавангард локомотивом, що потягнув тодішній український художній андеграунд на велику сцену. Так би мовити, вивів у люди. Люди були шоковані. Зате про вітчизняних adeptів contemporary

art загомоніли по світах. Свіжа бурхлива кров.

Кожен із тих митців-актуальників врешті-решт відшукав власну естетичну нішу, де успішно творить й дотепер. А живописець Савадов раптом захопився фотографією, наповнивши її... кров'ю мертвою. Звісно, шокувальне мистецтво не Савадо-

вим було вигадане, але він, здається, зміг переплюнути майже все до нього репрезентоване. Його дивні світлини, демонстративно постановочні, зі складною, глузливо штучною, переважаною предметами, тілами й смислами композицією, з відвертими посиланнями на неокласичний претензійний живопис, викликали і захват, і огиду. Фотосерії Undergrоund, «Донбас. Шоколад», особливо «Книга мертвих» із красиво викладеними у вишуканому інтер'єрі мерцями, позиченими в трупарні, збудили майже еротичне піднесення в естетських масах.

Наразі Савадов повернувся до живопису. Та абсурду на його полотнах не поменшало, хіба що мальоване безглуздя набуло радісних ядучих кольорів. Савадовські персонажі поки що живі, але і далі займаються бозна-чим, ніби трудотерапію їм призначили в божевільні. За стилістикою — це поєднання позірної реалістичних зображень із нісенітним змістовим навантаженням, що, власне, й становить авторську концепцію майстра. Провокація заради провокації триває. ■

Моя бібліотека

Здрастуй чи прощай?

Назвою «Ave, Europa!» письменниця, культуролог, професор Римського університету «Ла Сап'єнца» Оксана Пахльовська визначає і загальний вектор книги, і її проблематику. Про що б не йшлося в статтях, есеях, доповідях цієї збірки – український політикум від початку 1990-х і дотепер чи інформаційні війни, російський газовий «кранік» або імідж України – авторка вперто веде до відповіді на питання, яке, гадаю, сьогодні хвилює не лише жменьку вітчизняних інтелектуалів: що своїми діями (варіант – пасивністю) говорить наша країна Європі? Ave у привітальному сенсі? Ave як до побачення? За роки незалежності ми з цим наріжним каменем спотикання так і не розібралися. Хіба навчилися формули «Україна – історично й геогра-

фічно європейська держава, а все інше – з часом якось то буде».

Дослідниця розбирає кожен елемент цієї формули, докладно пояснюючи, чому «історично й географічно» наразі важать менше, ніж «культурно й духовно». І що буде в майбутньому, коли нині не взятися до побудови міцних партнерських стосунків із європейською спільнотою. Оскільки Україна декларує поступ саме в цьому напрямі, то й, відповідно, конструювання має відбуватися з дотриманням установлених у Старому світі стандартів.

Сподіваюся, що «Ave, Europa!» потрапить до рук небайдужих людей – до якого б «кольорового» табору чи прошарку населення вони не належали. Що ті, хто розчарувався в чільниках Майдану й досі відчуває себе ошуканим, знайдуть у книзі конструктивні пропозиції, як змінити власне ставлення до реалій сьогодення. Що ті, хто обурюється «утісками російської мови», уважно прочитають статтю «Російська «регіональна» – як дірка від швейцарського сиру» й принаймні спробують вникнути у викладену тут аргументацію. Що ті, хто вважає псевдофольклорні концерти з піснями-танцями-частуванням єдиною можливою репрезентацією України у світі, дослухаються до заперечень авторки.

Заперечень напрочуд доцільних уже хоча б тому, що не про окремі хвороби в державі вона пише, а бачить хибні організму системно. Тому й зіткана зі створених у

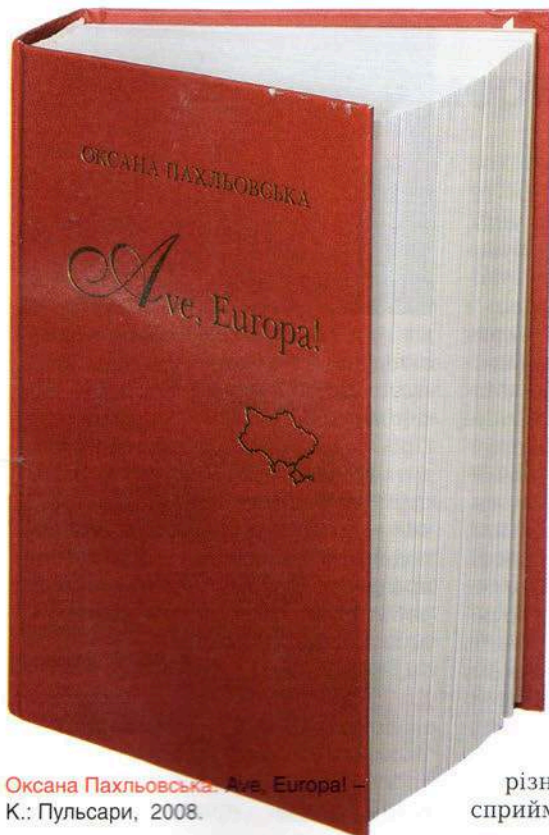
різні роки матеріалів книга сприймається цілісно – її цемента-

ВІКТОРІЯ ПОЛІНЕНКО
редактор відділу культури

тує переконаність авторки у висловлених нею тезах і непритаманна вітчизняній академічній думці (за нечисленними винятками) афористичність та різкість – без зайвих реверансів, без жодних евфемізмів.

«Суспільство, яке не усвідомлює власної історії і не усвідомлює себе в історії світу, не здатне з цим світом комунікувати як самостійний суб'єкт. Воно завжди буде об'єктом, яким учора маніпулювала масова культура радянська, а завтра ним заволдіє масова культура західна, оскільки для пізнання елітарної західної культури такий «об'єкт» не матиме ні інструментів, ні бажання». З доповіді, виголошеної 1990-го на I Конгресі Міжнародної Асоціації Українців. Здавалося б, зрозумілі й явні речі. Та після знайомства з «Ave, Europa!» залишається некомфортне враження: наявні в збірці «очевидності» ми тривалий час дозволяли собі не помічати. Як наслідок – в Україні є всі шанси бути й надалі непомітною принаймні для Європи. Для тієї єдності, органічною частиною якої нам так хочеться себе бачити. ■

Оксана Пахльовська. Ave, Europa! – К.: Пульсари, 2008.

Де придбати
У книгарнях країни

CD

Сила слабкості

У прес-релізі, який анонсував альбом Марії Бурмаки «№ 9» (2004), сказано: «Творчість співачки можна вивчати як приклад компромісу між українською ментальністю і сучасною світовою поп-музикою». Твердження парадоксальне, якщо зважити, що з першої «Червоної Рути» Бурмака розвивалася самостійно й завжди була органічною в різних іпостасях: чи в ролі барда з гітарою, чи хедлайнера рок-бенду, чи вокалістки камерного струнного оркестру.

Оскільки все, що вона робить, має присмак особистих переживань, назву нового альбому можна інтерпретувати як «Саундтреки до не знятого фільму про моє життя». Якщо порівняти нову роботу з альбомом «Найкраще», де зібрано пісні з усіх десяти дотепер виданих дисків, стає очевидним, що головний поетично-музичний стрижень Бурмака не лише зберегла, а й удосконалила. Нові хіти «Не тому», «Пробач», «Попрощатись не зуміли», «Якщо колись» нічим не гірші за давні «Сонцем, небом, дощем» та «Чорні черешні». Хіба поменшало громадянсько-патріотичної лірики. Як не банально це звучить, але сила співачки — у її слабкості, позбавленій сентиментів жіночій сповідальності. Підтримує цей напрям аранжувальник, саунд-продюсер і бас-гітарист Юрій Пилип. Цей тандем створив сріблясто-повітряний саунд, який супроводжує Марійчин голос кілька останніх років. Щодо компромісу між нашим менталітетом та «їхнім поп-продуктом», то у випадку з творчістю Бурмаки мова може йти винятково про модерну естетику звучання, навіяну, зокрема, звучанням її улюблених артистів — Сюзанни Веги й Стінга.

Олександр Євтушенко

Марія Бурмака. Саундтреки. — Moon records, 2008.

КІНО

Просто «Так»

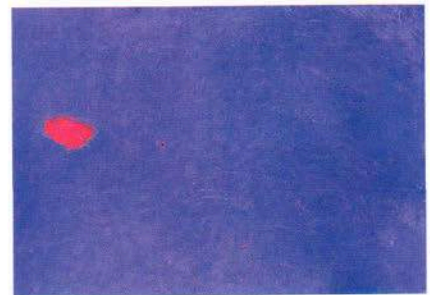
Як стверджують дипломовані «лікарі душ», уміння говорити «ні» — необхідна умова здорового розвитку особистості. В комедії з Джимом Керрі «Завжди кажи «Так»» психологія відмови зазнала нищівної поразки. Головний герой стрічки Карл Алєн (певно, натяк на відомого борця з ніотиновою залежністю Алєна Карра) відмовляє всім і всюди з маніакальною послідовністю соціопата.

Після розлучення з дружиною його депресивне життя ґрунтується на двох засадах — нудній роботі в банку та відеокасетах із сусідньої крамнички. Він ігнорує телефонні дзвінки, привабливих дівчат та вечірки. Все змінюється тоді, коли Карл потрапляє на психологічні курси, де харизматичний дідуган навчає завжди відповідати ствердно. Під його впливом «хлопець-ні» не-

ВИСТАВКА

Кольоровий словничок

Національний музей із тих закладів, які не забувають про освітню функцію. Тут читають лекції, започатковано програму «Живе мистецтво» з дитячим інтерактивним проектом «Граємо в музей». У новий рік Національний увійшов із виставкою «Мовою живопису», яка знайомитиме малечу з візуальною майстерністю. Перший крок у будь-якому навчанні — опанувати абетку. «Літери» живопису — це колір, лінія, перспектива, світло й тінь. Простіше пояснити це на прикладі безпредметного малярства. В експозиції зібрано роботи найкращих вітчизняних абстракціоністів, з-поміж яких класик львівської школи Карло Звіринський, гур у сучасного нефігуративу Тибєрій Сільваші, талановиті представники «Живописного заповідника» Анатолій Криволап, Олександр Животков, Микола Кри-

венко. Для тих, кому цього замало, створено читальний куточок, де є мультимедійна презентація класики світового абстракціонізму. Проект передусім спрямований на дитячу аудиторію, проте не варто сприймати його як занадто малечий — дорослим тут також є на що подивитися. Виставка повністю виправдовує аксіому: для дітей треба робити так само як для дорослих, тільки набагато краще.

До 25 січня

Національний художній музей України (Київ, вул. Грушевського, 6)

Ася Трошина

КНИГА

Сказати все

сподівано перетворюється на авантюрного «хлопця-так» і поринає в світ несподіванок. Зв'язаний обіцяркою безвідмовності він починає видавати всім охочим банківські кредити, знайомиться з симпатичною рокершею, рятує кілька життів і навіть погоджується на секс зі старенькою беззубою сусідкою.

Головна принада цієї типово романтичної комедії — акторська гра Зуї Дешанель та Джима Керрі. «Людина-обличчя» помітно постарішав, однак не втратив здатності відтворювати свої фірмові гримаси. Що правда їх у стрічці небагато, оскільки утрировану клоунаду, характерну для попередніх комедій з Керрі, зазмарює мелодраматична складова. Зігравши кілька серйозних ролей («Вічне сяйво чистого розуму», «Число 23») американський комедіант постатечнів навіть у звичному для себе жанрі. А здавалося, що маска скаженого божка Локі приклеїлася до актора навечно.

У кінотеатрах України
з 9 січня

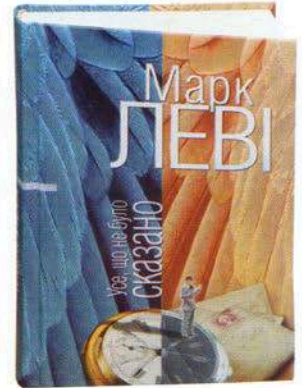
Наталія Петринська

Головна героїня роману «Усе, що не було сказано» Джулія зібралася в суботу виходити заміж. Натомість вранці їй довелося поховати батька, звісно, скасувати весілля, а ввечері вона отримала в ящику точну й доволі говірку копію свого предка. Татусь, наче «Бог із машини», повернувся до доньки в тілі андроїда — лише на 6 днів, аби завершити земні справи й добалакати все невисловлене дотепер. Оговтавшись від шоку, жінка зрештою пристає на всі пропозиції не надто любленого батечка. Він устиг їй добряче допекти ще за життя, а тепер примушує менше, ніж за тиждень, облетіти мало не півсвіту й пригадати давно забутий біль. Плюс цієї важкої мандрівки — Джулія знаходить своє справжнє кохання, яке втратила багато років тому.

Позитивна звістка для читача — в романі жодної фантастики: тато сам влаштував собі «похорони», бо не міг інакше достукатися до ображеної ним колісь дитини. І десь наприкінці книги ти усвідомлюєш, що в

такий спосіб ошукано не лише героїню, але й тебе самого. Та на автора Марка Леві не ображаєшся — так елегантно він вибудовує свою містифікацію. За цю легкість та невимушеність його часто шпиняють критики, натомість любить публіка. Перший роман француза — вправного бізнесмена й керівника архітектурних проектів — розійшовся 2000 року рекордним накладом. І кожна наступна його книга незмінно стає бестселером. Рецепти успіху Леві не приховує: головне — цікавий сюжет, стилістична простота, персонажі, в яких би читачі впізнавали себе, та легкий присмак таїни. Поки ця нехитра формула ще жодного разу письменника не підвела.

Вікторія Поліщук

Марк Леві.
Усе, що не було сказано. —
К.: «Махаон», 2009.

ТЕАТР

Ричард III Безсмертний

З київських сцен і далі докірливо кивають пальчиком у бік безсоромних українських політиків, безпереймко втілюючи образи владарів-тиранів: макбетів, лівів, едіпів і ричардів III. Вистав за шекспірівською хронікою «Ричард III» у різних столичних театрах тепер назбиралося аж четверо. А безсмертним цього кривавого англійського короля зробив режисер Андрій Білоус. У його новій однойменній текстовій виставі герцог Глостер, він же Ричард III, як той шотландський Горець, гине, але не вмирає. Як це йому вдається — хай залишається невеселою інтригою для глядача, якого і так страхають епіграфом до вистави: «Плох свет и хуже будет с каждым днем...»

Світла на сцені справді мало — і в прямому, і в переносному сенсі. Середньовічна історія про фізичну й моральну потвору, деспота, який

викосив дорбгою до трону все, що рухалося, вирішена у відповідному темі готичному стилі. Аскетизм сценографічних образів і фактур. Приглушені голоси й скупі рухи. Корона — сталевий обруч завеликого розміру для будь-якої голови — переходить із рук у руки, але ніхто не наважується увінчати нею голову власну. Цей атрибут влади пасує тільки до шолома. Ричард III у виконанні молодого актора Олексія Триценка — не так свідомий душоуб, як гіперчутливий медіум у просторі владної павутини. Цей простір зіткано з шурхотів, звуків, стуків, напруженої тиші: музика у виставі — повноправний персонаж. Навіть якщо людина потрапляє у можновладні верхи з добримими намірами, єдине, що

врешті-решт їй залишиться, — якомога довше відтермінувати власну смерть, ціною смерті інших.

Театр драми і комедії на Лівому березі Дніпра (Київ, Броварський пр-т, 25)

Наталія Шевченко

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

ТЕАТР

ФЕСТИВАЛЬ

ЧЕРВОНО-СИНЄ

ЖИВОПИС Дослідник кольору, український художник грузинського походження Бадрі Губіанурі, представляє свіжу добірку своїх робіт. Губіанурі передусім абстракціоніст, для якого головним у малярстві залишається взаємодія кольорів. При цьому митець нечасто користується строкатами поєднаннями. У його творах радше панують два-три головні кольори, проте їх владарювання тотальне. Навіть пастельні світло-сірі тони на картинах Губіанурі наче сяють, а що вже казати про яскраві барви? Нові роботи митця — це ода червоному, синьому й похідному від них фіолетовому. Десь вони змішуються, об'єднуючись у дивовижну мозаїку, десь розпливаються великими плямами. Іноді контрастують, а іноді — підсилюють один одного. Серед цих експериментів на картинах Губіанурі з'являються й фрагменти образів — наче частинки розірваних фотокарток, що випадково потрапили на полотно.

До 29 січня

Галерея «Боттега»
(Київ, вул. Михайлівська, 226)

МОРЕ-ОКЕАН

Чергова експозиція п'ятирічного проекту «Море-океан», суть якого — спільне малювання портів міст нічної пори аматорами й професіоналами. Щодо перших — зазвичай запрошують усіх охочих. Наявність другої категорії забезпечують четверо українських митців — Сергій Савченко, Едуард Бельський, Роман Романшин і Тетяна Біновська.

До 19 лютого

Морська арт-галерея
(Одеса, вул. Приморська, 6)

ПОДОРОЖ УЗИМКУ

ПРОЕКТ Тавтологія у назві «Різдвяне сузір'я зірок» радше є констатацією факту, аніж випадковістю. Проект піаністки Наталії Кравченко, що акуратно реалізується всередині січня, відзначається справді зірковим складом солістів у супроводі потужних хорових колективів та Національного симфонічного оркестру. Нинішній концерт відкриє Рапсодія Брамса на текст із «Зимової мандрівки по Гарцу» Гете. Глибоке задоволення обох авторів викликала б звістка, що до київського виконання долучиться Муніципальна чоловіча хорова капела ім. Ревуцького з мецо-сопрано Марієто Ліпінською. Наталія Кравченко перехопить естафету з Фортепіанним концертом Шумана. Далі — черга Александра Князева. Феноменальний московський віолончелист та органіст через хворобу скасував свій грудневий київський виступ. Тому його поява з Віолончельним концертом Дворжака буде, як мінімум, знаменною.

18 січня

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

РІЗДВО І «КИЇВ»

Законодавець хорової моди України, Муніципальний камерний хор «Київ», зберігає вірність своїм репертуарним та естетичним традиціям. У межах концерту «Різдвяні вечори» прозвучать твори на канонічні тексти Дегтярьова, Чеснокова, Рахманінова, Томсона, Вербицького й Стеценка. Не обійдеться й без фольклорних різдвяних піснеспівів народів світу.

19 січня

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

ЗВУКИ МУКИ

ГАСТРОЛІ Явище не унікальне, але й нечасте, коли один актор, котрий розігрує дійство, вільно почуватися на сцені, якого б розміру вона не була. У виставі за однойменним твором Патріка Зюскінда «Контрабас» — лише Константін Райкін, і протягом двох годин він заворує публіку, не даючи перевести подих. Його персонаж — музикант оркестру: завдяки своєму не найголовнішому інструменту він почуватися упослідженим і через численні комплекси та нічим не підтвержені амбіції поступово божеволіє. Райкін розігрує свою акторську партію з такою інтонаційною точністю, що це дозволяє тримати глядачів у постійній напрузі. Драма «маленької людини» в трагедію не переростає, але вдумлива режисура Слени Невежиной дозволяє розкрити образ якнайглибше. Недарма вистава не сходить з кону протягом дев'яти років, а за роль контрабасиста Райкін отримав «Золоту маску».

23 січня

Академічний театр оперети
(Київ, вул. В. Васильківська, 53/3)

ТЕТ-А-ТЕТ

П'єсу «Фрйокен Жюлі» Август Стріндберг написав 1888-го — з надією створити експериментальний театр. У тодішній Швеції твір забороняли, бо він торкався надто дразливих для суспільства тем. Наразі — це одна з найпопулярніших у світі драм. Нове сценічне прочитання складних стосунків чоловіка й жінки пропонує режисер Андрій Приходько.

22 січня

Театральний центр КМА
(Київ, вул. Іллінська, 9)

ВОДОХРЕЩА

ТРАДИЦІЯ Йорданські вечорниці «На тому березі Водохрещ» — автентично-мистецьке закриття сезону колядувань, що допоможе одразу поринути в позитивно заряджену водну стихію свята Хрещення. Як обіцяють організатори, святої води, як для вмивання, так і для вживання, не бракуватиме. Музично-обрядова частина дійства віддана в надійні руки відомих фольклорних колективів — «Гуртоправці», «Володар» і «Гуляйгород». В унісон їм заспівають і зіграють етнороківі ватаги «Місто Казкових Мрій», «ТаПУТА», «Перлина Степу» й «Пропаля Грамота». Під час святкових йорданських вечорниць можна буде побачити виставку художніх та фоторобіт на тему Коляди, Маланки та Водохрещця. Також пройдуть майстер-клас із народних танців, конкурс на найкращий вареник, зустріч Маланки, колядування та інші забави. Для осіб у вишиванках — вхід вільний. Усім іншим доведеться спочатку колядувати.

19 січня

Галерея «ПідWall» КМА
(Київ, вул. Іллінська, 9)

ВІРТУОЗ

Заслужений артист України, лауреат міжнародних конкурсів, перший український акордеоніст, який за участь у найбільш тривалому виступі найбільшого в світі ансамблю акордеоністів потрапив до «Книги рекордів Гіннеса», — Ігор Завадський після тривалих гастролей знову вдома. Найближчі концерти — під час столичного «Фестивалю акордеона».

21–22 січня

Будинок актора
(Київ, вул. Ярославів Вал, 7)

КІНО

ЯК БЕТМЕН

ДЕБЮТ Свого часу відомий автор коміксів Френк Міллер стверджував, що ніколи не дозволить Голлівуду адаптувати свої роботи. Ця заява прозвучала після провалу фільмів «Робокоп 2» та «Робокоп 3», знятих за його сценаріями. Як художник Міллер відомий своїм внеском в образ Темного лицаря та впровадженням в естетику коміксів стилістики «нуар». Прославився він після виходу на екрани стрічки Роберта Родрігеса «Місто гріхів», який і був адаптацією Френкового коміксу. Оскільки «адаптація» майже покadroво співпадала з малюнками, Родрігес наголосив на тому, щоб Міллер був також вказаний у титрах як режисер. «Месник» — перша його самостійна режисерська робота, де для кіношних потреб пристосовано однойменний комікс класика жанру Вілла Ейснера. Головні ролі в історії про супергероя-привида, який безжалюбно бореться зі злочинністю, виконали Семюел Л. Джексон, Скарлет Йохансон та Єва Мендес. У кінотеатрах України з

15 січня

ДЖАЗ

НОВІ «ЕТЮДИ»

ПРЕЗЕНТАЦІЯ Рік після нагородження Шевченківською премією для чоловічого секстету «Піккардійська терція» пройшов у робочому режимі. Гастрольний дебют львів'ян у східному місті Лева (саме так перекладається назва Сінгапура) виявився феєричним. Акапельна ліквідація стихійного лиха в Західній Україні обернулася не порожнім звуком, а десятками тисяч гривень, зібраних під час благодійних концертів. Нарешті, турне на підтримку останнього альбому піккардійців «Етюди» після виснажливих вокальних трудовнів у регіонах завершується в Києві. «Етюди», появі яких багато місяців заважали численні технічні дрібниці та людський фактор, виїшли стилістично рівними й по-джазовому ностальгічними. Вперше — із залученням інструментальників, барабанщика та перкусіоніста. Вишукане алібі для суворих поборників джазової чистоти й традиційне задоволення для шанувальників «Терції».

18 січня
МЦКІМ «Жовтневий»
(Київ, вул. Інститутська, 1)

РОК

РАВЛИКИ

КОНЦЕРТ Назва гурту «Хуткі Смоґж» («Швидкий Равлик») — типовий приклад оксиморона. Саме цей стилістичний засіб, що слугує творенню парадоксів, передає всю сутність творчості колективу. Сучасні барабани, бас і електрогітари підіграють давнім народним текстам. Хтось називає музику «Хуткі Смоґж» фолкпанком, хтось — сільським ска. Щодо останнього — цей жанр теж нестандартний. З'явившись у 1950-х на Ямаїці, у 2000-х він отримав в Україні та Білорусі означення «сільський». От і гадай тепер, про які села йдеться. Менше з тим, у гурту є необхідні складові для успіху: жива енергія, щирість і красуня-акордеоністка. Популярність принаймні в рідній Білорусі хлопцям забезпечена. І не лише через драйвові звуки: головний ідеолог формації і за сумішництвом бас-гітарист має прізвище Лукашенко.

17 січня
Клуб «Оболонь»
(Луцьк, вул. Коперника, 8а)
18 січня
Клуб «Альт»
(Дубно, вул. Свободи, 5)

БИТВА

«МузБат» — це конкурс молодих рок-виконавців, який проходить у форматі змагання за глядацькі симпатії. За перемогу в ювілейному, 25-му раунді, боротимуться київські панк-рокери Last Holidays, hard'n'heavy команда з рок-н-рольним відтінком «Етна» та проект «SIOR Band», чий творчим девізом є «поєднувати непоєднане».

21 січня
Арт-кафе «Філін»
(Київ, пров. Куренівський, 19/5)

ПРО ЖИТТЯ

«Сім життів» — голлівудська картина італійського режисера Габріеле Муччіно з Віллом Смітом у головній ролі. Зворушлива історія про «звичайного хлопця», котрий наробив дурниць і в якусь мить вирішив усе виправити, викладена в запутаному сюжеті. На думку автора стрічки, карколомні перипетії мають змусити глядача замислитися над проблемою самопожертви.

У кінотеатрах України з
15 січня

ФОТОДЖАЗ

Попри те, що група Acoustic Quartet є невід'ємною частиною харківського джазового ландшафту, презентацію свого дебютного альбому USB-Blues музиканти називають першою спробою встановити міцний зв'язок із широким загалом слухачів. Додаткових барв події надасть паралельна фотоінсталяція квартету місцевих фотографів.

21 січня
Харківський університет мистецтв
(Харків, пл. Конституції, 11/13)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«КРИХІТКА ЦАХЕС»

Концерт — підготовка до презентації нової програми та матеріалу з дебютного альбому.

16 січня. Галерея «Лавра»
(Київ, вул. І. Мазепи, 17)

«ПОВЕРНЕННЯ БАТТЕРФЛЯЙ»

Хореографічна історія створення опери Джакомо Пуччіні «Чіо-Чіо-сан» і триумфу першої виконавиці партії мадам Баттерфляй Соломії Крушельницької.

16 січня. Національний театр опери та балету ім. С. Крушельницької
(Львів, п-т Свободи, 28)

«ДІВЧИНКА З СІРНИКАМИ»

Моновистава за п'єсою Кліма, в якій акторка Олена Леснікова за допомогою коробки сірників пояснює, що таке театр.

18 січня. НЦСМ «ДАХ»
(Київ, вул. В. Васильківська, 136)

ВОДОХРЕЩА

Освячення води та спалення Дідуха — підсумкові обрядові дійства проекту «Відродження традицій».

19 січня. Національний заповідник «Софія Київська»
(Київ, вул. Володимирська, 24)

«КАРМЕН TV»

Історія про севільську циганку в інтерпретації хореографа Радуги Поклітару й танцівників «Київ Модерн-балету».

19 січня. Муніципальний театр опери і балету для дітей та юнацтва
(Київ, вул. Межигірська, 2)

«ПРОПАЛА ГРАМОТА» + ELLIS

Спільний концерт адептів подільського фундаментала та рокерів із Володимира-Волинського.

22 січня. Арт-кафе «Філін»
(Київ, пров. Куренівський, 19/5)

WITCH HUNTER FAMILY ROCK SHOW

«Металева» вечірка за участю гуртів Witch Hunter, FireLake, «Діоніс», «Зворотний Відлік», «Інсайд».

23 січня. Клуб Queen Bee
(Київ, вул. Малиновського, 5)

«ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ»

Виставка робіт гурту світової фотографії Гельмута Ньютона, Себастьяно Сальгадо, Стіва МакКаррі, Альберта Вотсона, Лені Ріфеншталь. До 25 січня. Галерея Bruce Collections (Київ, вул. Артема, 556)

ПРОБЛЕМА ЧАСУ Біля базару в славному місті Острозі стоять таксистів — некаваліво курять і теревенять. Запитую: «Чи не могли б ви відвезти нас завтра до Дубна?». Відповідь: «Три гривні кілометр». — «Згода, домовляймося на завтрашній ранок». — «Так вас же й назад доведеться везти». — «Не хвилюйтеся, ми заплатимо за весь кілометраж». — «Так цілий же день пропадає!» — «Але ж ми платимо!» — «Гроші грішми, а день все одно пропав...» Ми знайшли іншого таксиста і відвідали всі цікаві місця, які хотіли. Часом бачили з вікна автомобіля ту саму зграйку таксистів, які мляво курили біля базару. Втім, може, у мене неправильне сприйняття дійсності: гроші грішми, а споглядання краще? ▣

▲
**КАТЕРИНА
ЛИПА**

▲
**АНДРІЙ
ЛАВРИК**

НОСТАЛЬГІЧНЕ У *Тижні* багато негативної інформації. На це скаржаться деякі наші читачі. Найбільше ті, котрі дотичні до офісів провладних партій. Мовляв, пробіжишся очима по заголовках — і вже жити не хочеться. Мені ж пригадалися 1980-ті й «брехунець». Якщо він і бубонів про погані новини, то стосувалися вони або Заходу, або Близького Сходу. А про Батьківщину був суцільний позитив: надой зростають, колосистість дедалі краща, і світле майбутнє вже стукається у двері. Після доповіді про успіхи «Большого театра» лунав гімн СРСР і наставала тиша. Лише інколи у сажку спросоння рохало пороса і нашорощено гиготали гуси. Хай там що розповідав «брехунець», а саме завдяки їм я в дитинстві знав смак м'яса. ▣

ЗВУКИ МІСТА Паралельні виміри існують. Ось стоїш посеред понівченої будівництвами Московської площі — і ніби ти в Києві, а ступиш крок у бік Деміївського ринку — і ти вже на базарі десь у Хусті. Розміри світу меншають, поки не помітиш у його центрі духовий оркестр. Музики виглядали як будівельники, можливо, вони й працюють на одному з тих вічних будівництв. Навколо них позбиралися такі самі, як вони, прості люди. У фуфайках і стоптаних чоботях, з поганими зубами. Вони курили, замовляли музику і підспівували. А коли я пробралася крізь натовп, щоб кинути музикам трохи грошенят, побачила у футлярі самопальний компакт-диск із їхнім записом. ▣

▲
**ІННА
ЗАВГОРОДНЯ**

▲
**РОМАН
КАБАЧІЙ**

У ЧОМУ РІЗНИЦЯ? Поки суспільство обговорює доцільність реклами алкоголю та паління, в оголошення у київському метро «вибилися» із саморобних листівок пропозиції написання курсових, рефератів та дипломних (звісно, десь біля них лежать і кандидатські). На вас споглядає дитячко в лицейній перуці, закликаючи викласти лише «від 5 грн за сторінку». Розумію, всім треба заробляти: і метрополітену, і вимушеним до цього викладачам. Але це не що інше, як інтелектуальна проституція. Тому, якщо нікого не хвилює моральна деградація на цьому рівні, чому маємо вдавати, що ми страшенно обурені заклями легалізації «найдавнішої жіночої професії», легких наркотиків чи відкритого продажу порно? ▣

КНИГА ЯК ЦЕГЛИНА Давно помітила: більшість бібліотекарів читають на роботі жіночі журнали. У дитинстві я наївно вірила в те, що саме ці жіночки (чоловіків цієї професії у нас обмаль) — найначитаніші люди у світі. Саме вони, думала я, мають доступ до інтелектуальних скарбів і постійно насолоджуються ними. Першою це переконання похитнула шкільна бібліотекарка, яка взагалі нічого не читала у робочий час. Можливо, вона просто сумлінно ставиться до роботи, розмірковувала я. Згодом, в університетські роки, побачивши у кожної другої в руках глянець, остаточно усвідомила, що книжка для бібліотекаря — це не скарб, а буденна річ. Як для будівельника цеглина. ▣

▲
**НАТАЛЯ
ПЕТРИНСЬКА**

▲
**АНТОН
ЗІКОРА**

З НОВИМ ЩАСТЯМ В останні дні 2008-го мені подарували спеціальний пристрій для зустрічі Нового року. Я використав його як слід. 31 грудня о пів на дванадцять підключив до комп'ютера, заплющив очі, а прокинувся вже о четвертій ранку. Все, що я чув за цей час, було мелодійною музикою, а пристрій для зустрічі Нового року, як ви вже зрозуміли, називається навушниками. Вони дозволяють насолоджуватися тими звуками, які приємні вам, а не тими, які приємні вашим сусідам. «Олів'є» я теж, звісно, не їв. Щодо телевізійних передач, якими годують у новорічну ніч «піпл», то я вже три роки не дивлюся «ящика». Антисоціальний тип, словом. Зранку вийшов на вулицю, постріляв трохи з гвинтівки по перехожих, потім 50 грамів, і знову спати... ▣

Ділова інформація 24 години на добу

ФІНАНСИ

БІЗНЕС

АНАЛІТИК

ОГЛЯДИ РИНКІВ

ЕКОНОМІКА

ПРОГНОЗИ

ЕКСПЕРТИ

перший діловий

телевізійний канал

Відтепер дивіться on-line!
fbc.net.ua tv1.com.ua

Гарних свят!

К Н И Г А Р Н Я

МАГАЗИНИ МЕРЕЖІ:

м. Київ, вул. Лисенка, 3, (м. «Золоті Ворота»)
тел.: +38 (044) 235 88 54

м. Володимир-Волинський, вул. Ковельська, 6
тел.: +38 (03342) 2 19 57

м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 31
тел.: +38 (0342) 72 25 02

інтернет-магазин:
www.book-ye.com

сайт мережі: www.book-ye.com.ua